

Forsvarets stabsskole

Våren 2008

Masteroppgave

Norge og Sverige i felles takt mot et militært samarbeid?

Ole Anders Øie

Forord

Studien er et bidrag i den debatten som for tiden pågår når det gjelder det militære samarbeidet mellom Norge og Sverige. Samarbeidet har jeg i lang tid hatt interesse for, og da spesielt etter at jeg tjenestegjorde sammen med svenske offiserer i Kosovo i 2001-2002. Gjennom tjenesten ble jeg fascinert over hvor like, men på samme tid hvor ulike vi var, selv om vi var nære naboer. Derfor var det med en viss interesse jeg leste mulighetsstudien mellom Norge og Sverige høsten 2007. Under lesingen fattet jeg interesse av hvor lite doktriner er nevnt i den overordnede diskusjonen omkring militær samarbeidet. Da doktriner etter min mening gir uttrykk for et lands forståelse for bruken av militære styrker, og derav utgjør grunnen for Forsvarets utvikling og virksomhet. At doktriner har fanget min spesielle interesse skyldes mange gode diskusjoner og synspunkter om den nye Forsvarets felles operative doktriner på masterstudiet. I mangel av doktriner som et av de 18 mulighetsområdene i mulighetsstudien, valgte jeg derfor å skrive en oppgave om temaet. Da for å se på hvilke implikasjoner doktriner kan ha på interoperabiliteten mellom Norge og Sverige.

Det er vemodig å sette punktum for oppgaven, men på en annen side er det også en lettelse å være ferdig med studien etter 5 måneders jevnt arbeid. Man kunne sikkert ha fortsatt med studien, man blir aldri helt ferdig. De som er mest glad for at jeg nå nærmer meg slutten på en lang skriveprosess er min kone Marit og mine barn Anne Margrethe og Magnus. I den forbindelse vil jeg spesielt takke dem for den tålmodighet de har vist igjennom en tidvis krevende periode for min del.

Under arbeidet med studien har en del personer lest igjennom manuskriptet og kommet med forslag til forbedringer, og de takkes herved: Ole Boe, Jens Inge Hyndøy, Øyvind Kvalvik, og spesielt min biveileder Are Vegard Haug ved Universitet i Oslo. En særlig takk fortjener hovedveileder oberstløytnant og doktor Håkan Edström. Han har vært tydelig med å sette krav om produkt underveis og gitt gode råd, noe som har bidratt til å gjøre denne studien bedre enn den ellers ville ha blitt. Til slutt vil jeg rette en stor takk til biblioteket ved Forsvarets Skolesenter for utmerket service og hjelp i forbindelse med å fremskaffe og sende stoff hjem til meg i Kristiansand. Samt til biblioteket ved Universitet i Agder for lån av deres fasiliteter. Eventuelle feil og uklarheter som måtte gjenstå er selvfølgelig helt og fullt mitt ansvar.

Oslo, mai 2007, *Ole Anders Øie*

Norwegian and Swedish understanding of use of military forces: Implications for interoperability?

English summary

A bilateral military co-operation between Norway and Sweden has essentially required handling security challenges and rising costs. In addition, during recent years it has been revealed that co-operation with other nations is a prerequisite to obtain operational influence in multinational operations. These operations have required military forces with a high level of interoperability, to get the necessary fighting power. The aim of this study is to describe each country's understanding of the use of military forces, and then compare them. It is also to present an unbiased assessment of what kind of implications co-operation between Norway and Sweden may have on military interoperability. To achieve this intention, I have chosen to focus on contemporary military strategic and operational doctrines in Norway and Sweden by addressing the following questions:

- What is the Norwegian understanding of the use of military forces?
- What is the Swedish understanding of the use of military forces?
- What kind of differences and similarities exist between the Norwegian and Swedish understanding of the use of military forces?

The analysis indicated both similarities and differences between the Norwegian and Swedish understanding. I have focused on the differences.

As basic tools in this study I have used NATO's classification of interoperability and British reflections on what shapes an effective fighting power. The study has discovered that the two countries' understanding of the use of military forces does not form an acceptable basis for their military forces to be interoperable. Through different use of definitions and theories, implications are revealed as to the development and use of military forces, e.g. lack of common doctrines. These implications will reduce the general understanding which is necessary in a military co-operation. In its turn this may reduce the core interoperability. The study shows that if military co-operation is to be useful, it is important to have a common understanding of the doctrines that constitute the basis for military co-operation.

Innholdsfortegnelse

Forord	3
English summary	4
1 Innledning	7
1.1 PRESENTASJON AV OPPGAVEN	7
1.2 DISPOSISJON	9
2 Teori og analysemodell	10
2.1 TEORI.....	10
2.1.1 Interoperabilitet.....	11
2.1.2 Krigføringsevnen	12
2.1.3 Konseptuelle komponenten	13
2.1.4 Doktrine.....	13
2.2 STUDIENS ANALYSEMODELL	15
2.2.1 Begrep	15
2.2.2 Grunnlag	16
2.2.3 Funksjoner	18
2.2.4 Studiens analysemodell.....	19
2.3 KRITIKK AV TEORIGRUNNLAGET	21
3 Metode	22
3.1 INNLEDENDE BETRAKTNINGER	22
3.2 VALG AV METODE.....	22
3.2.1 Hva skal analyseres?.....	23
3.2.2 Hvilke tekster skal brukes? Hvilken tidsperiode?	24
3.2.3 Relativ fordeling.....	27
3.2.4 Analyse design	28
4 Hva er den norske forståelsen for bruken av militære styrker?	29
4.1 BEGREP	29
4.1.1 Tyngdepunkt	29
4.1.2 Vitale punkter	30
4.1.3 Operasjonslinjer	30
4.1.4 Sekvensering	30
4.1.5 Sammenfatning	31
4.2 GRUNNLAG	31
4.2.1 Manøverkrigføring	31
4.2.2 Nettverksbasert forsvar.....	33
4.2.3 Effektbaserte operasjoner.....	35
4.2.4 Sammenfatning	37
4.3 FUNKSJONER	39
4.3.1 Kommando.....	39
4.3.2 Informasjon og etterretning.....	41
4.3.3 Ildkraft	41
4.3.4 Manøver.....	41
4.3.5 Beskyttelse.....	42
4.3.6 Logistikk	42
4.3.7 Sammenfatning	42
4.4 OPPSUMMERING AV DEN NORSKE FORSTÅElsen FOR BRUKEN AV MILITÆRE STYRKER	43
5 Hva er den svenske forståelsen for bruken av militære styrker?	44
5.1 BEGREP	44
5.1.1 Tyngdepunkt	44
5.1.2 Vitale punkter	45
5.1.3 Operasjonslinjer	46
5.1.4 Sekvensering	47
5.1.5 Sammenfatning	47

5.2 GRUNNLAG	48
5.2.1 Manøverkrigføring	48
5.2.2 Nettverksbasert forsvar	52
5.2.3 Effektbaserte operasjoner	53
5.2.4 Sammenfatning	54
5.3 FUNKSJONER	56
5.3.1 Kommando	56
5.3.2 Informasjon og etterretning	56
5.3.3 Ildkraft	56
5.3.4 Manøver	57
5.3.5 Beskyttelse	57
5.3.6 Logistikk	58
5.3.7 Sammenfatning	58
5.4 OPPSUMMERING AV DEN SVENSK FORSTÅELSE FOR BRUKEN AV MILITÆRE STYRKER	59
6 Ulikheter og likheter mellom den norske og svenske forståelsen.....	60
6.1 BEGREP	60
6.2 GRUNNLAG	61
6.3 FUNKSJONER	63
6.4 SAMMENFATNING AV SAMMENLIGNINGEN	65
6.4.1 Begrep	65
6.4.2 Grunnlag	65
6.4.3 Funksjoner	66
7 Avslutning	68
7.1 BEGREP	68
7.2 GRUNNLAG	72
7.3 FUNKSJONER	77
7.4 KONKLUSJON	78
7.5 FORSLAG TIL VIDERE FORSKNING	79
8 Oppsummering	81
Kildeliste	82
SKRIFTLIG MATERIALE:	82
MUNTLLIG MATERIALE:	85

1 Innledning

1.1 Presentasjon av oppgaven

Hvordan vet vi om Norge og Sverige har krigføringsevne til å operere sammen i forbindelse med felles oppdrag? For å kunne få effekt ut av den norsk-svenske mulighetsstudien, så synes spørsmålet å være viktig. Mulighetsstudiens hensikt var å avklare mulighetsrommet for et forsterket samarbeid, med hovedfokus på planperioden 2009-12. Etersom forsvarsutfordringene er langsiktige i karakter, så ble forhold som kunne realiseres på midlere sikt (2013-16) og lang sikt (2017-26) også vurdert.¹

Innen forsvarssektoren har behovet og mulighetene for et nærmere og gjensidig samarbeid mellom Norge og Sverige aldri vært større hevder den svenske överbefälhavaren Håkan Syrén.² En ny giv i forsvarssamarbeidet skyldes nå for det første at det politiske landskapet åpnet seg etter den kalde krigen.³ Det andre utviklingstrekket er av mer praktisk økonomisk art. Norge og Sverige opplever et stadig større press på forsvarsøkonomien, ved at kostnadene skyter i været raskere enn den generelle prisstigningen. Vi har ikke råd til alt, og må prioritere.⁴

Tidligere sikkerhetspolitiske skillelinjer mellom Norge og Sverige er i dag omgjort til en arena av muligheter for samarbeid, basert på en erkjennelse av å ha felles sikkerhetsutfordringer. Dette viser at selv om det for Norge er NATO og for Sverige er EU, så gjennomlever også disse organisasjonene en forandring i møte med nye sikkerhetsutfordringer.⁵ Felles for disse nye omgivelsene med tanke på sikkerhetsutfordringene og økende kostnadsvekst, er at de representerer en usikkerhet med direkte betydning for oppgaveløsningen både i Norge og Sverige.⁶ Militært samarbeid mellom Norge og Sverige tvinger seg frem som en forutsetning og

¹ Mulighetsstudien ble overlevert fra forsvarssjefene til forsvarsministerne august 2007. Studien definerer i alt 18 samarbeidsområder: Midtlivoppdatering av panserkjøretøy (CV 90), spesialutdanning, samarbeid om basedrift i internasjonale operasjoner, luftovervåkning, transportfly (C-130), helikoptre (NH-90), minerydding, havovervåking, ubåt, logistikkfartøy, felles stabsskole, fjernundervisning, kvinneteam, nisjeutdanning, markedsføring/kommunikasjon, skyte- og øvingsfelt, sanitet/sjukvårdstjenst og transportkontrollenhet (MOVCON). Mulighetsstudien. (2007). *Ömsesidigt förstärkande försvarslösningar: Norsk-svensk studie av möjligheterna till fördjupat samarbete – Slutrapport*. [s.l]: [s.n.], ss. 1-3; Ulike former for samarbeid eller integrering av styrker er ikke noe nytt i norsk-svensk militær historie. Se også Andrén, N. (1967). *Nordic Integration. Cooperation and Conflict – Nordic Studies in International Politics I*, 2 (1), ss. 1-25; Værnø, G. (red). (1990). *Fra arvefiende til samboer: Dialog Norge – Sverige*. Oslo: Cappelen, ss. 13-32.

² Syrén, H. (2008). Tale ved Folk og Forsvars rikskonferanse i Sälen den 15. januar 2008.

Lokalisert 15.02.08 på Internett: http://www.folkochforsvar.se/files/RK_2008/ob_anforande_080115.pdf

³ Arter, D. (1999). *Scandinavian Politics Today*. United Kingdom: Manchester University Press, s. 266.

⁴ Diesen, S. (2008). Tale ved Folk og Forsvars rikskonferanse i Sälen den 15. januar 2008.

Lokalisert 16.02.08 på Internett: http://www.folkochforsvar.se/files/RK_2008/sverre_diesen.pdf

⁵ Norge inntar EU gjennom Det europeiske økonomiske samarbeidet (EØS) og Nordic Battlegroup (NBG). Sverige inntar NATO gjennom Partnership for Peace (PfP).

⁶ Jacobsen, D. I. & Thorsvik, J. (2007). *Hvordan organisasjoner fungerer*. Kristiansand: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS, ss. 181-214.

en nødvendighet for å mestre usikkerheten knyttet til omgivelsene. I tillegg til at utviklingen er problemdrevet, så viser også initiativene fra forsvarsjefene at også utviklingen er mulighetsdrevet. Samarbeidet kan sees på som en samarbeidsordning mellom relativt likestilte militære organisasjoner, som på fagspråket omtales som *joint ventures*⁷. For det norske og svenske Forsvaret betyr det at man slår sammen sine ressurser for at de skal kunne utføre oppgaver som er umulige for hver enkelt av dem alene.⁸

I tillegg er også flernasjonalt samarbeid i ferd med å bli en forutsetning for å kunne oppnå operasjonell innflytelse i de operasjonene man deltar i. Disse operasjonene som i regel gjennomføres innen rammene for NATO, EU eller FN eller som operasjoner av typen Coalition of Willing, vil kreve styrker med en høy grad av *interoperabilitet*.⁹ En viktig premis, dvs. en forutsetning for samarbeid er med andre ord interoperabilitet. Mest grunnleggende og overordnet handler dette om at landene har lik forståelse for hvordan militære styrker anvendes. Med denne innledningen kan studiens problemformulering nå formuleres:

Norsk og svensk forståelse for bruken av militære styrker: Implikasjoner for interoperabiliteten?

En tanke med problemformuleringen er at hvis det viser seg at det er ulikheter mellom den norske og svenske forståelsen for bruk av militære styrker, så kan dette være en del av forklaringen til valget av samarbeidsområder i mulighetsstudien. Problemet kan i forlengelsen bli større enn bare å gjelde samarbeidsområdene. Manglende interoperabilitet vil påvirke evnen til å oppnå suksess i operasjoner negativt. I ytterste konsekvens kan dette innebære materiell- og personelltap.

Hensikten med studien er å *beskrive og sammenligne* den norske og svenske forståelsen for bruken av militære styrker. Siktemålet er å gi en objektiv vurdering av hvilke implikasjoner dette har på interoperabiliteten mellom Norge og Sverige med tanke på løsning av militære oppdrag. Med dette som bakgrunn vil studien besvare følgende spørsmål gjennom en dokumentanalyse av sentrale norske og svenske militære dokument:¹⁰

⁷ Ibid, s. 209.

⁸ Ibid, s. 209.

⁹ Codner, M. (2003). *Hanging Together – Military Interoperability in an Era of Technological Innovation*. London: The Royal United Services Institute for Defence Studies, ss. 19-20.

¹⁰ De svenske militær dokumentene er: Försvarmakten. (2002). *Militärstrategisk doktrin*. Stockholm: Högkvarteret. (Totalt på 153 sider); Försvarmakten. (2005). *Doktrin för gemensamma operationer*. Stockholm: Högkvarteret. (Totalt på 98 sider). De norske militær dokumentene er: Forsvarsdepartementet. (2004). *Styrke og relevans – Strategisk konsept for Forsvaret*. Oslo: Forsvarsdepartementet. (Totalt på 80 sider); Forsvarsstaben. (2007). *Forsvarets felles operative doktrine*. Oslo: Forsvarets Stabsskole. (Totalt på 191 sider).

- Hva er den norske forståelsen for bruken av militære styrker?
- Hva er den svenske forståelsen for bruken av militære styrker?
- Hvilke ulikheter og likheter finnes mellom den norske og svenske forståelsen for bruken av militære styrker?

Det understrekes at det med den norske og svenske ”forståelse for bruk av militære styrker” menes slik den kommer til uttrykk i de nevnte dokumentene. Det empiriske underlaget som er blitt samlet inn for å svare på de to første spørsmålene blir sammenlignet og brukt til å svare på det siste spørsmålet.

1.2 Disposisjon

Studiens videre struktur er at jeg i kapittel 2 redegjør for og diskuterer teorien omkring interoperabilitet. Redegjørelsen ender opp i flere variabler som danner ”kjernen” i studiens analysemodell. I kapittel 3 gis det et innblikk i design og metodevalg, herunder innsikt i hva som analyseres, hvilke dokumenter som brukes i analysen og konsekvensen av disse valgene.

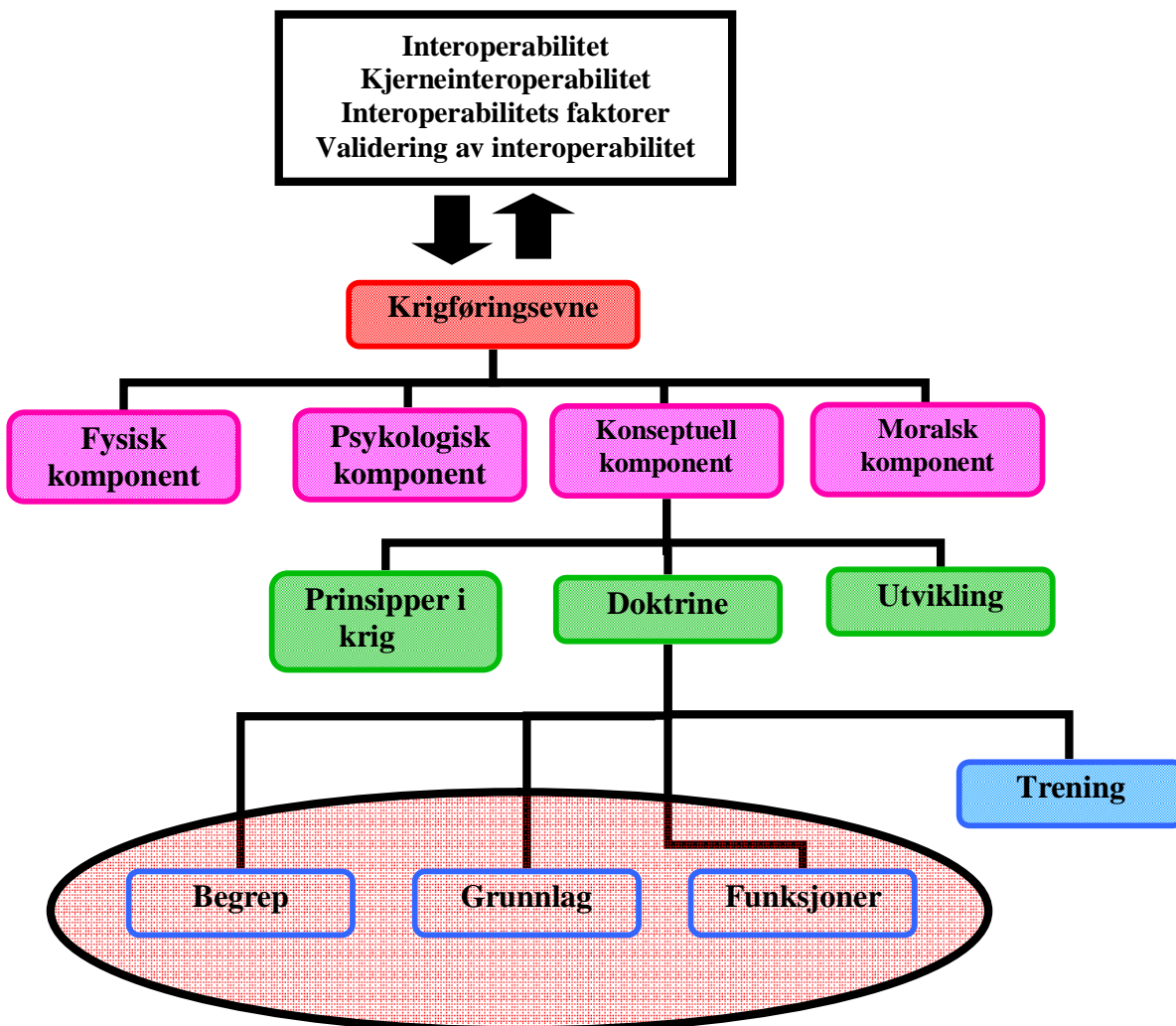
I kapittel 4 og 5 beskriver jeg henholdsvis den norske og svenske forståelsen for bruk av militære styrker. I begge disse kapitlene presenteres det empiriske grunnlaget i en logisk rekkefølge basert på analysemodellen under hver variabel der det er nødvendig. Det vil si at datamateriale fra det militærstrategiske nivået behandles før datamateriale fra det operasjonelle nivået. I kapittel 6 sammenligner jeg den norske og svenske forståelsen. Sammenligningen innebærer både en kvantitativ og kvalitativ tilnærming.

I kapittel 7 drøfter jeg funnene som er gjort under sammenligningen, sett opp mot hvilke implikasjoner dette kan ha på interoperabiliteten i et større perspektiv. Drøftingen ender opp i noen forslag til videre forskning innen område interoperabilitet og doktrineutvikling. I kapittel 8 oppsummeres studien.

2 Teori og analysemodell

2.1 Teori

Som innledningen og problemstillingen antyder skal studien beskrive og sammenligne norsk og svensk forståelse for bruk av militære styrker, samt hvilke implikasjoner dette har på interoperabiliteten. Hensikten med dette kapitlet er derfor todelt. Først belyses teori omkring interoperabilitet som har en sentral plass i studien. Teoriens struktur er skjematisk illustrert i nedenforstående figur 2.1. I figuren er de valgte parametrene BEGREP, GRUNNLAG og FUNKSJONER som studien særlig fokuserer på innringet. I kapitlets andre del presenteres en analysemodell som viser kategoriseringen av de valgte parametrene.

Figur 2.1 illustrerer skjematisk studiens teorikapittel, der studiens parametre er innringet med rødt.

2.1.1 Interoperabilitet

I NATO defineres interoperabilitet som: “*The ability of military forces to train, exercise and operate effectively together in the execution of assigned missions and tasks.*”¹¹ Dette vil si evnen til å operere effektivt sammen i utførelsen av felles oppdrag. Årsaken til at denne forståelsen legges til grunn er fordi NATOs interoperabilitetskriterier også gjelder for svenske styrker som er innmeldt til EUs styrkeregister.¹² Det har vist seg at når flere staters militære styrker skal samarbeide, har NATOs standarder for å fremme interoperabilitet blitt internasjonale¹³

NATO Standardisation Agency (NSA) har utviklet sin definisjon gjennom å dele inn interoperabilitet i tre deler, som innbyrdes er prioritert slik:

Kjerneinteroperabilitet ivaretar basisevnen for å kunne praktisere krigføringen. Anledningen er at oppdragene og oppgavene sjelden kan defineres på forhånd. Derfor trengs en del grunnleggende forhold å bli oppfylt, slik som for eksempel kunnskap om hverandres forsvar- og sikkerhetspolitikk, felles strategiske og operasjonelle doktriner, vurderinger og et felles språk.

Interoperabilitetsfaktorer vil forbedre krigføringsevnen i en operasjon, men da bare opp til et visst nivå. En altfor høy grad av standardisering kan lede til forverring og bør fravikes. Faktorer i denne gruppen er for eksempel logistikk og reservedeler, militær utrustning, metoder og prosedyrer.

Validering av interoperabiliteten har til hensikt å vurdere nivået på interoperabiliteten og prøve å forbedre det ønskede nivået i forhold til *kjerneinteroperabiliteten*. Det kan blant annet gjøres ved hjelp av utdanning og øving, samt erfaring fra skarpe operasjoner.

Dette viser at NATO i mindre utstrekning fokuserer på teknisk interoperabilitet til fordel for andre aspekter slik som for eksempel doktriner og språk.¹⁴ Dagens operasjoner sammen med andre nasjoner vil kreve styrker med en høy grad av interoperabilitet fordi militær krigførings-evne er blitt nøkkelen til suksess.¹⁵

¹¹ NATO. (2007). *NATO Glossary of Terms and Definitions. AAP-6*. Brussel: NATO Standardization Agency. Lokalisert 22.02.08 på Internet: <http://www.NATO.int/docu/stanag/aap006/aap-6-2007.pdf>

¹² Försvarsmakten. (2003). *Försvarsmaktens förslag avseende bidrag till internationell förmåga 2005-2008*. Stockholm: Högkvarteret. Lokalisert 22.02.08 på Internett: http://www.mil.se/attachments/bu05_bil_14_internat.pdf

¹³ Nyhamar, T. (2001). *NATO fra Bolverk til nettverk*. (FFI- rapport-2001/05918). Kjeller: Forsvarets Forskningsinstitutt, s. 13.

¹⁴ NATO Standardization Agency (2003, 20-21 mai). [Foredrag om vektlegging av standariseringsarbeidet.] (PPT-underlag fra konferanse i Praha, upublisert materiale). Takk til Roald Gjelsten for lån av materialet.

¹⁵ Jakobsen, P. V. (2006). Den Nordiske modellen for fredsbevarende styrker. *Sjekkposten, 06-2006*, ss. 8-13 og 23. Lokalisert 26.02.08 på Internett: <http://www.fnvlf.no/dok/attach/sjekkposten-06-2006-web.pdf>

Dette setter fokus på at for å skape krigføringsevne sammen med andre nasjoner, så må en viss grad av interoperabilitet være tilstede. Derfor stiller jeg meg undrende til at forhold nevnt under delen *kjerneinteroperabilitet* etter mine betraktninger ikke har blitt omtalt godt nok i mulighetsstudien. Til tross for at den teknologiske standardiseringen som mange samarbeidsområder i mulighetsstudien omhandler, ikke har første prioritet i NATO. I NATO har man konstatert at standardiseringen ikke er like avgjørende for krigføringsevnen. Eller som NSA peker på, kanskje til og med har en negativ konsekvens for krigføringsevnen.

2.1.2 Krigføringsevnen

Krigføringsevnen blir omtalt i internasjonal litteratur som *fighting power*, og defineres som de militære styrkenes evne til å kjempe og oppnå suksess i operasjoner.¹⁶ Evnen består blant annet av ressurser i form av stridskrefter og viljen til å bruke de når det trengs, omtalt som den fysiske og moralske komponenten. I tillegg til den fysiske og moralske komponenten har den psykologiske komponenten blitt en del av de tre interrelaterte komponentene i NATOs beskrivelse for å oppnå krigføringsevne.¹⁷ Denne komponenten fokuserer på den observasjonen og oppfatningen som gjøres av de militære lederne i operasjonsmiljøet. Utover disse tre komponentene baseres krigføringsevnen på en fjerde komponent, den konseptuelle. Den konseptuelle komponenten skaffer den kunnskapen og vurdering som kreves for at vi så effektivt som mulig skal utnytte det militære maktmidlet.¹⁸

Mot dette bakteppet, synes hovedsakelig Storbritannias perspektiver på den konseptuelle komponenten å være mest relevant når det gjelder å skape krigføringsevne. Disse perspektivene befinner seg innenfor gruppen kjerneinteroperabilitet.¹⁹ Storbritannias tilnærming virker mer relevant enn andre land, da de har en sentral rolle både innen NATO og EU.²⁰ Elinor C. Sloan hevder også at Storbritannia har en sentral rolle i utviklingen av militærmakten selv om USA er ledende.²¹ En forståelse av krigføringsevnen ved å fokusere på faktorer i den konseptuelle komponenten, vil sammen med samarbeidsområdene i mulighetsstudien etter min mening bidra til at interoperabiliteten ses på som en helhet.

¹⁶ NATO. (2007). *Allied Joint Doctrine AJP-01(C)*. Original. Brussel: NATO Standardisation Agency, s. 2-26

¹⁷ Ibid, ss. 2-26 - 2-28.

¹⁸ Ibid, ss. 2-27 - 2-28.

¹⁹ United Kingdom Army. (1998). *The Application of Force – Army code No 71622*. London: DGD&D

²⁰ United Kingdom Army. (1996). *Design for Military Operations – The British Military Doctrine*. London: Chief of the General Staff.

²¹ Sloan, E. C. (2002). *The Revolution in Military Affairs*. Canada: McGill-Queen`s University Press, s. 56; Se også pkt. 2.3 i min studie.

2.1.3 Konseptuelle komponenten

Britene fremsetter sine teorier om karakteristiske trekk ved den konseptuelle komponenten i sine doktrinegrunnlag *Design for Military Operations* fra 1996 (BMD) og oppfølgeren *The Application of Force* fra 1998. Britenes utgangspunkt er at komponenten består av dagens praksis uttrykt gjennom delene: prinsipper i krig, doktrine og utvikling vist i figur 2.1. Delen som omfatter prinsipper i krig utgjør en sammenstilling av viktige sider ved militærteorien.²² Utviklingsdelen ivaretar ideer om fremtidige kapasitetsbehov og bedre måter for å drive krigføring på i komplekse omgivelser. Sentralt hos britene er at begrepet doktrine blir oppfattet som et samlebegrep for disse delene. Doktrinedelen blir dermed basisen i den konseptuelle komponenten for å kunne utvikle krigføringsevne.²³

2.1.4 Doktrine

Begrepet doktrine brukes om forskjellige virksomhetsområder; jamfør `militær doktrine`, `strategiske doktriner` og `taktiske doktriner`. En militær doktrine kan sies å være institusjonalisert kunnskap om hvordan, til hva og hvorfor militære ressurser skal utnyttes.²⁴ Britene definerer militær doktrine som: “[...] *a formal expression of military knowledge and thought, that the Army accepts as being relevant at a given time, which covers the nature of current and future conflicts, the preparation of the Army for such conflicts and the methods of engaging in them to achieve success.*”²⁵

Et vesentlig poeng er at en militær doktrine, i følge britene, ligger ved hjertet av det de militære styrkene skal utføre, det vil si å skaffe krigføringsevne. Dens ultimate hensikt er å oppnå suksess i operasjonene. Britene hevder at hvis doktrinene skal kunne gagne sitt formål, så må de *for det første* legge grunnlaget for å utføre ledelse, derav igjennom operasjonskunst. I NATO defineres operasjonskunst som: “*The employment of forces to attain strategic and/or operational objectives through the design, organization, integration and conduct of strategies, campaigns, operations and battles.*”²⁶

Av dette ser man at anvendelsen av operasjonskunst vil kreve god forståelse av forskjellige BEGREP.²⁷ De er, i følge NATO, nyttige for å analysere strategiske og operasjonelle faktorer,

²² United Kingdom Army. (1998). *The Application of Force – Army code No 71622*. London: DGD&D, s. 2-6; Militærteori kan sees som militærhistoriske erfaringer og refleksjon satt i system. Dette er et emneområde bestående av flere teorier slik som for eksempel teori om manøverkrigføring, nettverksbasert krigføring og effektbaserte operasjoner. Widen, J. & Ångström, J. (2005). *Militärteorins Grunder*. Stockholm: Försvarsmakten, ss. 5-10.

²³ United Kingdom Army. (1998). *The Application of Force – Army code No 71622*. London: DGD&D, s. C-1.

²⁴ Ibid, s. 2-2.

²⁵ Ibid, s. C-1.

²⁶ NATO. (2007). *Allied Joint Doctrine AJP-01(C)*. Original. Brussel: NATO Standardisation Agency, s. 4-15.

²⁷ Ordet ”BEGREP” kan kanskje skape forvirring, men er et forsøk på å oversette NATO begrepet Design Concept. Design Concept gir på norsk andre assosiasjoner enn på engelsk, og derfor har jeg valgt å bruke ordet ”BEGREP”.

fremme kreativitet og sikre en logisk balanse mellom *ends* (slutttilstand), *ways* (strategiske retningslinjer) og *means* (ressurser).²⁸ BEGREPENE blir omtalt som designkonsepter og blir sett på som en bro mellom operasjonskunst og hvordan man utformer operasjonene (*Design*).²⁹ BEGREPENE som NATO bruker er: slutttilstand, målsettinger, tyngdepunkt, vitale punkter, operasjonslinjer, sekvensering, faseinndeling, beredskapsplaner, operasjonell pause, kulminasjonspunkt, terminering og overføring, direkte og indirekte tilnærming, kriterier for suksess.³⁰ Slik jeg ser det vil design, mer enn organisering og integrering av styrkene, være beskrivende for hvilket grunnlag en sjef bør utøve operasjonskunst etter for å sikre suksess i operasjoner.³¹

For det andre må doktrinen ha et GRUNNLAG for å kunne håndtere omgivelsene, ved hjelp av operasjonskonsept og prinsipper. Denne delen av doktrinen blir av britene sett på som den mest sentrale med tanke på deres tilnærming til krigføring og operasjoner i konfliktspektret.³² I tillegg har mine erfaringer fra internasjonal tjeneste vist at den som ikke har et veltilpasset GRUNNLAG med tanke på bruk av militære styrker, kommet til kort i en militær konflikt.

For det tredje må doktrinen være en retningsgiver med tanke på organisasjons- og systemutviklingen av de militære styrkene. I følge britene så er det nyttig å ha en analysemodell ved hjelp av FUNKSJONER. Funksjonene vil i henhold til britene skaffe en komplett beskrivelse av alt det en militær organisasjon trenger for å få en mest mulig robust, slagkraftig og utholdende organisasjon for å oppnå krigføringsevne.³³

Til slutt må doktrinen være et grunnlag for all trening, for å være en forsterkende bro for å kunne håndtere usikkerhet i operasjonene.³⁴ I studien avgrensers jeg meg bort fra å se på treningsaspektet. Dette fordi det er doktrineparameterne BEGREP, GRUNNLAG og FUNKSJONER, i følge NATO, som skaffer den intellektuelle drivkraften til alliansens krigføringsevne i dagens operasjoner.³⁵ Derfor vil forståelsen omkring disse doktrineparameterne være det som videreføres i studien.

²⁸ Ibid, s. 3-2; United Kingdom Army. (2001). *British Defence Doctrine – Joint Warfare Publication 0-01*. London: Chief of Staff, s. 3-6.

²⁹ NATO. (2007). *Allied Joint Doctrine AJP-01(C)*. Original. Brussel: NATO Standardisation Agency, s. 4-18

³⁰ Ibid, ss. 4-19 & 4-20.

³¹ Ibid, s. 4-18.

³² United Kingdom Army. (1996). *Design for Military Operations – The British Military Doctrine*. London: CGS, kapittel 4.

³³ United Kingdom Army. (1998). *The Application of Force – Army code No 71622*. London: DGD&D, ss. 6-3–6-7.

³⁴ United Kingdom Army. (1996). *Design for Military Operations – The British Military Doctrine*. London: CGS, kapittel 4.

³⁵ NATO. (2007). *Allied Joint Doctrine AJP-01(C)*. Original. Brussel: NATO Standardisation Agency, s. 2-28.

2.2 Studiens analysemodell

Hensikten med denne delen av teorikapitlet er ytterligere å beskrive fenomenet som jeg ønsker å undersøke, altså interoperabiliteten, og samtidig utvikle studiens analysemodell som hjelp i sammenligningen av den norske og svenske forståelsen for bruken av militære styrker. Som tidligere vist så vil jeg anvende en analysemodell som bygger på doktrineparameterne:

- BEGREP
- GRUNNLAG
- FUNKSJONER

Denne delen av studien har til hensikt å utvikle hver og en av de tre valgte parameterne. Med dette utgangspunktet vil parameterne gis en teoretisk forankring der områdene utvikles så detaljert som mulig i variabler med tanke på sammenligningen som vil bli gjort lengre frem i studien.

2.2.1 Begrep

Innledningsvis vil jeg her poengtere at det er begrep i tilknytning til å lede og gjennomføre en militær operasjon som jeg her vil utvikle. I forsøket på å strukturere operasjoner for å nå den slutttilstanden (*Endstate*) og de målsettingene (*Objectives*) som er ønskelig i de operasjonene Norge og Sverige deltar i sammen med stormaktene, så er det slik jeg ser det, fire begrep som utpeker seg.³⁶ Det er begrepene tyngdepunkt, vitale punkter, operasjonslinjer og sekvensering.³⁷ De andre begrepene blir viktige verktøy, eller egenskaper for å oppnå disse sentrale begrepene. Jeg velger derfor at parametre BEGREP i studien består av fire variabler som er:

Tyngdepunkt (Centre of Gravity): Evnene og egenskapene, eller lokalitetene, hvorfra en nasjon, allianse, militær styrke eller annen gruppering får sin handlefrihet, fysiske styrke eller vilje til å kjempe.³⁸

Vitale punkter (Decisive points): Et punkt hvorfra egne eller motstanderens tyngdepunkter kan trues. Punktet kan eksistere både i tid, rom eller informasjonsomgivelser.³⁹

Operasjonslinjer (Lines of Operations): I en kampanje eller operasjon, så er dette linjer som lenker sammen vitale punkter i tid og rom på veien til tyngdepunktet.⁴⁰ Operasjonslinjene som

³⁶ Begrepene slutttilstand (*Endstate*) og målsettinger (*Objectives*) velger jeg bort, fordi disse vil være like hos Norge og Sverige. Dette skyldes at det er de store nasjonene som setter standarden på disse begrepene.

³⁷ NATO. (2007). *Allied Joint Doctrine AJP-01(C)*. Original. Brussel: NATO Standardisation Agency, ss. 4-19 & 4-20.

³⁸ NATO. (2007). *NATO Glossary of Terms and Definitions. AAP-6*. Brussel: NATO Standardization Agency, s. 2-C-3. Lokalisert 22.02.08 på Internet: <http://www.NATO.int/docu/stanag/aap006/aap-6-2007.pdf>

³⁹ Ibid, s, 2-D-2.

⁴⁰ Ibid, s, 2-L-4.

skaper sammenhengen mellom vitale punkter og deres tilknytning til tyngdepunktet danner den systematiske forståelsen som er nødvendig av motstanderen. Bare ved å forstå sammenhengen kan man organisere en operasjon.

Sekvensering (Sequencing): Ordning av hendelser i en kampanje eller operasjon for å kunne slå eller nøytralisere motstanderens tyngdepunkt.⁴¹ Sekvensering er det oppsettet i tid og rom av hendelser innen en operasjon som mest sannsynlig oppnår en tilintetgjørelse av motstanderens tyngdepunkt.

2.2.2 Grunnlag

Parametre grunnlag vil kategoriseres ut fra et teoretisk resonnement omkring operasjonskonsept og prinsipper. Dette er i følge britene de viktigste elementene for å kunne skape det grunnlaget som er ønskelig med tanke på krigføringsevne i komplekse omgivelser.

Når det gjelder kategorisering av området prinsipper i krig, så er det utelatt. Begrunnelsen til det er at prinsippene i krig er omstridde blant så vel teoretikere som praktikere. Dette skyldes som det fremgår av militærteorien, at prinsippene varierer i antall mellom forfatter til forfatter, noe som også kan gjelde de innbyrdes relasjonene og definisjonene av prinsippene. I tillegg er det forskjellige meninger om på hvilke krigføringsnivåer det skal være prinsipper, hvilke konflikttyper de gjelder for, om de er allmenngyldige for krigføring på alle arenaer. Jerker Widén og Jan Ångström hevder at det i stedet er den logiske, metodologiske og kunnskapsmessige plattformen som prinsippene står på som er det viktigste med prinsippene, noe som ikke vil bli behandlet i studien.⁴²

I stedet velger jeg å kategorisere operasjonskonsept, ved hjelp av operasjonskonseptets bestandsdeler. NATO har definert et operasjonskonsept til å bestå av bestandsdelene prinsipper, teori og kapasiteter.⁴³ Dette viser at et konsept kan legge sterke føringer på hvordan man bruker de militære styrkene. Dette fordi det på forhånd er tatt et bevisst valg av teoretisk basis, prinsippene er utledet av dette og kapasitetene er tilpasset konseptet. Eksempelvis på samme måte som

⁴¹ Min oversettelse: *Sequencing* – Sekvensering. Sequencing kan også oversettes med synkronisering, men innholdet i begrepet slik det brukes av NATO indikerer at man er mer opptatt av rekkefølgen av hendelser enn at hendelsene skjer på samme tid. Dette viser at NATO faktisk har tatt hensyn til den debatten som skjedde i USA i etterkant av Gulfkrig I. Der synkronisering ble omtalt som en av grunnene til at egne operasjoner hemmet andre sin oppgaveløsning, i stedet for å fremme den. NATO. (2007). *Allied Joint Doctrine AJP-01(C)*. Original. Brussel: NATO Standardisation Agency, ss. 4-19 & 4-20.

⁴² Widén, J. & Ångström, J. (2005). *Militärteorins Grunder*. Stockholm: Försvarmakten, ss. 119-145.

⁴³ RTO studies; Analysis and simulation panel study group SAS-030. (2003). *Urban Operations in the Year 2020* (RTO-TR-71 AC/323(SAS-030) TP/35). [s.l]: RTO/NATO. Kapittel 3, 4 og 5 beskriver hhv teori, prinsipper og operasjonelle kapasitetsbehov for fremtidens operasjonskonsept for urbane operasjoner. Lokalisert 17.02.08 på Internett: <http://www.rta.nato.int/pubs/rdp.asp?RDP=RTO-TR-071>

billedkunstneren er bundet av forhåndsvalg av utstyr.⁴⁴ Av disse tre delene vil jeg bruke teori i den videre kategoriseringen. Dette fordi jeg har funnet i litteraturen at for å bli betraktet som et konsept så må det være relatert til teori.⁴⁵ At jeg bruker teori i stedet for bestandsdelene prinsipper og kapasiteter skyldes at jeg ikke er i stand til å finne noen eksakte definisjoner på disse konsept bestandsdelene.

En måte å utvikle teoridelen kan være å snakke om ulike teoriretninger, for eksempel omkring manøverkrigføring, nettverksbasert forsvar og effektbaserte operasjoner. Dette for å nevne de som er mest kjent i Norge og Sverige.⁴⁶ Når det gjelder teoriretninger, så har utviklingen i USA vært betydningsfull for de europeiske lands forsvar etter den kalde krigen, og de har hatt hjelp i Vest-Europa av britisk og moderne tysk tenkning.⁴⁷ I 1990 årene var det bred tillit til at manøverteori var en hensiktsmessig tilnærming til de utfordringene som de europeiske landene sto overfor. Etter tusenårsskiftet har manøverteorien blitt utfordret av andre teorier slik som teorier omkring nettverksbasert forsvar og effektbaserte operasjoner. Jeg vil her poengtere at det er teorier for den delen som gjelder bruk av militære styrker som jeg vil benytte i studien.⁴⁸ Det innebærer at andre aspekter fra militærteorien er avgrenset bort. Med denne bakgrunn anser jeg teoridelen til å bestå av tre variabler som i studien er:

Manøverkrigføring, som innebærer at man skal forsøke å unngå en ressurskrevende konfrontasjon med fiendens hovedstridskrefter, men i stedet kraftsamle mot utvalgte, relativt sett svakere mål. Man skal ikke bare forsøke å ramme motstanderens evne, men mer hans vilje og tro på at han vil lykkes med gjennomføringen av sin operasjon. Formålet er å få han til å avbryte sine fiendtlige handlinger. Filosofien som ligger til grunn er at den indre sammenheng i fiendens organisasjon søkes ødelagt gjennom en serie hurtige og overraskende aksjoner. Som vil gjøre det mulig å konsentrere styrker overraskende mot motstanderens svakheter. Tempo (hurtighet over tid) øker sjansene for overrumpling og overraskelse.⁴⁹

Nettverksbasert forsvar, som innebærer hvordan militære operasjoner kan gjennomføres ved å knytte sammen militære kapasiteter i nettverk ved bruk av informasjonsteknologi. Tilnærmingen

⁴⁴ Kubban, A. (2002). *Operasjonskunst – Sammenhengen operasjonskonsept – det operasjonelle nivå - Norsk forståelse?*. Oslo: Krigsskolen Linderud.

⁴⁵ Naveh, S. (1997). *In Pursuit of Military Excellence – The Evolution of Operational Theory*. London: Frank Cass Publishers, s. 14.

⁴⁶ Sjöblom, I. (2005). *Interoperabilitet i multinationella operationer*. Stockholm: Försvarshögskolan; Sæveraas, T.E. & Henriksen, K. (2007). *Et militært universalmiddel?* Oslo: Institutt for forsvarsstudier.

⁴⁷ Sloan, E. C. (2002). *The Revolution in Military Affairs*. Canada: McGill-Queen's University Press, ss. 56-76.

⁴⁸ Widen, J. & Ångström, J. (2005). *Militärteorins Grunder*. Stockholm: Försvarsmakten, s. 10.

⁴⁹ Lind, W. S. (1993). *The Theory and Practice of Maneuver Warfare I*: R.D. Hooker (ed). *Maneuver Warfare - An Anthology*. United States of America: Presidio Press; Antal, J.F. (1993). *Thoughts About Maneuver Warfare I*: R.D. Hooker (ed). *Maneuver Warfare - An Anthology*. United States of America: Presidio Press.

baserer seg på informasjonsoverlegenhet og utnyttelse av slik overlegenhet for å oppnå økt felles situasjonsbevissthet, økt hastighet i utøvelse av kommando, økt tempo i operasjonene, økt stridsevne, økt overlevelse og selvsynkronisering.⁵⁰

Effektbaserte operasjoner, innebærer å dreie fokus bort fra den konkrete ”targetlisten” og en prosentvis beregning av ødeleggelse, mot fokus på den effekt en militær handling kan ha på motstanderes opptreden, syn på og respons på handlingen. I tillegg vil de militære handlingene også ha en effekt på alle som kan observere eller referere handlingene.⁵¹ Den skal derfor legge stor vekt på den menneskelige dimensjonen i moderne teknologisk krigføring, der målet blir å forme motstanderens handlinger og opptreden, ikke bare å ødelegge hans styrker.⁵²

2.2.3 Funksjoner

Jeg vil poengtere at jeg her utvikler en analysemodell ved hjelp av funksjoner, et analytisk verktøy, for å sikre at de militære styrkene er organisert og systematisert med tanke på skape krigføringsevne. Ved å utelate noen av funksjonene, så vil ikke de militære styrkene klare å vedlikeholde krigføringsevnen, inkludert materiell overlegenhet, over tid. Britene baserer seg på seks funksjoner.⁵³ Disse er:

Kommando (Command): Robuste hjelpemidler for å lede, koordinere og kontrollere militære styrker. Kontroll er et støttende hjelpemiddel til å iverksette kommandoen, og utføres normalt av stabene.

Informasjon og etterretning (Information and Intelligence): Nøyaktig og tidsriktig etterretning er et grunnlag for å oppnå suksess i operasjonene. Etterretning er et produkt av et organisert arbeid blant sjefene og stabene i å samle inn, analysere og fordele informasjonen om motstanderen og omgivelsene.

Ildkraft (Firepower): Hjelpemidler til å forberede styrkene for anvendelse. Ildkraft ødelegger, nøytraliserer og stanser aktivitet. Det er essensielt når man skal nedkjempe en motstanders evne og vilje, at man har muligheter til å gjennomføre både defensive operasjoner og å forme operasjonene.

⁵⁰ Alberts, D. S., Garstka, J. J. & Stein, F. P. (2000). *Network Centric Warfare: Developing and leveraging the information superiority*. (Rev. ed.). Washington, DC: National Defence University Press. (CCRP Publication series), s. 2.

⁵¹ Her kan nevnes media, allierte, fiendens allierte, hjemmeopinionen og andre politiske aktører.

⁵² Smith, E. A. (2002). *Effects Based Operations: Applying Network Centric Warfare in Peace, Crisis and War, DoD, Command and Control research Program*. Washington, DC: CCRP Publication, ss. 1-2.

Lokalisert 03.03.08 på Internet: http://www.dodccrp.org/files/Smith_EBO.PDF

⁵³ United Kingdom Army. (2001). *British Defence Doctrine - Joint Warfare Publication 0-01*. London: Chief of Staff, ss. 4-2 & 4-3.

Manøver (Manoeuvre): Ressurser til å konsentrere styrker eller true styrkene ved avgjørende punkter for å oppnå overraskelse, sjokk og muligheter for gjennombryting.

Beskyttelse (Protect): Hjelpemidler til å beskytte og bevare krigføringsevnen, prinsipielt i operasjoner. (Involverer mottiltak mot omfattende trusler, som naturlige, menneskelige og teknologiske).

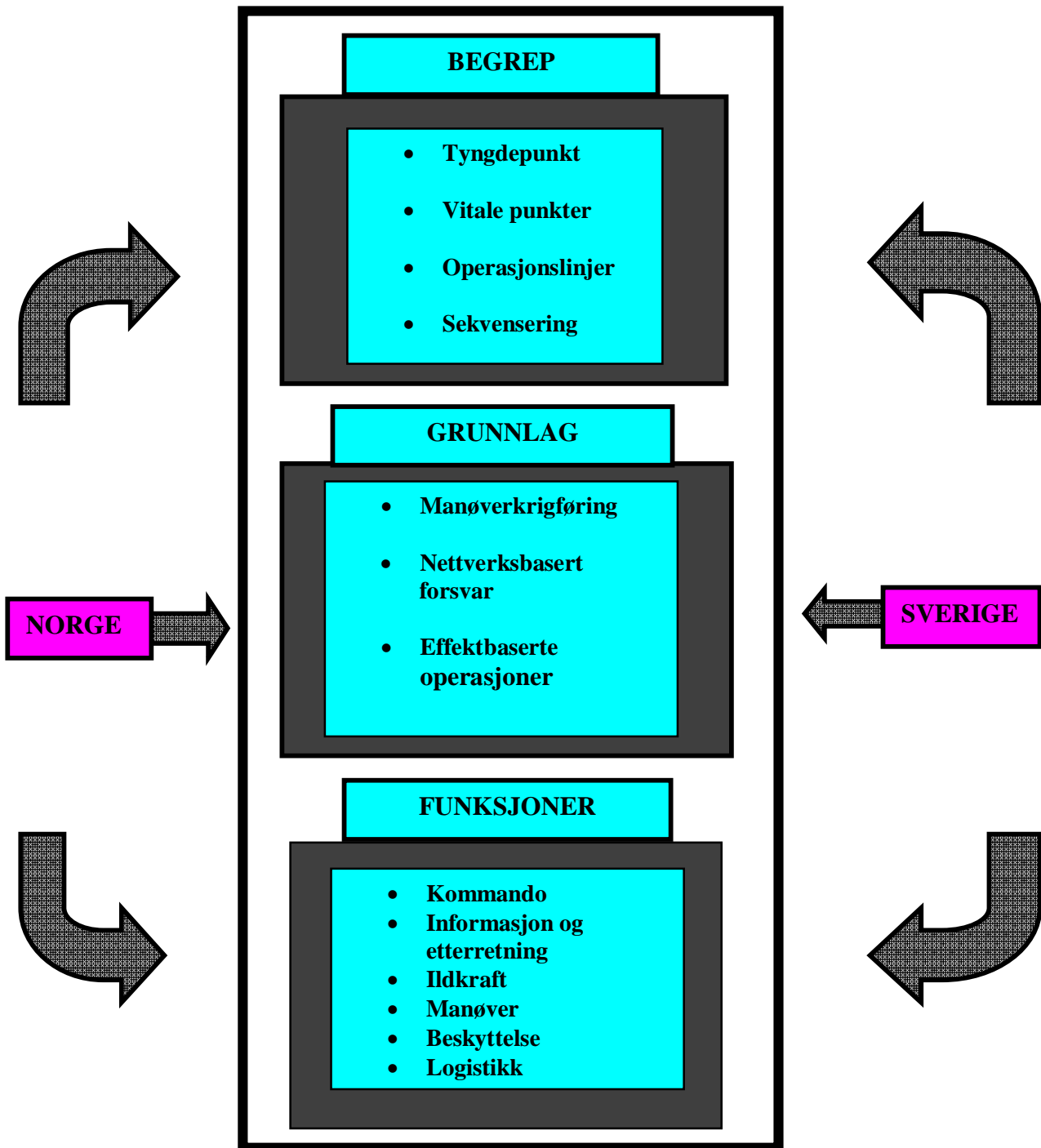
Logistikk (Combat Service Support): Evnen til å vedlikeholde styrken fra sin hjemmebase til og innen operasjonsområdet. Det inkluderer materiellvedlikehold, moraloppbygging, forlegning, sanitet.⁵⁴

2.2.4 Studiens analysemodell

Figur 2.2 nedenfor viser studiens utviklede analysemodell for studiet av den norske og den svenske forståelsen for bruken av militære styrker. Parametre BEGREP kategoriseres etter de fire mest sentrale begrepene; tyngdepunkt, vitale punkter, operasjonslinjer og sekvensering. Variablene på parametre GRUNNLAG er avgrenset til operasjonskonsept. Operasjonskonsept er videre avgrenset til bestandsdelen teori og kategoriseres etter manøverkrigføring, nettverksbasert forsvar og effektbaserte operasjoner. Parametre FUNKSJONER kategoriseres etter de seks funksjonene som britene bruker når militær aktivitet med tanke på å skape krigføringsevne skal analyseres; kommando, informasjon og etterretning, ildkraft, manøver, beskyttelse og logistikk. Studiens utviklede analysemodell illustrert nedenfor i figur 2.2.

⁵⁴ Det vil si å vedlikeholde det nødvendige nivået for krigføringsevne som er påkrevd for å oppnå målsettingene.

KRIGFØRINGSEVNE

Figur 2.2 Studiens utviklede analysemodell (Pilene angir forståelse)⁵⁵

⁵⁵ Inspirasjon for denne analysemodellen er hentet fra Håkan Edströms analyse ramme for studien av hvilket syn den politiske og militære ledelsen hadde på den forsvarspolitiske doktrinen i Sverige under 1990-tallet. Se Edström, H. (2003). *Hur styrs Försvarsmakten? Politisk och Militär syn på Försvarsdoktrin under 1990-talet*. Sverige: Umeå Universitet, s. 62.

2.3 Kritikk av teorigrunnlaget

En mulig svakhet ved det teoretiske grunnlaget er at noe kan tilknyttes forskningen innen det amerikanske Forsvaret. Her siktes det primært på at det kan være kulturelle forskjeller mellom den amerikanske tenkningen og den nordiske tilnærmingen. For å få et bredere perspektiv enn det amerikanske, så er britisk tenkning benyttet. NATO doktrinene har med sin tilknytning til den konseptuelle utviklingen i USA vært en inspirasjonskilde for NATO land, men også for transformeringsprosessen i Sverige.⁵⁶ Det siste teoretiske grunnlaget er hentet fra *British Military Doctrine* fra 1996 og oppfølgeren *The Application of Force* i 1998, som har dannet bakteppe for de britiske doktrinens utvikling gjennom de siste 10 årene.

En annen mulig svakhet er gyldigheten til teorigrunnlaget som omfatter britisk forståelse på bruk av militære styrker. Det generelle teorigrunnlaget som britene benytter i dag er *The Application of Force* fra 1998 som er oppfølgeren fra *British Military Doctrine* fra 1996.⁵⁷ Som et generelt teorigrunnlag fra Storbritannia, har jeg derfor valgt å benytte meg av både 1996 og 1998 utgaven, selv om teorigrunnlaget ble utviklet i en tid da de britiske styrkene var under transformering. Dette kan være med på å bidra til å svekke teoriens relevans.

En annen svakhet kan være at teorigrunnlaget i noen grad også er basert på svensk militærteoretisk materiale. Dette er valgt ensbetydende fordi det etter mitt skjønn finnes store utviklingsmuligheter militærteoretisk knyttet til helhetlig militærtenkning i Norge. Dette kan ha betydning da empirien skal belyses fra både norsk og svensk tilnærming. Uansett så må det svenske teorigrunnlaget ikke sees på som et grunnlag som ekskluderer norsk militærteoretisk tenkning, men snarere representerer både den norske og svenske forståelsen.

⁵⁶ Kronvall, O. (2005). *Doctrinal Transformation*. Stockholm: Försvarshögskolan, ss. 3-4.

⁵⁷ 1996 utgaven oppheves ikke i 1998 utgaven, men først i et rent doktrine dokument - doktrinen *Army Doctrine Publication Land Operations* fra 2005. United Kingdom Army. (2005). *Army Doctrine Publication Land Operations*. London: Chief of Staff. Se innledningen, den har ikke sideantall.

3 Metode

3.1 Innledende betraktninger

I studien er det metodiske valget bygget på en abduktiv tilnærming, som kan sies å være en slags kombinasjon av en induktiv og deduktiv arbeidsmåte.⁵⁸ Tilnærmingen er valgt med utgangspunkt i studiens komplekse emneområde, interoperabilitet. Det har i studien vært nødvendig å innlede undersøkelsen med en ganske omfattende utforskende fase. Dels med den hensikt å øke mitt eget kunnskapsnivå innen emnet, men kanskje aller mest med den hensikt å kunne ramme inn problemet og bestemme hva som egentlig skulle undersøkes.

3.2 Valg av metode

Studien gjennomføres som en komparativ dokumentundersøkelse. Det vil si å sammenligne norsk og svensk forståelse på bruk av militære styrker på samme tidspunkt opp mot hverandre og lete etter likheter og ulikheter mellom dem. At jeg valgte en slik metodisk tilnærming i min studie, skyldes at jeg synes å ha en god nok generell kjennskap til det terrenget jeg begir meg inn på. Med min tjenesteerfaring innen det norske Forsvaret, samt internasjonal tjeneste både fra Bosnia og Kosovo så mener jeg å ha en viss grad av kunnskap om viktigheten av interoperabilitet.⁵⁹

Valget av norsk og svensk forståelse på bruk av militære styrker som undersøkelsesenheter skyldes ikke ene alene mulighetsstudien, men også for at jeg ser på de som sammenlignbare størrelser innen det å skape krigføringsevne i dag.⁶⁰ Dette fordi det i de siste 5-10 årene har vært et rimelig tett samarbeid mellom Norge og Sverige innenfor det å skaffe seg forståelse på bruk av militære styrker.

Bruk av en komparativ dokumentundersøkelse med norsk og svensk forståelse på bruk av militære styrker som undersøkelsesenheter, kan være en god start med tanke på generalisering opp mot et nordisk samarbeid. Dette har jeg ikke ambisjoner om i studien. Tanken er heller at jeg gjennom sammenligningen av den norske og svenske forståelsen skal finne fram til hvilke implikasjoner dette kan innebære for interoperabiliteten mellom Norge og Sverige. Jeg er kjent med at hvis det skulle vise seg å være forskjeller tross likhetene mellom den norske og svenske forståelsen, så vil automatisk følgende spørsmål melde seg: "Hvorfor er det slik?". Faren er at

⁵⁸ Alvesson, M. & Sköldberg, K. (1994). *Tolkning och reflektion – Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Stockholm: Studentlitteratur, s. 42.

⁵⁹ Neumann, I. B. (2001). *Mening, Materialitet og Makt: En innføring i diskursanalyse*. Oslo: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS, s. 50.

⁶⁰ Kjelstadli, K. (1988). Nytten av å sammenlikne. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 29, ss. 435-448.

jeg begynner å lete etter andre trekk enn i den norske og svenske forståelsen som kan forklare ulikhetene.⁶¹ Det å forklare hva disse ulikhetene skyldes, er ikke ambisjonen med studien.

Når jeg har valgt å gjennomføre en sammenligning av den norske og svenske forståelsen for bruken av militære styrker, så fremtvinger det flere nærliggende spørsmål slik som: *hva skal analyseres, hvilke dokumenter skal brukes og hvilken tidsperiode skal dokumentene være fra.*

3.2.1 Hva skal analyseres?

Undersøkelsesopplegget kan med utgangspunkt i min analysemodell figur 2.2 betraktes som et intensivt design ved at det kun er to undersøkelsesenheter som betraktes ut fra flere variabler. Variablene som brukes i analysen følger av de definisjonene som er presentert i teorikapitlet.⁶² Et slikt design anser jeg til å være det mest naturlige i studien, fordi jeg har valgt som ambisjon å ikke fokusere på generalisering. I stedet antar jeg at et slikt design vil få frem relevant data og bidra til at jeg får muligheten til å gå i dybden på hvilke implikasjoner militær samarbeidet kan få på interoperabiliteten.⁶³

Det som jeg er interessert i er hvor mye den enkelte variabelen i analysemodellen er vektlagt, da gjennom hvor ofte det forekommer i teksten. I tillegg hvor forenlig tekstene er sett opp mot variablene for å kunne si at det er samme forståelse. Det er i praksis meget vanskelig med en rimelig grad av eksakthet å si hva som er forenlig med hva, og hva som bør betraktes som en motsigelse. Årsaken er at man offisielt godtar at visse motsigelser foreligger, som forsterkes ved uklarheter og glidninger i formuleringene.⁶⁴ Problematikken forsterkes når to forskjellige språk på dokumentene benyttes. Problemet omkring hvor forenlige dokumentene er på forståelse vil jeg omgå ved at det er jeg selv som skaper forenligheten gjennom definisjonene og strukturen i min analysemodell. Når det gjelder språk så anser jeg norsk og svensk som relativt uproblematisk i sammenligningen.

Det kan virke unødvendig at jeg skal se både på hvor mye variablene er vektlagt, samt hvor forenlige de er. De kan enkeltvis kunne svare på om det er likheter eller ulikheter mellom den norske og svenske forståelsen. Jeg mener i denne sammenheng at disse to perspektivene er

⁶¹ Ibid, s. 438.

⁶² Operasjonaliseringen søker å oppnå validitet. God validitet er å ha god overensstemmelse mellom teoretiske definisjoner og variablene og måle det som vi påstår å måle. En god validitet er en forutsetning for å få troverdige tolkninger av virkeligheten. Jacobsen, D. I. (2005). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (2.utg.). Kristiansand: Høyskoleforlaget, ss. 167 og 213; Se også Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H. & Wängnerud, L. (2004). *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad* (2. opplag). Stockholm: Norstedts Juridik AB, s. 67.

⁶³ Jacobsen, D. I. (2005). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (2. utg.). Kristiansand: Høyskoleforlaget, s. 96.

⁶⁴ Brodin, K. (1977). *Studiet av utrikespolitiske doktriner*. Stockholm: Akademisk avhandling ved Stockholm Universitet, ss. 305-306.

komplementære ved at både vektleggingen (dybden) og forenligheten (bredden) ivaretas. Når det gjelder dybden så vil jeg måle den ved å se på den relative fordelingen av variablene dvs. en kvantitativ sammenligning. Bredden vil jeg måle gjennom en kvalitativ sammenligning. Hvis jeg bare hadde sett på forenlighet, så hadde en variabel som hadde blitt nevnt 2-3 ganger fått samme tyngde motsvarende en variabel som hadde blitt nevnt 100 ganger. Hvis jeg på den andre siden hadde sett kun på hvor mye variablene var vektlagt, så hadde problemet vært å bestemme seg for hvor mange ganger det skal forekomme for at det skal påstås å være indoktrinert i et lands forståelse. Ved å ta hensyn til både dybde og bredde så forsøker jeg å motvirke disse problemene.⁶⁵

3.2.2 Hvilke tekster skal brukes? Hvilken tidsperiode?

Hovedutfordringen med denne komparative dokumentundersøkelsen er å finne tekster som jeg kan bruke for å kunne gjennomføre en relevant sammenligning med tanke på forståelse på bruk av militære styrker. Når det gjelder utvalg av dokument innenfor militær forståelse så har jeg fokusert på dokument som ivaretar den institusjonelle forståelsen og er underskrevet og godkjent av formelle beslutningstakere. For Norge og Sverige anser jeg det til å være militær doktriner. Når det gjelder doktriner, så viser teorikapitlet at det ikke i dag finnes noen internasjonal akseptert fremstilling av begrepet. Derfor velger jeg å bruke doktrinebegrepet, som et synonym for doktrinedokumentene slik som det benyttes i Storbritannia. Mot dette bakteppet, så vil doktrinedokumenter kunne være de mest aktuelle for studien, fordi doktrinene vil fungere som en paraply for de variablene som er omtalt tidligere.

For å kunne dekke forståelsen helt komplett burde man vel ha fokusert på flere dokumenter enn det jeg har valgt. Det vil aldri være mulig å dekke alle dokumentene, og det vil derfor alltid foreligge en risiko for at enkelte relevante dokumenter ikke er blitt tatt med i betraktningen.⁶⁶

Med den tiden og ambisjonen som jeg har hatt med studien, så har jeg valgt å konsentrere meg om de militære dokumentene. Dette for å kunne gi en objektiv vurdering på hvilke implikasjoner forståelsen av bruken av militære styrker kan få for interoperabiliteten.⁶⁷ Spørsmålet blir om

⁶⁵ Inspirasjonen er hentet fra Håkan Edströms studie av hvilket syn den politiske og militære ledelsen hadde på den forsvarspolitiske doktrinen i Sverige under 1990- tallet. Se Edström, H. (2003). *Hur styrs Försvarsmakten? Politisk och Militär syn på Försvarsdoktrin under 1990-talet*. Sverige: Umeå Universitet, ss. 61-62.

⁶⁶ Andre relevante dokument som kan nevnes i denne forbindelse, men som er utelatt fra norsk side er blant annet: Forsvarsdepartementet. (2004). *Den videre moderniseringen av Forsvaret i perioden 2005-2008*. Oslo: Forsvarsdepartementet. (St.prp.; nr. 42 (2003-2004)); Forsvarspolitisk utvalg. (2007). *Et styrket forsvar*. Oslo: Statens forvaltningstjeneste – Informasjonsforvaltning. (Norges offentlige utredninger, NOU 2007:15). Tilsvarende fra svensk side: Regeringen. (2004). *Vårt framtida försvar*. Stockholm: [s.n]. (Proposition; 2004/05:5); Forsvarsdepartementet. (2007). *Säkerhet i samverkan – Försvarsberedningens omvärldsanalys*. Stockholm: Regeringskansliet. (DS 2007:46). Utvikling av doktriner bør sees i lys av disse dokumentene.

⁶⁷ Neumann, I. B. (2001). *Mening, Materialitet og Makt: En innføring i diskursanalyse*. Oslo: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS, ss. 54-55.

hvilke dokumenter man skal bruke i doktrinehierarkiet, fordi Norge har ikke et vedtatt nasjonalt doktrinehierarki, men det finnes flere styrende dokumenter på nasjonalt nivå som kan være et alternativ. Dette vanskeliggjør utvelgelsen av hvilke dokumenter man skal bruke i studien. Nedenfor beskrives det i tabellform i figur 3.1 i store drag doktrine hierarkiet og når de ble godkjent og utgitt i Norge og Sverige. Forhåpentligvis vil dette være med på å gi en veiledning på hvilke doktriner/dokumenter det er og hvorfor jeg har valgt de doktrinene/dokumentene som jeg har gjort for å finne det tekstmaterialet som er anvendt.

DOKTRINE KRONOLOGI

ÅRSTALL	NORGE	SVERIGE
2000	Operasjonell doktrine: Forsvarets Fellesoperative doktrine (FFOD) A og B	
2001		
2002	Taktisk doktrine: Sjø og Luft	Militärstrategisk doktrin
2003		
2004	Militær Strategisk: Styrke og Relevans Taktiske doktrine: Land	
2005		Operasjonell doktrine: Doktrin för gemensamma operationer Taktiske doktrine: Markoperationer, marina operationer, luftoperationer
2006		
2007	Operasjonell doktrine: FFOD	

Figur 3.1 En kronologisk fremstilling av doktrinene i Norge og Sverige

Det kan ha vært doktriner tidligere også, men de er ikke dokumentert på samme måte som dokumentene i det nevnte tidsrommet.

Med tanke på å få sammenlignbare størrelser innenfor en bestemt tidsperiode, så har jeg valgt å bruke doktriner/dokumenter fra og med perioden 2002 ettersom dette var innledningen til en doktrineutvikling også i Sverige illustrert i figur 3.1. Når det gjelder sammenlignbare størrelser med tanke på doktriner, så har jeg valgt først og fremst doktrinene på militærstrategisk og operasjonelt nivå i den nevnte perioden, fordi disse dokumentene på norsk og svensk side er svært nære i tid. I tillegg omfatter doktrinene i utgangspunktet de samme krigføringsnivåene.⁶⁸ De er også valgt med den hensikt at i henhold til Storbritannia så etablerer doktrinene et rammeverk for å forstå bruken av militære styrker og skaffer det grunnlaget som er nødvendig for den praktiske utførelsen.⁶⁹ Jeg velger i studien å bruke det norske dokumentet *Styrke og relevans* som en militærstrategisk doktrine. Selv om dokumentet kan forstås som et konsept ut fra det Antulio J. Echevarria skrev at ”*operational concepts occupy the intellectual space between doctrine and vision and help convert desired capabilities (vision) into something practicable (doctrine)*”.⁷⁰ En årsak til dette er at det belyses i forordet skrevet av tidligere forsvarsminister Kristin Krohn Devold i 2004 at: ”*Det strategiske konsept for Forsvaret angir de sikkerhets- og forsvarspolitiske rammer for Forsvarets doktriner og den operative virksomheten i Forsvaret, og utgjør således den politiske basis for denne delen av Forsvarets samlede virksomhet.*”⁷¹

At de operasjonelle doktrinene ble valgt skyldes først og fremst fordi disse doktrinene gir grunnleggende forståelse i hovedsak for hvordan man kan skape krigføringsevne i operasjoner og kampanjer. Doktriner på operasjonelt nivå vil for Norge og Sverige være de mest aktuelle med tanke på operasjoner sammen med stormaktene. I tillegg til de operasjonelle har jeg også valgt å se på de militærstrategiske doktrinene, da disse doktrinene i stor grad har hatt innflytelse på utformingen av de operasjonelle doktrinene. Samtidig har disse doktrinene fått en større betydning med tanke på bruk og utvikling av militære styrker i operasjoner. En årsak til det er at den forsvarspolitiske diskursen i større grad har blitt en del av den sikkerhetspolitiske diskursen etter den kalde krigen. Som skyldes at det er flere scenarioer for faktisk krigføring enn før.⁷²

⁶⁸ Krigføringsnivåene er: strategisk, operasjonelt og taktisk. NATO. (2007). *Allied Joint Doctrine AJP-01(C)*. Original. Brussel: NATO Standardisation Agency.

⁶⁹ United Kingdom Army. (1998). *The Application of Force – Army code No 71622*. London: DGD&D, ss. 2-3.

⁷⁰ Echevarria II, A. J. (2001). *Rapid Decisive Operations: An Assumptions-Based Critique*. Carlisle: Strategic Studies Institute, US Army War College, s. 2. Lokalisert 18.02.08 på Internett: <http://www.globalsecurity.org/military/library/report/2001/rapid.pdf>

⁷¹ Forsvarsdepartementet. (2004). *Styrke og relevans – Strategisk konsept for Forsvaret*. Oslo: Forsvarsdepartementet, s. 5.

⁷² Neumann, I. B. (2001). *Mening, Materialitet og Makt: En innføring i diskursanalyse*. Oslo: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS, s. 107.

Når det gjelder doktrinene på militærstrategisk nivå så kan en sammenligning av disse være problematisk. For selv om de i utgangspunktet skal være svært like, så er doktrinene underskrevet av forskjellige beslutningstakere. I Sverige av forsvarssjefen og i Norge av forsvarsministeren. Ingvar Sjöblom hevder i sin studie angående ”*Interoperabilitet i multinationella operationer*” at det i Sverige ikke finnes en doktrine som innehar den samme forståelsen som andre militærstrategiske doktriner har. Derimot hevder han i studien at det finnes flere dokumenter som innehar denne oppfatningen på politisk nivå, slik som for eksempel proposisjoner.⁷³ Selv om det i utgangspunktet kan virke problematisk, så velger jeg allikevel å benytte meg av de militærstrategiske, fordi de er et grunnlag for de operasjonelle doktrinene. Å sammenligne de taktiske doktrinene hadde selvsagt også vært interessant ettersom forsvarssamarbeidet hittil i stor grad har skjedd på taktisk nivå. De taktiske doktrinene er i studien valgt bort med den årsak at Norge pr i dag ikke har taktiske doktriner som er naturlig utarbeidet fra den operasjonelle doktrinen slik som i Sverige illustrert i figur 3.1. Jeg har derfor valgt å se bort fra de, med den enkle grunn at de ikke er sammenlignbare størrelser.

De valgte militær doktrinene vil bli analysert ut fra min kategorisering som jeg har vist i min analysemodell tidligere i studien. Både med tanke på forenlighet og hvor mange antall ganger variablene er nevnt i dokumentene. Fordelen med bruk av forskjellige dokumenter er at det gir meg anledning til å se om forståelsen for bruken av militære styrker har den bredde som er ønskelig med tanke på å skape krigføringsevne. I tillegg vil bruk av flere kilder kunne gi noe av det empiriske grunnlaget for i det hele tatt kunne dra noen troverdige konklusjoner.

I den sammenheng har jeg under analysearbeidet oppsøkt det norske og svenske forskermiljøet for å diskutere dagens doktriner, samt finne ut hva som er gjort og hva som gjøres innenfor forskning og utvikling rundt doktriner. Det var naturlig å oppsøke instituttet for forsvarsstudier (IFS) i Norge og Försvarshögskolan (FHS) i Stockholm ettersom jeg vet fra egen erfaring, og har hørt fra andre, at disse har relevante forskningsaktiviteter pågående.

3.2.3 Relativ fordeling

Som tidligere nevnt i kapitlet så utgjør dybde (kvantitativ tilnærming) en av de aspektene som jeg er interessert i under behandlingen av det empiriske underlaget. Det har i gjennomføringen av studien vist seg å være problemer med å gjennomføre en kvantitativ sammenligning av parametre FUNKSJONER, fordi jeg ikke har vært i stand til å finne en eksakt definisjon på FUNKSJONER. Dette bidro til at jeg valgte bort å gjennomføre en kvantitativ tilnærming for parametre FUNKSJONER. Dette hindret meg ikke fra å gjennomføre en kvantitativ

⁷³ Sjöblom, I. (2005). *Interoperabilitet i multinationella operationer*. Stockholm: Försvarshögskolan, s. 44.

sammenligning av parametrene BEGREP og GRUNNLAG, selv om det kan virke inkonsistens å ikke gjøre det likt på alle parametrene. En åpenbar risiko med tilnærmingen kunne være at jeg kun målte antall ord, men ikke hvordan begrepene ble brukt i de enkelte doktrinene. Da det empiriske underlaget utgår fra et skriftlig underlag med både kjernestoff, fotnoter og vedlegg. Tross risikoen med å velge en tilnærming med målingen av antall ord, har jeg allikevel valgt å behandle det empiriske underlaget slik som jeg har gjort. Dette fordi den svenske forståelsen hovedsakelig består av kjernestoff med noen få fotnoter, mens den norske forståelsen hovedsakelig består av kjernestoff med 3 vedlegg.

3.2.4 Analyse design

Med utgangspunkt i John Stuart Mills tre grunnleggende kriterier har ulike former for komparative analyser blitt utviklet slik som: *most similar systems design* (MSSD) og *most different systems design* (MDSD) og *den booleske analysemetoden*.⁷⁴ I min studie som innebærer en sammenligning mellom to land, så har jeg valgt å bruke MSSD.⁷⁵ For når det gjelder MSSD, så er det en forutsetning at analyseenheter tilhører den samme gruppen – slik som i den nordiske familien. Ambisjonen med MSSD blir å kunne identifisere den forståelsen for bruk av militære styrker som er ulik og som kan forklare hvilke implikasjoner dette vil ha på interoperabiliteten mellom Norge og Sverige som for øvrig er like. Likheter bygger på at vi har felles sikkerhetspolitiske og utenrikspolitiske utfordringer når det gjelder bruk av militær makt. Da gjennom sterk vekt på FN mandat, sterk vekt på humanitære grunner, men også sterkt vekt på reell bruk av militær makt i tøffe operasjoner.⁷⁶ I tillegg bygger likheten på felles historie, språk, religion, økonomisk situasjon og politikk.⁷⁷

⁷⁴ En av de første som ga et svar på spørsmålet om hvordan forbindelsen kan fastsettes mellom variabler var John Stuart Mill (1806-1873). Mill presenterte i 1893 tre grunnleggende kriterier *The Method of Agreement* (Likheter forklares med likheter), *The Method of Difference* (ulikheter forklares med ulikheter) og *The Method of Concomitant Variation* (variasjoner forklares med variasjoner), for å kunne bestemme forbindelsen mellom variablene. Selv om Mill ikke hadde ambisjon om at disse kriteriene skulle anvendes spesielt ved komparative analyser, så har de blitt et viktig utgangspunkt for komparativ logikk. Mill, J. S. (1893). *System of Logic: Ratiocinative and Inductive*. London: Longmans, Green, & CO.

⁷⁵ Landman, T. (2003). *Issues and Methods in Comparative Politics* (2 utg.). London: Routledge, ss. 23-37.

⁷⁶ Slik som svenskenes valg av å gå med franskmennene i den EU-ledede militær operasjonen "Artemis" og med sine spesialstyrker nå i Chad også sammen med franskmennene. Og Norges vilje til å bruke spesialstyrker med USA og at vi deltar uten begrensninger i militære operasjoner når vi først er med. Matlary, J. H. (2008). Innlegg om samarbeidet mellom Norge, Sverige og Finland. Notater under møte i Polyteknisk forening den 22. april 2008.

⁷⁷ Værnø, G. (red). (1990). *Fra arvefiende til samboer. Dialog Norge – Sverige*. Oslo: Cappelen, s. 17.

4 Hva er den norske forståelsen for bruken av militære styrker?

4.1 Begrep

4.1.1 Tyngdepunkt

I det militærstrategiske dokumentet *Styrke og relevans* brukes begrepet i forbindelse med kapitlet som omhandler Norges sikkerhetspolitiske handlingsrom. Her poengteres det at Norges strategiske posisjon i stor grad er bestemt av en maktpolitisk struktur der NATO, USA, EU og Russland utgjør de viktigste tyngdepunktene.⁷⁸

I *Forsvarets fellesoperative doktrine (FFOD)* defineres begrepet slik: ”Det som gir en aktør den overordnede kraft og styrke som er avgjørende for at han skal nå egne målsettinger eller kunne hindre andre i å nå sine. Normalt er tyngdepunktet formulert som et substantiv.”⁷⁹ Forståelsen bygger på Joseph Strange tyngdepunktsbetraktning, der han påpeker at det kan forstås som den prinsipielle kilden for å nå egne målsettinger. I doktrinen fremgår det at forståelsen vil bidra til å gjøre tyngdepunktsbegrepet mer anvendelig ved at det blir situasjonsbetinget og knyttet til mål-opnåelse. Derimot NATOs definisjon på tyngdepunkt konstateres i *FFOD* som: ”[...] de evnene og egenskapene, eller lokalitetene, hvorfra en nasjon, allianse, militær styrke eller annen gruppering får sin handlefrihet, fysiske styrke eller vilje til å kjempe.”⁸⁰

NATOs betraktninger om tyngdepunkt mener *FFOD* er noe unøyaktig og vanskelig å bruke i praksis da definisjonen angir et tyngdepunkt enten som en evne, egenskap eller en lokalitet.⁸¹ Doktrinen konstaterer at ambisjonen om å kunne bruke egne styrker mest mulig effektivt med sikte på å bryte motpartens vilje til fortsatt kamp, har bidratt til at det foreligger en rekke abstrakte definisjoner av tyngdepunkt(er). Med dette utgangspunktet så gir *FFOD* en slags veiledning for bruk av tyngdepunktsbegrepet med tanke på at det skal være et praktisk verktøy under planlegging og gjennomføring av operasjoner.⁸²

Begrepet anses å være viktig, noe som kommer særlig til uttrykk i vedlegg C i *FFOD*. Vedlegg C omhandler hvordan man gjennomfører strukturell analyse av både motstanderen og seg selv. I tillegg nevnes tyngdepunkt i flere sammenhenger under sentrale begrep i vedlegg A.

⁷⁸ Forsvarsdepartementet. (2004). *Styrke og relevans – Strategisk konsept for Forsvaret*. Oslo: Forsvarsdepartementet, s. 19.

⁷⁹ Forsvarsstaben. (2007). *Forsvarets felles operative doktrine*. Oslo: Forsvarets Stabsskole, s. 176

⁸⁰ Ibid, s. 183.

⁸¹ Ibid, ss. 183-184.

⁸² Ibid, s. 186.

4.1.2 Vitale punkter

I *Styrke og relevans* er begrepet ikke omtalt. I *FFOD* omtales vitale punkter som avgjørende punkter. Det poengteres at disse avgjørende punktene utformes som målsettinger i operasjonsplanen, og at kampanjeplanen deles inn i faser der disse målene skal nås.⁸³ Doktrinen bygger på NATO definisjonen av begrepet, og at det kan finnes innen samtlige domener: det fysiske, det sosiale, det informasjonsmessige, det kognitive. Samtidig konstateres det at begrepet brukes for å beskrive de hendelser som må være vellykkede på veien mot å eliminere, ødelegge eller nøytralisere motstanderens tyngdepunkt. Det sammenlignes med milepæler i et prosjektarbeid.⁸⁴ Begrepet blir i størst grad brukt i vedlegg A som omhandler sentrale begrep, samt vedlegg C i forbindelse med forklaringen av begrepet tyngdepunkt.

4.1.3 Operasjonslinjer

Styrke og relevans omhandler ikke begrepet. I *FFOD* nevnes begrepet først i kapitlet som omhandler effekttenkning. Der det poengteres at operasjonslinjene er knyttet opp til et overgripende formål.⁸⁵ Videre fremgår det at operasjonslinjer i utgangspunktet er en betegnelse på bevegelser i det fysiske domenet.⁸⁶ Det vil for det første si å operere på indre linjer, som betyr å operere i sentrum for å holde motstanderen splittet. For det andre vil det si å operere på ytre linjer, som innebærer at man opererer rundt motstanderen som er i sentrum. Da for å angripe med koordinerte innsatser som rettes mot motstanderen. Videre konstaterer doktrinen at begrepet operasjonslinjer omtales i dag først og fremst som de abstrakte linjene som i tid og rom knytter sammen de vitale punktene med tyngdepunktet i en operasjonsplan.⁸⁷

4.1.4 Sekvensering

Styrke og relevans har ikke benyttet begrepet. I *FFOD* brukes ikke begrepet sekvensering, men samme betydning kan forstås i ordet sekvensiert.⁸⁸ Doktrinen bruker begrepet når de forklarer hvordan en effektbasert kampanje er tenkt. Der det fremkommer at kampanjene vil ikke være like sekvensiert som den tradisjonelle, men at det arbeides for å oppnå de avgjørende effektene koordinert.⁸⁹

⁸³ Forsvarsstaben. (2007). *Forsvarets felles operative doktrine*. Oslo: Forsvarets Stabsskole, Ibid, s. 88.

⁸⁴ Ibid, s. 165.

⁸⁵ Ibid, s. 88.

⁸⁶ Det fysiske domenet omfatter de tradisjonelle arenaene for militære operasjoner: land, sjø, luft og verdensrommet. Ibid, ss. 70-71.

⁸⁷ Ibid, s. 173.

⁸⁸ I henhold til fremmedordboken så er grunnordet på dette ordet sekvens. I den forstand betyr sekvensering og sekvensiert det samme, dvs. å fastsette rekkefølgen som noe skal skje. *Fremmedordbok og synonymer*. (2004). Oslo: Kunnskapsforlaget. (Blå ordbøker)

⁸⁹ Forsvarsstaben. (2007). *Forsvarets felles operative doktrine*. Oslo: Forsvarets Stabsskole, ss. 88-89.

4.1.5 Sammenfatning

Kvantitativt, så er det tydelig at tyngdepunktet har en sentral plass i den norske forståelsen. Vitale punkter, operasjonslinjer og sekvensering blir lite omtalt i forhold til tyngdepunkt. Sammenstilling av de totalt 71 antall gangene begrepene ble brukt i den norske forståelsen presenteres i tabell 4.1 nedenfor:

Nivå Begrep	Militær- strategisk	Operasjonelle	Sum
Tyngdepunkt	2	56	58
Vitale punkter	0	9	9
Operasjonslinjer	0	3	3
Sekvensering	0	1	1

Tabell 4.1 illustrerer sammenstillingen av de antall gangene begrepene ble brukt i doktrinene. (N=71)

Den *kvalitative* tilnærmingen poengterer at dagens omgivelser er komplekse, og i følge *FFOD* vil dette kreve en bredere forståelse enn NATOs definisjon av hva et tyngdepunkt er. Slik som at tyngdepunktet må være situasjonsbetinget og knyttet til måloppnåelse og ikke bare evne, egenskap eller en lokalitet. Begrepet vitale punkter bygger på NATO tenkningen, samt at det beskriver de hendelser som må være vellykkede på veien mot å eliminere, ødelegge eller nøytralisere motstanderens tyngdepunkt. Operasjonslinjer er de abstrakte linjene som i tid og rom knytter sammen de vitale punktene med tyngdepunktet for å nå målsettingene. Begrepene tyngdepunkt, vitale punkter og operasjonslinjer blir sett på som praktiske verktøy under planlegging og gjennomføring av militære operasjoner. Sekvensering blir brukt gjennom begrepet sekvensiert, som har samme betydning med tanke på å se hendelsene i rekkefølge. Ordet sekvensiert blir igjen i stor grad erstattet av en svakere form gjennom ordet koordinert i den norske forståelsen.

4.2 Grunnlag

4.2.1 Manøverkrigføring

I *Styrke og relevans* er ikke manøverkrigføring omtalt. I *FFODs* innledning fremkommer det at manøverkrigføring og manøverteori utgjorde det teoretiske grunnlaget, og at manøvermetoden var doktrinens operative metode i den tidligere *FFOD* som ble utgitt i 2000.⁹⁰ Doktrinen konstaterer at manøverkrigføring og manøverteori ikke er så entydig forskjellige, fordi begge begrepene ivaretar den psykologiske dimensjonen, men at: "[...] manøverkrigføring kan

⁹⁰ Ibid, s. 10.

beskrives som den praktiske delen av manøverteorien, hvor det angis et sett av teknikker for hvordan militære styrker skal operere for å bryte ned motstanderens samhold og vilje til fortsatt strid.”⁹¹

Det framgår av *FFOD* at man kanskje kan si at manøverkrigføringen kom først, og at manøverteorien ble skapt i et forsøk på å høste kunnskaper fra historiske eksempler. Dette fordi kloke hærførere gjennom hele historien har lagt vekt på å påvirke motstanderens samhold og vilje, og har brukt forskjellige virkemidler for å kunne oppnå det.⁹²

Når det gjelder manøverkrigføringens renessanse så henvises det i *FFOD* til britiske, tyske, russiske og amerikanske teoretikere. De har hatt forskjellige syn på hvordan man skal oppnå psykologiske fordeler, som har medført at man ikke har et enhetlig syn på hva som er de riktige og viktigste teknikkene for krigføringsformen. I *FFOD* vektlegger man de samme teknikkene som brukes i de alliertes doktriner.⁹³ Disse er følgende:

Overraskelse: På grunn av overraskelsens psykologiske effekt.

Initiativ: For den som har initiativet vil tvinge motparten til å reagere, slik at motstanderen eksponeres for bekjempning og settes under psykologisk press. Det fremgår at initiativet bør starte på individnivå, for å kunne innarbeide dette i den operasjonelle kulturen.

Oppdragsbasert ledelse: Omtales som Forsvarets grunnleggende ledelsesfilosofi, som innebærer at sjefer på ulike nivåer styrer gjennom hva som skal oppnås, samt hvorfor det skal oppnås. Innenfor disse rammene kan den underordnede få handlefrihet til å løse oppdraget.⁹⁴ På samme tid konstateres det at dette ikke svekker en militær sjefs rett til å styre gjennom kommando når dette gir best resultat på grunn av tid eller fordi sjefen har best situasjonsforståelse. Derfor påpekes det at det norske Forsvaret etterstreber en fleksibilitet som medfører at Forsvaret må kunne beherske begge former for ledelse. (Sentralisert og desentralisert ledelse).⁹⁵

Indirekte metode: Teknikken har til hensikt å etablere og opprettholde et psykologisk overtak, ved å unngå motstanderens hovedstyrke og samtidig utnytte hans svakheter.

Tempo: Defineres som relativ hurtighet over tid sammenlignet med en motstander. Der hensikten er å gjøre motparten sårbar, skape psykologiske fordeler og gjøre hans beslutningsgrunnlag

⁹¹ Ibid, s. 75.

⁹² Ibid, s. 76.

⁹³ Ibid, ss. 77-79.

⁹⁴ Ibid, s. 174.

⁹⁵ Ibid, s. 163.

irrelevant.⁹⁶ Som et verktøy til å forstå hvordan man kan oppnå tempo fra hendelsen inntreffer til handling skjer, så benytter doktrinen handlingssløyfen som består av de fire elementene: observere, vurdere, beslutte og handle. Her henvises det til den amerikanske luftforsvarsoberssten John Boyd's OODA loop (Observe, Orient, Decide, Act).⁹⁷

I *FFOD* konkretiseres det at NATOs ambisjon har vært å kunne drive manøverkrigføring mot en mekanisert motstander innenfor rammen av krig i stor skala, assosiert med høyintensiv krigføring mot en mekanisert motstander. Utviklingen har vært at Forsvaret de senere år i hovedsak har vært engasjert i operasjoner under konflikter av lavere intensitet. Mot dette bakteppet, har det i følge doktrinen blitt hevdet at manøverkrigføring ikke lenger er relevant for Forsvarets operative virksomhet. Samtidig med at manøverteorien som sådan ikke lenger er gyldig. Selv om det kan synes som om at andre ikke lenger ser relevansen av manøverteorien, så poengterer doktrinen at Forsvaret fortsatt ser på manøverteorien som relevant. Da gjennom begrepene manøvertenkning og manøvermetoden. For doktrinen konstaterer at: ”Med begrepene manøvertenkning og manøvermetoden viderefører Forsvaret manøverteoriens psykologiske utgangspunkt og manøverkrigføringens teknikker i dagens kontekst.”⁹⁸

Manøvermetoden blir omtalt som en av de tre operative metodene i Forsvarets operative grunnlag basert på de teknikkene som tidligere er omtalt.⁹⁹ Mens manøvertenkning handler om å utvikle en tilnærming til strid på individnivå som tar hensyn til den psykologiske dimensjonen med krig. I forsvarssjefens forord i doktrinen blir det uthevet at:

*FFOD vektlegger effekttenkning, nettverkstenkning og manøvertenkning, samtidig som den utdyper tre operative metodiske tilnærminger, nemlig manøver-, utmattelses-, og den stabiliserende metoden. Den legger således det grunnlaget som [Forsvaret] trenger for å tilnærme [seg] operative utfordringer i hele spennet av Forsvarets oppgaver, [...].*¹⁰⁰

4.2.2 Nettverksbasert forsvar

I *Styrke og relevans* fremgår det at militær transformasjon forutsetter en hurtig overgang til et nettverksbasert forsvar (NbF). I den anledning fremheves det at hvis Forsvaret skal kunne formidle relevant databasert informasjon til de som trenger det når de trenger den, så må det så tidlig som mulig kunne etableres et sømløst informasjonssystem. Resultatet vil kunne bli et oppdatert og relevant situasjonsbilde som gir det grunnlaget som er nødvendig for å ta beslutninger og for å opprettholde tempoet. Videre poengteres det at et nettverksbasert forsvar

⁹⁶ Ibid, s. 78.

⁹⁷ Ibid, s. 80.

⁹⁸ Ibid, s. 81.

⁹⁹ Ibid, s. 53.

¹⁰⁰ Ibid, ss. 3-4.

sammen med god oversikt, lang rekkevidde og høy presisjon vil kunne skape muligheter til å gjennomføre operasjonene med tidsriktig virkning og med tilsiktet effekt.¹⁰¹

I *FFOD* konstateres det at nettverksbasert forsvar er Forsvarets utviklingsarbeid for å oppnå økt nettverksorganisering, og at grunntankene i stor grad er sammenfallende med NATOs NATO Network Enabling Capabilities (NNEC) og Storbritannias Network Enabling Capabilities (NEC). I tillegg hevdes det at man ønsker med et slikt utviklingsarbeid å påvirke utviklingen av NNEC.¹⁰² *FFOD* poengterer videre at NbF er:

[...] et konsept for samhandling i nettverk med den hensikt å bruke Forsvarets ressurser på måter som utnytter de mulighetene informasjonens tidsalder byr på, for å oppnå økt fleksibilitet og effekt. NbF er et konsept som er tenkt anvendt ved operasjoner i alle typer konflikter, på alle konfliktnivåer hjemme og ute. NbF dreier seg om å se teknologi, kompetanse, organisering og løpende prosesser i en sammenheng og omfatter menneskelige, organisatoriske og tekniske dimensjoner, så vel som konseptuelle, moralske, oppfatnings og fysiske faktorer [...] beskrevet i [figur 2.1].¹⁰³

Doktrinen uttrykker at NbF innebærer et fokusskifte fra enkelt plattformer (eksempelvis fly eller fartøy), til hva et nettverk av plattformer kan yte. Og at dette vil kunne knytte sammen militære funksjoner på en fleksibel måte, der informasjon kontinuerlig samles inn, gjøres tilgjengelig eller distribueres. Økt situasjonsbevissthet fremgår av doktrinen å ha en sentral plass i tenkningen om nettverksbasert forsvar, og at ”situasjonsbevissthet er en forutsetning for evnen til å synkronisere handlinger uten at det nødvendigvis foreligger en detaljert plan.”¹⁰⁴

Nettverksorganisering vil i henhold til *FFOD* gjøre de militære styrkene mindre avhengige av hverandre med tanke på fysisk nærhet, og mer robuste ved at informasjonen kan bli lagret på flere steder og distribueres via flere kanaler.¹⁰⁵ Samtidig påpekes det at NbF ikke består av ett, felles nettverk som omfatter alle nivåer og som har de samme egenskapene på alle krigsnivåene. Men at det dreier seg om ulike nettverk som i større eller mindre grad kan knyttes sammen. Dette fordi de forskjellige nivåene har ulike krav til informasjon, og derfor må informasjonen bearbeides på hvert enkelt nivå.¹⁰⁶ Informasjonsstyringen fremgår i *FFOD* som en nøkkel til å oppnå den effektøkningen som nettverksorganisering kan gi. I tillegg til informasjonsstyring

¹⁰¹ Forsvarsdepartementet. (2004). *Styrke og relevans – Strategisk konsept for Forsvaret*. Oslo: Forsvarsdepartementet, ss. 78-79.

¹⁰² Forsvarsstaben. (2007). *Forsvarets felles operative doktrine*. Oslo: Forsvarets Stabsskole, s. 90.

¹⁰³ Ibid, ss. 90-91.

¹⁰⁴ Ibid, s. 95.

¹⁰⁵ Ibid, s. 91.

¹⁰⁶ Ibid, s. 98.

nevnes også båndbredde og overføringshastighet, strømforsyning, trygghet og avdelingsånd, samt mennesker og prosedyrer som utfordringer med tanke på utviklingen av NbF.¹⁰⁷

I *FFOD* brukes begrepet nettverkstenkning i stedet for nettverksbasert forsvar. Dette skyldes at NbF ikke skal kunne betraktes som en endelig og `riktig` idealtilstand, men at nettverksbasering må forstås som en utviklingsprosess som foregår konstant mellom organisasjon og individ.

Derimot vil nettverkstenkning stille krav til alle beslutningstakere på alle nivå; for det første med tanke på å utvikle sjefer og tekniske systemer på en slik måte at beslutninger kan tas på forskjellige nivåer i organisasjonen. Der nettopp vekslingen mellom sentralisert og desentralisert ledelse er en av de største utfordringene knyttet til NbF som det hevdes i *FFOD*.¹⁰⁸ For det andre med tanke på å utvikle menneskene, organisasjonen og teknologien for å kunne oppnå størst mulig systemintegrasjon, situasjonsbevissthet og forståelse av sjefens intensjon.¹⁰⁹ Et viktig verktøy i så måte, i følge *FFOD*, er ISTAR konseptet.¹¹⁰

I henhold til *FFOD* vil utviklingen i retning av NbF åpne for at ledelse og koordinering av ulike systemer i operasjoner ikke bare skal foregå på brigadenivå og høyere, men også på bataljonsnivå og lavere nivåer.¹¹¹ Det fremgår av doktrinen at nettverksorganisering kan sies å foregå allerede i større eller mindre grad, når norske styrker gjennomfører operasjoner.¹¹² Og at dette skal videreutvikles i det norske Forsvaret, men da med eksisterende materiell og organisasjon med visse modifikasjoner.¹¹³ Utviklingen mot full nettverksbasering vil være en kontinuerlig prosess som må styres, og alle i Forsvaret må være delaktige.¹¹⁴

4.2.3 Effektbaserte operasjoner

I *Styrke og relevans* fremgår det at ved hjelp av kunnskap, erfaring, avanserte analyseverktøy og beslutningsverktøy i forbindelse med NbF, så kan man i større grad enn tidligere fokusere innsatsen på effekten av en handling – og ikke handlingen i seg selv. Det konstateres at ”*I sum*

¹⁰⁷ Informasjonsstyring omfatter de rutiner, prosesser og systemer for produksjon, lagring og styring av informasjon som støtter organisasjonen og bearbeider den slik at virksomheten kan nyttiggjøre seg den. Ibid, ss. 98-100.

¹⁰⁸ Ibid, ss. 55-56.

¹⁰⁹ Ibid, ss. 53, 55 og 74.

¹¹⁰ ISTAR er forkortelse for Intelligence, Surveillance, Targeting Acquisition og Reconnaissance. Dette er et NATO-konsept som skal bidra til å knytte etterretning, overvåking, målfatning og rekognosering til kampenhetene for å oppnå tilgang til kritisk etterretning eller målinformasjon til rett tid. Ibid, ss. 148 og 170.

¹¹¹ Ibid, s. 111.

¹¹² Ibid, s. 90.

¹¹³ Ibid, ss. 56 og 90.

¹¹⁴ Å vurdere fremdriften med tanke på ønsket utvikling kan gjøres ved hjelp av en serie tilstandsbeskrivelser for NbF slik som: dekonfliktende, innledende, integrerende NbF og gjennomgripende NbF. Ibid, ss. 96-98.

*fremstår evne til å gjennomføre effektbaserte operasjoner som et hovedmål for transformasjon av Forsvaret.*¹¹⁵

I *FFOD* konstateres det at begrepet effektbaserte operasjoner (EBO) oppsto på 1990-tallet, som en reaksjon på at det i militære operasjoner ble lagt mer vekt på selve innsatsen, bekjempningen av målene, enn på resultatene. Begrepet effektbaserte operasjoner hadde utspring i det amerikanske luftforsvaret, der de hovedsakelig hadde oppmerksomheten rettet mot teknologi og hva luftmakt alene kunne oppnå. En videreutvikling av det opprinnelige EBO er effektbasert tilnærming til operasjoner (EBTO), der NATO har hatt et mer generelt fokus enn bare på teknologi. *FFOD* hevder at Storbritannia også har vært sentral i denne tilnærmingen, ved at de har hatt en mer bredere og mer joint-basert tilnærming enn det opprinnelige amerikanske EBO konseptet. Britene har mer og mer gått over til begrepet *Comprehensive Approach*.¹¹⁶ Det poengteres i *FFOD* at Forsvaret vil benytte seg av den effekttenkningen som ligger til grunn for både EBO og EBTO, og ikke knytte seg for sterkt til enkelte konsepter, teknologiske nivåer eller prosedyrer. Og at tenkningen vil være en av de tre tilnæringsmåtene som danner det ide-messige grunnlaget i Forsvarets operative grunnlag.¹¹⁷ Effekttenkningen har i følge doktrinen blitt meget aktuell i dagens komplekse konflikter med ulike parter, samt med en rekke eksterne aktører med varierende interesser i konflikten. En årsak til dette er at det blir vanskeligere å rette en innsats mot en bestemt part. Det vil i stedet bli nødvendig å ha mange forskjellige innsatser, inkludert både sivile og militære virkemidler, rettet mot flere aktører, for å oppnå de resultatene man ønsker på lengre sikt.¹¹⁸

I *FFOD* fremgår det at effekttenkningen har tre hjørnesteiner: *Den første hjørnesteinen* er å kunne se egne operasjoner i en større sammenheng, der våre egne operasjoner skal være i tråd med sivile og andre militære instanser. Samtidig må man ha fokus på hvilke effekter man ønsker å få oppnådd hos motstanderen og øvrige aktører for at politiske og strategiske mål skal oppnås.

Den andre hjørnesteinen består i å kunne analysere seg selv, motstanderen og andre aktører som komplekse systemer der mange forhold kan påvirke hverandre. Dette er i henhold til *FFOD* viktig med tanke på å koordinere og integrere alle virkemidlene som kan påvirke systemet, for å oppnå den effekten man ønsker i det aktuelle systemet.

¹¹⁵ Forsvarsdepartementet. (2004). *Styrke og relevans – Strategisk konsept for Forsvaret*. Oslo: Forsvarsdepartementet, s. 79.

¹¹⁶ Forsvarsstaben. (2007). *Forsvarets felles operative doktrine*. Oslo: Forsvarets Stabsskole, s. 82.

¹¹⁷ Ibid, ss. 53-56.

¹¹⁸ Ibid, s. 82.

Den tredje og viktigste hjørnesteinen handler om å kun se på effektene av en operasjon, og ikke innsats og virkning i seg selv.¹¹⁹ Det utheves i doktrinen at effekttenkning handler om å velge de metoder og virkemidler som i størst grad gir ønsket effekt med færrest mulig uønskede effekter.¹²⁰ Derfor vil spesielt tenkningen tjene på økt nettverksbasering, men er ikke avhengig av et fullt ut nettverksbasert forsvar. Begrunnelsen for dette er at effekttenkning ikke må lede til et overdrevent informasjonsbehov for å kunne analysere alle tenkelige effekter av en handling. I komplekse omgivelser vil ikke all informasjon være tilgjengelig for alle til en hver tid, og derfor kan et overdrevent fokus på effekter medføre handlingslammelse.¹²¹ Uansett konstateres det i *FFOD* at effekttenkning primært handler om å utvikle en kultur i Forsvaret med individer som forstår og bruker tenkemåten.¹²²

4.2.4 Sammenfatning

Manøverkrigføring: Kvantitativt så blir teoritilnærmingen kun nevnt på operasjonelt nivå, og da i form av flere begrep slik som manøverteori, manøvertenkning og manøvermetode. Det mest sentrale begrepet er tydelig manøvermetode, fordi det blir omtalt dobbelt så mange ganger som de andre begrepene. Sammenstillingen av de antall gangene begrep omkring teoritilnærmingen ble brukt i den norske forståelsen presenteres i tabell 4.2 nedenfor:

Nivå Grunnlag	Militær- strategiske	Operasjonelle	Sum
Manøverteori	0	19	19
Manøverkrigføring	0	16	16
Manøvermetode	0	38	38
Manøvertenkning	0	16	16

Tabell 4.2 illustrerer sammenstillingen av de antall gangene tenkningen omkring manøverkrigføring ble brukt i doktrinene. (N=89)

Den kvalitative tilnærmingen viser at begrepene manøverkrigføring og manøverteori ikke er så entydige forskjellige, fordi begge begrepene ivaretar den psykologiske dimensjonen. Ulikheten er at manøverkrigføringen kan forstås som den praktiske delen av manøverteorien, som angir et sett av teknikker for å bryte ned viljen til motstanderen. De teknikkene som vektlegges er

¹¹⁹ Ibid, ss. 53-55, 82-85 og 166-167.

¹²⁰ Ibid, s. 87.

¹²¹ Ibid, s. 55.

¹²² Ibid, s. 89.

overraskelse, initiativ, oppdragsbasert ledelse, indirekte metode og tempo. I lys av dagens komplekse omgivelser blir nye begrep, som manøvertenkning og manøvermetode tatt i bruk. En årsak til dette er at den norske forståelsen fortsatt ser relevansen av manøverteorien, selv om det ikke lenger er relevant å drive manøverkrigføring mot en mekanisert motstander i en høyintensiv krig, slik NATOs ambisjon har vært. Med begrepene manøvermetode og manøvertenkning viderefører den norske forståelsen manøverteoriens psykologiske utgangspunkt og manøverkrigføringens teknikker til også å gjelde strid på individnivå.

Nettverksbasert forsvar: Den kvantitative tilnærmingen viser at NbF i størst grad blir brukt på det operasjonelle nivået, og da også i form av begrepet nettverkstenkning. Begrepet nettverkstenkning blir brukt i mindre utstrekning enn begrepet nettverksbasert forsvar (NbF).

Sammenstillingen av de antall gangene begrep omkring teoritilnærmingen ble brukt i den norske forståelsen presenteres i tabell 4.3 nedenfor:

Nivå Grunnlag	Militær- strategiske	Operasjonelle	Sum
Nettverksbasert Forsvar (NbF)	4	54	58
Nettverkstenkning	0	15	15

Tabell 4.3 illustrerer sammenstillingen av de antall gangene tenkningen omkring nettverksbasert forsvar ble brukt i doktrinene. (N=73)

Kvalitativt viser den norske forståelsen at NbF er et konsept for å oppnå økt nettverksorganisering, dvs. å bruke Forsvarets ressurser på riktig måte for å oppnå økt fleksibilitet og effekt. Nettverksorganisering hevdes allerede å være i bruk hos norske styrker når de gjennomfører militære operasjoner, dvs. at tilstandsbeskrivelsen `dekonfliktende` for NbF er oppnådd. Økt fleksibilitet vil kreve et fokusskifte fra enkelt plattformer, til hva et nettverk av plattformer kan yte. I den forbindelse konstaterer forståelsen at det å inneha situasjonsbevissthet vil ha en sentral plass i NbF, slik at man kan skape forutsetning for evnen til å synkronisere handlinger uten en detaljert plan. Når det gjelder effektøkning så fremgår informasjonsstyringen som meget viktig. Her nevnes også båndbredde og overføringshastighet, strømforsyning, trygghet og avdelingsånd, samt mennesker og prosedyrer. I stedet for NbF brukes av og til begrepet nettverkstenkning, fordi man ønsker at nettverksbasering må forstås som en utviklingsprosess som foregår konstant mellom organisasjon og individ. Dette vil i henhold til forståelsen stille krav til alle beslutningstakere på alle nivå. Da med henblikk på at beslutninger kan tas på alle nivå og at man skal utvikle menneskene, organisasjonen og teknologien for å oppnå mest

mulig systemintegrasjon, situasjonsbevissthet og forståelse av sjefens intensjon. Forsvaret ønsker gjennom et eget utviklingsarbeid innenfor NbF å påvirke utviklingen av NNEC, men da ved hjelp av eksisterende materiell og organisasjon med visse modifikasjoner.

Effektbaserte operasjoner: Kvantitativt, så omtales teoritilnærmingen mest på det operasjonelle nivået. Da gjennom flere begrep slik som effekttenkning og effektbasert tilnærming til operasjoner (EBTO). Av disse tre begrepene blir effekttenkning omtalt mest. Sammenstillingen av de antall gangene begrep omkring teoritilnærmingen ble brukt i den norske forståelsen presenteres i tabell 4.4 nedenfor:

Nivå Grunnlag	Militær- strategiske	Operasjonelle	Sum
Effektbaserte operasjoner	1	2	3
Effekttenkning	0	35	35
Effektbasert tilnærming til operasjoner (EBTO)	0	8	8

Tabell 4.4 illustrerer sammenstillingen av de antall gangene tenkningen omkring effektbaserte operasjoner ble brukt i doktrinene. (N=46)

Den *kvalitative* tilnærmingen viser at EBO i større grad enn tidligere fokuserer innsatsen på effekten av en handling og ikke handlingen i seg selv. I stedet for EBO og EBTO brukes begrepet effekttenkning, for å utvikle en kultur i Forsvaret med individer som forstår og bruker tenkemåten. Dette for ikke å knytte seg for sterkt til enkelte konsepter, teknologiske nivåer eller prosedyrer. Effekttenkningen består av tre hjørnesteiner slik som: å se egne operasjoner i en større helhet, analysere seg selv og andre aktører som systemer, og til slutt kunne se effektene av en operasjon. Forståelsen poengterer at tenkningen vil tjene på økt nettverksbasering ved at man kan få tilgjengelighet til mer informasjon, men at det ikke må lede til et overdrevent informasjonsbehov. Et overdrevent informasjonsbehov kan skape handlingslammelse hos de militære styrkene under dagens komplekse omgivelser.

4.3 Funksjoner

4.3.1 Kommando

I *Styrke og relevans* fremgår det i kapitlet som omhandler kommandomyndighet og politisk kontroll at effektiv kommando og kontroll er avhengig av et nært samspill mellom den politiske ledelse og den fagmilitære ekspertisen. Det poengteres videre at dette krever en inngående

politisk og militær samordning, fordi den politiske ledelsen vil som oftest fatte viktige beslutninger fortløpende og under alle faser av en militær operasjon. For å få til denne forutsetningen om å oppnå en effektiv kommando og kontroll, så fremheves det at Norge siden 2003 har hatt et integrert forsvarsdepartement med forsvarssjefen og hans stab som en del av departementet.¹²³

I *FFOD* betegnes kommando og kontroll som det militære begrepet for planlegging og ledelse av operasjoner. Kommando og kontroll omfavner organisasjonen, prosessene, prosedyrene og systemene som bidrar til at militære sjefer blir i stand til å lede og kontrollere styrkene.¹²⁴ Med utgangspunkt i det norske operative grunnlaget fremgår det i doktrinen at kommando og kontroll vil vektlegge:¹²⁵

Dynamisk interaksjon: Det viser at dagens kompleksitet og dynamikk i militære operasjoner gjør at kommando og kontroll er avhengig av tilpasningsdyktighet i forhold til raske endringer i situasjonen.

Sjefens intensjon: Det er sjefens visjon om hvordan oppdraget skal løses. En tommelfingerregel er at oppdraget og intensjonen skal forstås to nivå ned i organisasjonen.

Delegering av myndighet: Det fremheves i *FFOD* at Forsvarets operative grunnlag er basert på at myndighet til å planlegge og lede operasjoner delegeres i størst mulig grad. Ambisjonen forutsetter en klar og entydig formidling av intensjonen, klare overordnede målsettinger og en utviklet profesjon på alle nivåer.

Valg av kommandoplass: Det sies at sjefene må velge kommandoplass ut i fra hvor de vil ha innflytelse på operasjonene.

Synet på teknologi: Ny teknologi kan gi større muligheter enn for få år siden, men det kan også gi utfordringer slik som; økt mulighet for detaljstyring og muligheter for en usystematisk innhenting av informasjon. Samtidig kan økende avhengighet på teknologi øke sårbarheten.

Vektleggingen vil i henhold til *FFOD* kreve at kommando og kontrollsystemet må ha visse egenskaper slik som: at menneskene som er en del av systemet har en felles forståelse av det operative grunnlaget, samt at systemet støtter situasjonsbevisstheten og har egenskapene interoperabilitet, robusthet og fleksibilitet.¹²⁶ Dette viser at kommando og kontroll vil være

¹²³ Forsvarsdepartementet. (2004). *Styrke og relevans – Strategisk konsept for Forsvaret*. Oslo: Forsvarsdepartementet, ss. 55-56.

¹²⁴ Forsvarsstaben. (2007). *Forsvarets felles operative doktrine*. Oslo: Forsvarets Stabsskole, ss. 128 og 170.

¹²⁵ Ibid, ss. 130-132.

¹²⁶ Ibid, ss. 132-133.

fundamentet i all operativ virksomhet hos de norske militære styrkene. Som underbygges i doktrinen ved at teorier og begreper omkring kommando og kontroll beskrives på forskjellige steder, integrert i de kapitlene der det hører hjemme.¹²⁷ Funksjonen blir i doktrinen omtalt som både basis- og støttefunksjon.¹²⁸

4.3.2 Informasjon og etterretning

I *FFOD* brukes betegnelsen etterretning når basisfunksjonen skal omtales, og beskrives som:

*”[Det produktet som fremkommer ved] bearbeiding av informasjon og data om andre nasjoner, fiendtlige eller potensielt fiendtlige styrker eller andre aktører, samt områder for faktiske eller potensielle operasjoner. Uttrykket brukes også om den aktivitet som fører frem til produktet.”*¹²⁹

Det konstateres videre at etterretning også er en nødvendig støtte- og stabsfunksjon for de militære styrkene under oppdragsløsning.¹³⁰

4.3.3 Ildkraft

FFOD omtaler funksjonen som innsatsmidler: *”Beskriver alle de innsatsene med dødelige og ikke-dødelige virkemidler som gjennomføres for å påvirke motstanderen.”*¹³¹ Doktrinen

konstaterer at ild fortsatt er det viktigste virkemidlet både i bruk under direkte bekjempelse og som trussel, selv om det tydelig fremkommer av definisjonen at Forsvaret også utvikler og benytter seg av andre virkemidler enn bare ren ildkraft for å få den ønskede effekten.

Basisfunksjonen gikk tidligere under betegnelsen ildkraft.

4.3.4 Manøver

FFOD bruker betegnelsen mobilitet i stedet for manøver, og fremgår i doktrinen som: *”Militære styrkers eller plattformers evne til å forflytte seg fra ett sted til et annet, samtidig som de bevarer evnen til å løse sitt primære oppdrag. Mobilitet regnes gjerne som en kvalitet eller en kapasitet ved militære styrker.”*¹³²

¹²⁷ Dette er billedlig fremstilt i doktrinen slik som vist i figur 4.3 Basisfunksjonen og figur 4.4 Handlingssløyfen, basisfunksjonene og tempo. Ibid, ss. 73, 78 og 128.

¹²⁸ I *FFOD* vises det til følgende eksempler på støttefunksjoner: sivilmilitært samarbeid, informasjonsoperasjoner, etterretning, sikkerhet, logistikk, måltutvelgelse, politisk og juridisk rådgivning, finansiering, presse- og informasjonstjenester og personelladministrasjon. Det poengteres at disse funksjonene vil normalt være knyttet til en spesifikk bransje eller bli ivarettatt gjennom en egen prosess i det fellesoperative hovedkvarteret. Støttefunksjoner blir betegnet som viktig når man driver forberedelse til og gjennomføring av fellesoperasjoner. Ibid, s. 106.

¹²⁹ Ibid, ss. 145 og 167.

¹³⁰ Stabsfunksjoner vil si at et hovedkvarters aktiviteter deles inn funksjonelt på tvers av forsvarsgrenene. NATO opererer med ni funksjoner: administrasjon og personell, etterretning, operasjoner, logistikk, planlegging, sambands- og kommandosystemer, doktriner og trening, økonomi og budsjett, sivilmilitært samarbeid. Denne funksjonsinndelingen har i henhold til doktrinen til hensikt at hovedkvarterene organiseres slik at man kan oppnå synergi effekter mellom de som deltar i operasjonen. Ibid, s. 107.

¹³¹ Ibid, s. 169.

¹³² Ibid, ss. 172-173.

Mobiliteten inndeles i strategisk, operasjonell og taktisk mobilitet i doktrinen. Der strategisk mobilitet sies å være den evnen til å forflytte seg fra ulike operasjonsområder, ofte over lange avstander. Operasjonell mobilitet er evnen til å forflytte seg innenfor sitt eget operasjonsområde med sine egne ressurser. Taktisk mobilitet er evnen til å forflytte seg innenfor et taktisk operasjonsområde.

4.3.5 Beskyttelse

Funksjonen blir i *FFOD* beskrevet som: "[...] de tiltak, som har til formål å sikre og bevare kampkraften til egne enheter og avdelinger, slik at disse kan brukes når det trengs og der det er nødvendig."¹³³ De tiltakene som anses å være de viktigste i doktrinen er betydningen av et godt lederskap, felles forståelse av operasjonsmetoder, høy treningsstandard og felles prosedyrer. Disse tiltakene vil være med på å gi økt robusthet ovenfor motstanderen. Samtidig nevnes også de forebyggende tiltakene som skal redusere sjansen for deteksjon og de konsekvensreducerende tiltakene for å redusere virkningen av innsatsen.

4.3.6 Logistikk

I *FFOD* omfatter funksjonen: "[...] planlegging, flytting, understøttelse og vedlikehold av militære styrker. I tillegg omfatter logistikk tilveiebringelse og anvendelse av tjenester, materiell og forsyninger til støtte for militære operasjoner."¹³⁴ Dette viser at doktrinen konstaterer at logistikk både er en basis-, støtte- og stabsfunksjon i operasjoner.

4.3.7 Sammenfatning

Kommando: Funksjonen benevnes som *kommando og kontroll*, og brukes som både basis- og støttefunksjon. Betegnelsen omfavner organisasjonen, prosessene, prosedyrene og systemene med tanke på å gjøre militære sjefer i stand til å lede og kontrollere styrkene. Funksjonen *kommando og kontroll* vektlegger dynamisk interaksjon, sjefens intensjon, delegering av myndighet, valg av kommandoplass og til slutt synet på teknologi med tanke på både muligheter og utfordringer i forbindelse med detaljstyring, usystematisk innhenting og stor avhengighet. Dette vil kreve at menneskene som er en del av systemet har en felles forståelse av det operative grunnlaget, og at systemene øker situasjonsbevisstheten gjennom egenskapene interoperabilitet, robusthet og fleksibilitet. Dette viser tydelig at funksjonen *kommando og kontroll* vil være viktig i all operativ virksomhet.

Informasjon og etterretning: Funksjonen omtales som *etterretning*, og benyttes både som basis-, støtte- og stabsfunksjon. Funksjonen ivaretar både produktet som fremkommer etter bearbeiding

¹³³ Ibid, s. 166.

¹³⁴ Ibid, s. 171. Se også Ibid, ss. 150-155.

av informasjon og data om motstanderen, samt den aktiviteten som fører frem til produktet. *Ildkraft*: Funksjonen benevnes som *innsatsmidler*. Med denne betegnelsen viser den norske forståelsen at det kan benyttes andre virkemidler enn bare ildkraft for å få den ønskede effekten. *Manøver*: Funksjonen omtales som *mobilitet*. Betegnes som militære styrkers evne til å forflytte seg, men samtidig ha evne til å løse sitt primæroppdrag. Mobilitet kan forstås som både en kvalitet eller en kapasitet. *Beskyttelse*: Funksjonen omfatter de tiltak som skal sikre og bevare krigføringsevnen til egne militære styrker. De viktigste tiltakene anses å være godt lederskap, felles forståelse av operasjonsmetoder, høy treningsstandard og felles prosedyrer. *Logistikk*: Funksjonen omfatter planlegging, flytting, understøttelse og vedlikehold av militære styrker. Funksjonen ivaretar også materiell- og forsyningsstøtten til militære operasjoner. Omtales som både basis-, støtte- og stabsfunksjon.

4.4 Oppsummering av den norske forståelsen for bruken av militære styrker

I følge den *kvantitative* tilnærmingen så blir alle begrepene nevnt på det operasjonelle nivået, mens det bare er begrepet tyngdepunkt som nevnes på det militærstrategiske nivået. Ut fra den *kvantitative* tilnærmingen er det tydelig at tyngdepunkt, med tanke på begrepene, har en sentral plass på det operasjonelle nivået i den norske forståelsen. Når det gjelder teoritilnærmingene, så viser den *kvantitative* tilnærmingen at både teori omkring manøverkrigføring, nettverksbasert forsvar og effektbaserte operasjoner i størst grad blir omtalt og brukt på det operasjonelle nivået. Teoritilnærmingene omtales ved hjelp av flere begrep i forståelsen, spesielt på det operasjonelle nivået.

Den *kvalitative* tilnærmingen viser tydelig at når det gjelder begrepet tyngdepunkt, så skjuler den norske forståelsen en ”*skinn sammenheng*”, ved at *Styrke og relevans* og *FFOD* bruker ordet og begrepet på vidt forskjellige måter.¹³⁵ I *Styrke og relevans* henspeler begrepet på hvilke land som har strategisk betydning i motsetning til *FFOD* som fokuserer på måloppnåelse, evne, egenskap eller en lokalitet. De andre begrepene blir kun benyttet på operasjonelt nivå. Når det gjelder teoritilnærmingene manøverkrigføring, nettverksbasert forsvar og effektbaserte operasjoner, så blir de brukt likt både i *Styrke og relevans* og *FFOD*. Funksjonene blir brukt forskjellig i *Styrke og relevans* og *FFOD*. Ved at *Styrke og relevans* bruker det som betegnelse på oppgaver, ansvar og roller, mens *FFOD* betegner funksjoner som nødvendige for at et militært system skal fungere uavhengig av type operasjoner.

¹³⁵ Sandvik, M., Svennevig, J. & Vagle, W. (1995). *Tilnærminger til tekst: Modeller for språklig tekstanalyse*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag, ss. 192-193.

5 Hva er den svenske forståelsen for bruken av militære styrker?

5.1 Begrep

5.1.1 Tyngdepunkt

I den svenske *Militärstrategisk doktrin* konstateres det i en fotnote at begrepet tyngdepunkt ikke har noen svensk definisjon. Det fremgår av doktrinen at begrepet ikke brukes enhetlig eller konsekvent verken i militærteorien eller i vestlige doktriner, og derfor bruker svenskene en tilnærming til begrepet som samsvarer med hvordan begrepet blir brukt i NATO.¹³⁶

Lengre frem i doktrinen fremgår det at hver militær operasjon krever en avgjørelse når, hvor og hvordan en målsetting skal oppnås. I den sammenheng nevnes tyngdepunkt som et sentralt begrep. Den *Militärstrategisk doktrin* bruker denne definisjonen av tyngdepunkt:

*Centre of Gravity (CoG) is defined as the characteristic (s), capability (ies), or locality (ies) from which a nation, an alliance, a military force or other grouping derives its freedom of action, physical strength, or will to fight. It exists at the strategic, operational and tactical levels of operations. More than one CoG may exist. CoG must be identified for both opposing and friendly forces.*¹³⁷

Videre påpekes det at i hver operasjon identifiseres og velges det tyngdepunkt. Ved at flere operasjoner ofte gjennomføres samtidig, så kan det i følge doktrinen oppstå flere tyngdepunkter på hvert krigføringsnivå slik som også definisjonen ovenfor viser til. I den sammenheng er det normalt færre tyngdepunkt på militærstrategisk nivå enn på operativt og taktisk nivå.¹³⁸ Begrepet tyngdepunkt synes å være anvendelig i både planlegging og gjennomføring av operasjoner på alle krigføringsnivåene, men først og fremst på militærstrategisk og operasjonelt nivå.¹³⁹

Tenkingen rundt tyngdepunkter virker som en naturlig del av den *Militärstrategisk doktrin*, selv om begrepet kun er brukt i kapittel syv som omhandler manøvertenkning.

I *Doktrin för gemensamma operationer* konstateres det at begrepet tyngdepunkt har en sentral rolle. Doktrinen ser på tyngdepunkt som en kilde til styrke, fysisk eller moralsk som, om den blir nedbrutt, nøytralisert eller ødelagt, kommer til å ha en avgjørende betydning for motstanderens eller vår evne til å nå de oppsatte målsettingene. Tyngdepunkt kan defineres som et fenomen av militær, politisk, økonomisk eller moralsk art, hvorfra motparten får sin evne og vilje til strid. Videre fremgår det at man kan definere et eller flere tyngdepunkter hos egne styrker og motparten, samt at det teoretisk eksisterer tyngdepunkt på alle krigføringsnivåene. Tyngdepunkt begrepet anses å være mer anvendbart på de høyeste nivåene, der det er et mindre antall av de,

¹³⁶ Försvarsmakten. (2002). *Militärstrategisk doktrin*. Stockholm: Högkvarteret, s. 77.

¹³⁷ Denne definisjonen er tydelig hentet fra NATO AJP-01 (B). Ratification Draft 2, para 0308. Ibid, s. 78.

¹³⁸ Ibid, s. 79.

¹³⁹ Ibid, s. 92.

samtidig som at konsekvensen blir større hvis tyngdepunktet blir identifisert og definert feilaktig. Forståelsen er at et tyngdepunkt kan forandres over tiden.¹⁴⁰ Derfor konstateres det i *Doktrin för gemensamma operationer* at det blir meget viktig å avveie hva som er viktigst av vårt eget eller motpartens tyngdepunkt.¹⁴¹ I doktrinen fremheves begrepet tyngdepunkt som et av flere begrep når man skal beskrive hvordan operasjonskunsten omsettes i planleggingen.¹⁴²

5.1.2 Vitale punkter

Den svenske *Militärstrategisk doktrin* uttrykker i en fotnote at begrepet vitale punkter (avgjørende punkter) ikke har en svensk definisjon, men at doktrinen bygger på NATO definisjonen slik som:¹⁴³

*As a point from which a hostile or friendly centre of gravity can be threatened. This point may exist in time, space or in the information environment. Decisive points are the keys to unlocking CoGs and can be attacked directly as appropriate. The commander designates the most important decisive points as objectives and allocates resources to protect, control, destroy or neutralise them.*¹⁴⁴

Videre i doktrinen fremgår det at avgjørende punkter kan finnes på alle nivåene og innom alle funksjonene. Eksempelvis sies det at for ledelsen kan et avgjørende punkt være kommunikasjon eller sensorer og for de militære styrkene tilgang til drivstoff eller ammunisjon. På strategisk nivå kan et avgjørende punkt være transportkapasitet eller folkeviljen, mens det på taktisk nivå kan være handlefriheten eller muligheten til hvile. Doktrinen poengterer at disse avgjørende punktene identifiseres og velges i hver operasjon.¹⁴⁵ Videre konstateres det at hvis man benytter seg av manøvertenkning, så rekker det ikke å identifisere flere avgjørende punkter. Blant annet fordi kraftsamlingen skal skje ved de avgjørende punktene som gir de mulighetene som trengs for å kunne nå målsettingene. Punktene benevnes som kritiske sårbarheter. Ved å samordne innsatsen mot disse kritiske sårbarhetene, så kan det i henhold til doktrinen være nøkkelen til fremgang.¹⁴⁶ Det fremheves videre at begrepet avgjørende punkter vil være et viktig hjelpemiddel under planlegging og gjennomføring av operasjoner på alle nivåer, men spesielt på militærstrategisk og operasjonelt nivå.¹⁴⁷

¹⁴⁰ Försvarmakten. (2005). *Doktrin för gemensamma operationer*. Stockholm: Högkvarteret, s. 63.

¹⁴¹ Ibid, s. 69.

¹⁴² Ibid, s. 77.

¹⁴³ Försvarmakten. (2002). *Militärstrategisk doktrin*. Stockholm: Högkvarteret, s. 77.

¹⁴⁴ Denne NATO beskrivelsen av avgjørende punkter er brukt i den militærstrategiske doktrinen. Den er tydelig hentet fra NATO AJP-01 (B) Ratification Draft 2, para 0308. Ibid, s. 78.

¹⁴⁵ Ibid, s. 79.

¹⁴⁶ Begrepet "kritisk sårbarhet" blir brukt som en erstatning for NATO begrepet force vulnerabilities. I den militærstrategiske doktrinen hevdes det at kritiske sårbarheter ikke trenger å være fysiske. Det kan være en situasjon, evne eller en moralsk faktor. Det hevdes at motpartens tyngdepunkt kan være en "kritisk sårbarhet". Ibid, s. 85.

¹⁴⁷ Ibid, s. 92.

I *Doktrin för gemensamma operationer* konstateres det også at begrepet avgjørende punkter har en sentral rolle, og at begrepet vil være viktig hvis man skal benytte seg av en krigføringsmetode som er bygd på manøverteori.¹⁴⁸ I tillegg fremgår det at de avgjørende punktene kan utgjøre mulige operative angrepsmål. En årsak til det er at tyngdepunktet ofte er beskyttet, og for å få tyngdepunktet ut av balanse så må man benytte en indirekte metode via de avgjørende punktene. Dette kan bidra til at tyngdepunktet blottlegges for angrep eller at angrep på de avgjørende punktene bidrar til at tyngdepunktet faller sammen. Et eksempel på et slikt avgjørende punkt kan i henhold til doktrinen være motpartens luftforsvar som igjen kan inndeles i et antall kapasiteter slik som fly, flydrivstoff, rullebaner og radarovervåkning.¹⁴⁹ Videre fremgår det at begrepet kritiske sårbarheter av og til anvendes med utgangspunkt i at krigen er ett ikke lineært fenomen.

Doktrinen poengterer videre at begrepet avgjørende punkter utgjør en viktig del av den operative planleggingen, fordi det bidrar til å identifisere mål som vil ha betydning med tanke på målsettingen.¹⁵⁰ Samtidig hevdes det at begrepet er et viktig hjelpemiddel til å beskrive hvordan operasjonskunsten skal omsettes i planleggingen.¹⁵¹

5.1.3 Operasjonslinjer

I *Militärstrategisk doktrin* fremgår det at en fastlagt definisjon på operasjonslinjer ikke forefinnes på svensk. Derfor benyttes NATOs definisjoner som et grunnlag frem til det forefinnes en svensk definisjon.¹⁵² Videre poengteres det at operasjoner gjennomføres langs en operasjonslinje direkte mot et gitt tyngdepunkt eller gjennom avgjørende punkter.¹⁵³ Operasjonslinjer beskrives i doktrinen som: ”[...] *hur stridskrafterna skall utnyttjas i tid och rum, eventuellt med en indelning i olika skeden, vanligen utifrån syftet med stridskrafternas aktiviteter. Operationslinjer är inte likställda med fysiska framryckningsvägar utan skall ses som handlingsvägar.*”¹⁵⁴

Det konstateres i doktrinen at muligheten for å anvende seg av flere operasjonslinjer samtidig er mulig, for å oppnå sikkerhet for egne styrker under operasjonene. I tillegg anses operasjonslinjer å være nyttig å bruke under planlegging og gjennomføring, særlig på militærstrategisk og operasjonelt nivå.

¹⁴⁸ Försvarsmakten. (2005). *Doktrin för gemensamma operationer*. Stockholm: Högkvarteret, s. 63.

¹⁴⁹ Ibid, s. 64.

¹⁵⁰ Ibid, ss. 78-79.

¹⁵¹ Ibid, s. 77.

¹⁵² Försvarsmakten. (2002). *Militärstrategisk doktrin*. Stockholm: Högkvarteret, s. 77.

¹⁵³ Henviser til figuren *Sammanheng mellan operationslinjer, tyngdpunkt och avgörande punkter*. Ibid, s. 80.

¹⁵⁴ Beskrivelsen er tydelig hentet fra NATO henholdsvis i NATO BI-SC GOP, (1999), kap 3, side 2. Ibid, s. 80.

I *Doktrin för gemensamma operationer* konkretiseres begrepet operasjonslinjer. Der det fremgår at samordningen av operasjoner i tid og rom skjer ved hjelp av operasjonslinjer.¹⁵⁵ Og at begrepet operasjonslinjer er med på å utarbeide operasjonskonseptet, som igjen gir føringer på operasjonskunsten.¹⁵⁶ Det fremheves at en samordning av operasjonslinjene kan være med på å gi den effekten som er ønskelig på motparten. I tillegg til at operasjonslinjene kan bidra til å samordne stridskreftenes virksomhet slik at målsettingene nås. Doktrinen poengterer at operasjonslinjer skal ses på som et konseptuelt planleggingsverktøy, og ikke som en kobling mellom geografiske og fysiske virksomheter. Operasjonslinjene skal heller ikke ses på som faste geografiske fremrykningslinjer. Derfor uttrykkes det klart i doktrinen at det er viktig å ikke låse seg til operasjonslinjene under planlegging, men heller se de som et verktøy til å skape sammenhenger og forståelse.¹⁵⁷

5.1.4 Sekvensering

I *Militärstrategisk doktrin* brukes ikke begrepet. I *Doktrin för gemensamma operationer* brukes begrepet for det første når det skal oppnås en samordning i tid og rom.¹⁵⁸ For det andre når det snakkes om hvilke begrep som er viktig med tanke på å utvikle et operasjonskonsept, som igjen gir føringer på utøvelsen av operasjonskunsten.¹⁵⁹ I doktrinen fremgår det at det ikke er normalt å kunne opprettholde full handlingsfrihet med tildelte ressurser under en fellesoperasjon, og at dette er en av årsakene til behovet for inndeling i sekvenser. En slik sekvens inndeling, kombinert med høyt tempo, samordner i henhold til doktrinen de militære styrkene og gir økt effekt. Dette tvinger dermed motparten inn i situasjoner som kan utnyttes til egen fordel. Samtidig fremgår det at en slik sekvens inndeling angir i hvilken rekkefølge hendelsene skal skje for å kunne oppnå den ønskelige effekten. I samme kapittel uttrykkes det også uro omkring bruken av sekvenser, fordi sekvenser kan oppfattes som den eneste riktige veien til målet. Det vil si at hvis man følger planen til punkt og prikke under operasjonen så kan det innebære mindre fleksibilitet og en fare for en stereotyp tenkning. Doktrinen konstaterer at den planlagte sekvenseringen må ikke bli et mål i seg selv.¹⁶⁰

5.1.5 Sammenfatning

Kvantitativt, så er det tydelig at begrepet tyngdepunkt har en sentral plass ved at det er registrert flest antall ganger. Begrepene vitale punkter, operasjonslinjer og sekvensering blir omtalt mindre

¹⁵⁵ Försvarsmakten. (2005). *Doktrin för gemensamma operationer*. Stockholm: Högkvarteret, s. 75.

¹⁵⁶ Ibid, ss. 77-78.

¹⁵⁷ Ibid, s. 80.

¹⁵⁸ Ibid, s. 75.

¹⁵⁹ Ibid, s. 77-78.

¹⁶⁰ Ibid, s. 81.

enn tyngdepunkt. Sammenstilling av de totalt 156 antall gangene begrepene ble brukt i den svenske forståelsen presenteres i tabell 5.1 nedenfor:

Nivå Begrep	Militær- strategisk	Operasjonelle	Sum
Tyngdepunkt	26	46	72
Vitale punkter	21	27	48
Operasjonslinjer	11	12	23
Sekvensering	0	13	13

Tabell 5.1 illustrerer sammenstillingen av de antall gangene begrepene ble brukt i doktrinene. (N=156)

Kvalitativt viser forståelsen at tyngdepunkt blir betegnet som en evne, egenskap eller lokalitet hvorfra motparten får sin evne og vilje til strid. Forståelsen er helt identisk med NATO definisjonen. Avgjørende punkter defineres likt som NATO definisjonen. De viktigste avgjørende punktene, som gir de mulighetene som trengs for å kunne nå målsettingen benevnes som kritiske sårbarheter. Forståelsen fremhever at ved å samordne alle styrkene mot disse såkalte kritiske sårbarhetene, så kan det være nøkkelen til fremgang. Operasjonslinjer defineres på tilsvarende måte som NATO, hvor det fremkommer at de skal samordne stridskreftenes virksomhet i tid og rom slik at målsettingene nås. Operasjonslinjene skal ikke sees på som faste geografiske fremrykningslinjer, men som et konseptuelt planleggingsverktøy. Sekvensering angir i hvilken rekkefølge hendelsene skal skje for å kunne nå målsettingene. Sekvensering blir betegnet som viktig med tanke på å utvikle et operasjonskonsept, fordi dette kan samordne styrkene og gi økt effekt. På samme tid konstaterer forståelsen at det kan innebære mindre fleksibilitet og en fare for en stereotyp tenkning ved bruk av sekvenser i en militær operasjon.

5.2 Grunnlag

5.2.1 Manøverkrigføring

Det hevdes i *Militärstrategisk doktrin* at manøverkrigføringens mål er å ødelegge motstanderens vilje til å fortsette striden. Doktrinen bruker ikke begrepet manøverkrigføring, men manøvertenkning. Derimot fremgår det at grunnlaget som benyttes i manøvertenkningen ofte beskrives ved hjelp av begrepet manøverkrigføring. Det sies at manøverkrigføring er et vanlig, men et kritisert innslag i mange militær doktriner.¹⁶¹ Det poengteres av den svenske forsvarssjefen i doktrinens forord at:

¹⁶¹ Forsvarsmakten. (2002). *Militärstrategisk doktrin*. Stockholm: Högkvarteret, ss. 96-97.

*[Militärstrategisk doktrin] förmedlar budskapet om vårt sätt att använda militära medel – manövertänkande. För att nå största möjliga effekt, givet våra resurser och värderingar, skall manövertänkande utgöra grunden för försvarsmaktens agerande i alla militära operationer, men också tillämpas flexibelt av varje individ i varje situation.*¹⁶²

Manøvertenkningen konkretiseres i et eget kapittel. Der det fremgår at manøvertenkning omfatter prinsipper for hvordan moralske og fysiske faktorer på best mulig måte skal brukes. Dette for å oppnå målsettingene i en operasjon der militær midler anvendes.¹⁶³ Videre poengteres det at prinsipper og begrep som fremheves er generelle og kan benyttes i andre situasjoner.¹⁶⁴

Selve manøvertenkningen konkretiseres for det første gjennom at angrepsmålene skal nås ved hjelp av den indirekte metoden. Det innebærer å unngå konfrontasjon i situasjoner der motstanderen er sterk og i stedet systematisk utnytte deres svakheter. Ettersom systemsjokk er hensikten så er det viktigste å gi motstanderen en følelse av å miste handlingsfriheten i den psykologiske sfæren.¹⁶⁵ Her fremgår det at motstanderens organisasjon, samordning og moral vil være viktigere angrepsmål enn de faktiske stridskreftene for å kunne oppnå det systemsjokk som det her er snakk om. Det viktigste blir å kraftsamle om de punktene der avgjørelse kan nås og der motstanderen er svak eller ikke forventer angrep. Med begrensninger i middel og metoder, så fremstår derfor den indirekte metoden som et viktig verktøy for å kunne oppnå strategiske, operative eller taktiske mål i fred, krise og krig.¹⁶⁶

For det andre påpekes det at manøvertenkningen legger stor vekt på evnen til å utnytte operasjonen til vår fordel, dvs. å ta initiativ. Det fremgår i doktrinen at operasjonene skal preges av stadige initiativ der motstanderen ikke får en sjanse til å utnytte sin styrke, og til slutt paralyseres gjennom systemsjokk. Dette hevdes å ikke bare være det mest effektive for å nå målet uten at det også er en effektiv beskyttelse mot motpartens hensikter.¹⁶⁷

Den *Militärstrategisk doktrin* konstaterer at det ovenstående krever oppdragstaktikk der sjefen gir oppdragene og tildeler ressurser, men delegerer så mye som mulig av gjennomføringen til sine underordnede. Det innebærer at sjefen må akseptere en viss dynamikk i hvordan oppgavene løses. Samtidig krever det at sjefen tydelig har formulert og formidlet den overordnede

¹⁶² Ibid, s. 3.

¹⁶³ Ibid, ss. 75-102.

¹⁶⁴ Ibid, s. 81.

¹⁶⁵ I fotnote nummer 38 i *Militärstrategisk doktrin* konstateres det at systemsjokk er en utvikling av den russiske ideen om operativ sjokk, Udar. Der Udar betyr nærmest et slag eller støt. Ibid, s. 81.

¹⁶⁶ Hvordan den *Militärstrategisk doktrin* eksemplifiserer indirekte metode og utnyttelse av kritiske sårbarheter ser vi av figuren *Indirekt metod och utnyttjande av uppkomma kritiska sårbarheter*. Ibid, ss. 81-85.

¹⁶⁷ Ibid, s. 85-89.

hensikten. Doktrinen konstaterer at så vel manøvertenkning som krigens miljø vil stille høye krav til fleksibilitet på alle ledelsesnivåene hos de militære styrkene. Hvor kravet på fleksibilitet iblant står mot kravet på samordning av ressursene. Kravet på samordning kan for det første sikres gjennom en felles forståelse og at oppdragets hensikt er tydelig formidlet. For det andre gjennom kjøreregler eller annen detaljert ledelse. De situasjonene hvor detaljert ledelse fra høyere nivåer forbedrer samordningen er ut fra doktrinen få og skal veies mot den fleksibilitet som følger av en konsekvent tillempeing av oppdragstaktikk.¹⁶⁸ I tillegg fremgår det av doktrinen at for å kunne tillempe manøvertenkning fullt ut under styrkeoppbygging og planlegging av operasjoner, så må det skapes forutsetninger for en samordning med tanke på valg av mål, middel og metoder mellom krigføringsnivåene.¹⁶⁹

I *Doktrin för gemensamma operationer* konstateres det at manøverkrigføring er den komponenten innen manøvertenkning som behandler den praktiske anvendelsen av militære styrker i strid. Som betyr at politiske mål kan oppnås med flere maktmiddel enn bare militære. I dette perspektivet får ordet manøver en mer abstrakt betydning enn den tradisjonelle oppfatningen om at manøver er forflytning av avdelinger. Det fremgår av doktrinen at manøver i denne sammenheng skal forstås som å utmanøvrere motstanderen med den hensikt å skape en fordelaktig situasjon. Manøveren blir dermed like mye en intellektuell som en fysisk manøver. Det fremgår at kjernen i manøverkrigføring er å konsentrere seg om motstanderens forutsetninger til å gjennomføre sin operasjon og nå sine mål. Derfor skal ikke manøverkrigføringen likestilles med raske forflytninger og bevegelser i operasjonsområdet. Doktrinen uttrykker at det handler mer om: ”[...] ett sätt att tänka, där överraskning, initiativ och tempo kombineras med beslutsamhet att lyckas nå målet – att lamslå motståndarens möjlighet och vilja att föra striden vidare.”¹⁷⁰

Videre i doktrinen poengteres det at et viktig middel i manøverkrigføringen er tempoet, å utnytte tidsfaktoren. Begrunnelsen for dette er at et høyt tempo i både beslutningsprosessen og under utførelsen av operasjonen fremheves som nøkkelen til fremgang. Indirekte metode fremgår også som et viktig middel å benytte i manøverkrigføringen.¹⁷¹ Manøverkrigføringens grunntanke konstateres å være at det gjennom en fysisk og mental manøver vil være mulig å unngå en konfrontasjon med motstanderen der han er sterk.¹⁷²

¹⁶⁸ Ibid, s. 90.

¹⁶⁹ Ibid, s. 93.

¹⁷⁰ Försvarmakten. (2005). *Doktrin för gemensamma operationer*. Stockholm: Högkvarteret, s. 56.

¹⁷¹ Ibid, ss. 56-57.

¹⁷² Ibid, s. 58.

Lengre frem i doktrinen fremgår det at konsept for felles operasjoner er en teoretisk modell med utgangspunkt i manøvertenkningen. Hvor det poengteres at manøvertenkningens grunnsteiner er indirekte metode og initiativ, som muliggjøres av oppdragstaktikk og effekttenkning.¹⁷³ Når det gjelder bruken av manøvertenkningen i doktrinen så baseres den på: ”[...] en metod där militära innsatser kombineras med andra möjliga metoder, exempelvis politiska och diplomatiska, på ett sådant sätt att motståndarens tyngdpunkt görs verkningslös så att han därmed inte kan fortsätta striden.”¹⁷⁴ Samtidig konstateres det at manøvertenkningen muliggjøres ved at det skapes forutsetninger gjennom de grunnleggende evnene en organisasjon må ha. Og ved hjelp av evnen, manøvrere gjennom en avveining mellom å påvirke motstanderen samtidig som eget tyngdepunkt beskyttes. Med den hensikt å avslutte operasjonen med å oppnå målsettingen.¹⁷⁵

Når det gjelder oppdragstaktikk så fremgår det å være en ledelsesfilosofi som setter mennesket i sentrum og erkjenner de usikkerhetene som kan prege en væpnet konflikt. Videre at sjefen skal fastsette oppgaven, handlingsreglene og tildele ressurser, men delegere gjennomføringen til sine underordnede. Dette sammen med gjennomtenkte og tydelige formulerte mål vil være sjefens viktigste styringsmiddel. I henhold til doktrinen vil dette minske behovet for ledelse med kommando under operasjonen. Derimot fremgår det at visse deler av en operasjon kan ledes sentralisert, f.eks. hvis etterretningene er gode. Dvs. at oppdragstaktikken som ledelsesfilosofi inneholder innslag av både ledelse via kommando og oppdrag. Hvor man befinner seg mellom disse metodene avhenger av situasjonen, behovet for samordning av styrkene og tidsaspektet. Ledelse via kommando skal ikke i henhold til doktrinen likestilles med detaljstyring og sentralstyring, noe som er en helt annen ledelsesfilosofi.¹⁷⁶

I tillegg til oppdragstaktikk nevnes effekttenkningen som betydningsfull med tanke på å realisere manøvertenkningen. For å kunne benytte indirekte metode og ha initiativ så poengteres det i doktrinen som viktig at man betrakter motstanderen og seg selv som to eller flere komplekse systemer. Ved hjelp av systemanalysen kan man finne frem til motstanderens styrke og svakheter i forhold til oss selv.¹⁷⁷ I doktrinen poengteres det at det er mot svakhetene som effektene skal innrettes mot. Det fremheves at en slik effekttenkning også bør gjøres på egne styrker, for å vite hva som skal beskyttes. Ved å anvende analysemodellen parallelt mellom krigføringsnivåene, så

¹⁷³ Ibid, s. 67.

¹⁷⁴ Ibid, s. 67.

¹⁷⁵ Dette er billedlig fremstilt i doktrinen slik som vist i figur *Manövertänkande*. Ibid, s. 68.

¹⁷⁶ Ibid, ss. 71-72.

¹⁷⁷ Ibid, s. 73.

kan man i henhold til doktrinen få samkjørt effektene fra alle stridskreftene mot oppsatte mål og nå den fastsatte målsettingen.

5.2.2 Nettverksbasert forsvar

I *Militärstrategisk doktrin* fremgår det at utviklingen innen kommunikasjon og informasjonsteknikk har endret tenkningen omkring utforming og bruk av militære styrker. Med utgangspunkt i dette har fenomenet NbF blitt den svenske tilnærmingen til tenkningen. Tenkningen blir fremstilt i et eget avsluttende kapittel i doktrinen, der henvisningene hovedsakelig kommer fra amerikansk litteratur som omhandler Network Centric Warfare (NCW). Her poengteres det at for å kunne møte en fremtidig militær trussel, så må utviklingen innen kommunikasjon og informasjonsteknikk tas til følge i det fremtidige svenske Forsvaret. En årsak til det er at en slik utvikling vil for eksempel bidra til at Forsvaret får en raskere evne til å reagere med høy presisjon, samt bedre situasjonsforståelse og bedre utnyttelse av fellesressursene i samfunnet.¹⁷⁸

Videre i doktrinen utheves det at et fremtidig NbF i Sverige bør av økonomiske og tekniske grunner bygge på allerede sivil utviklet teknikk og sivil infrastruktur. Et NbF kan i henhold til doktrinen allerede muliggjøres fordi man allerede har god kontakt med industrien, samt at den sikkerhetspolitiske situasjonen har gitt muligheter for dette.¹⁷⁹ Det konstateres at utviklingen mot et NbF innebærer en ide om å øke evnen til samordning, og at dette kan muliggjøres ved at fokuset flyttes fra enslige plattformers evne til hele systemets evne. I henhold til doktrinen vil dette kreve en nettverksorganisasjon, dvs. et nettverk av nettverk på ulike organisasjonsnivåer. Derigjennom kan synergieffekter oppnås og tilgjengelige ressurser utnyttes mer effektivt ved at man får en mer robust nettverksbasert infrastruktur for informasjonsutveksling mellom enhetene.¹⁸⁰ Samtidig fremgår det i doktrinen at: ”*Utveckling och införande av nya system skall bland annat ske utifrån en värdering av hur dessa kan förstärka manövertänkandets principer. Människan står fortfarande i centrum och det är människan som skall tillämpa manövertänkande i det nätverksbaserade försvaret.*”¹⁸¹

Det poengteres i *Militärstrategisk doktrin* at fremtidige konflikter vil sette høyere krav på at rett innsats settes inn på riktig sted og riktig tid. Derfor utheves det i doktrinen at en effektiv samordning av de militære funksjonene er nødvendig for å kunne imøtegå slike krav. NbF fremheves til å kunne gi denne muligheten for effektiv samordning. Samtidig at det vil være en

¹⁷⁸ Försvarsmakten. (2002). *Militärstrategisk doktrin*. Stockholm: Högkvarteret, s. 123.

¹⁷⁹ Det er tydelig i form av fotnote 51 i doktrinen, at disse tankene samsvarer med den svenske regjeringens proposisjon 2001/02:10, fortsatt fornyelse av totalforsvaret. Ibid, ss. 123-124.

¹⁸⁰ Ibid, s. 127.

¹⁸¹ Ibid, s. 127.

forutsetning at metoder og middel innen den enkelte funksjon utvikles med utgangspunkt i ny teknologi.¹⁸² De viktigste funksjonene med tanke på utviklingen sies i doktrinen å være: informasjon og etterretning, ledelse med beslutningsstøtte og evne til å få til en virkning. Samtidig påpekes det at de resterende funksjonene må også utvikles i den retning, for å få en balansert helhet med tanke på krigføringsevnen. I *Doktrin för gemensamma operationer* er ikke forståelse omkring NbF anvendt.

5.2.3 Effektbaserte operasjoner

I den svenske *Militärstrategisk doktrin* blir ikke effektbaserte operasjoner benyttet som terminologi. I *Doktrin för gemensamma operationer* fremgår det i slutten av kapitlet som omhandler konsept for fellesoperasjoner, at en tydelig slutttilstand er viktig i en operasjon. Dette uttrykkes til å være nødvendig for å kunne analysere hvilke effekter som skal brukes i en operasjon. Videre poengteres det at gjennom å resonnerer og tenke i termer av hva som gir resultater, så kan effekter defineres.¹⁸³ Doktrinen konstaterer videre at fra spørsmålet om hva som leder til effekt, så kan man ved hjelp av basisfunksjonene strukturere hvordan dette skal oppnås. Det fremheves at det er først når en slik analyse er gjort at man kan se hvem som kan gi den ønskede effekt.¹⁸⁴ Analysen gir tydelig inntrykk av at det er effekten dvs. virkningen som er viktig for å nå målsettingene.

Lengre frem i doktrinen konkretiseres dette noe mer. Hvor det fremgår at effekttenkningen benyttes under bekjempningsprosessen. Bekjempningsprosessen uttrykkes til å være en ledelsesprosess som har til hensikt å velge mål og middel for å kunne frembringe en forhåndsbestemt virkning med hensyn til de tilgjengelige kapasitetene. I den sammenheng blir det viktig å klarlegge relasjonen mellom målet som skal bekjempes og operasjonens mål. Dette fokuset mot operasjonens mål sikrer at innsatsen fra styrkene blir relevante og effektive. Bekjempningsprosessens produkt benevnes i doktrinen som bekjempningsplan, og den viktigste delen i planen hevdes å være den prioriterte mållisten. Denne prioriterte mållisten utgjør et grunnlag for å gi ordre til de underordnede sjefene. Bekjempningsprosessen blir fremstilt i doktrinen ved hjelp av seks steg.¹⁸⁵ Der steg 1 anses å være det viktigste steget i prosessen, fordi det er her sjefen formulerer hvilke ønskelige effekter som virkningen skal gi og hvilke effekter han ønsker å unngå for at operasjonene ikke skal bli kontraproduktive.

¹⁸² Ibid, s. 128.

¹⁸³ Försvarsmakten. (2005). *Doktrin för gemensamma operationer*. Stockholm: Högkvarteret, s. 73.

¹⁸⁴ Ibid, s. 74.

¹⁸⁵ Bekjempningsprosessens seks steg i *Doktrin för gemensamma operationer* er: 1. Sjefens hensikt og operasjonsmål, 2. Nominering og prioritering av mål, 3. Valg av middel, 4. Beslutning av bekjempningsplanen av sjefen, 5. Gjennomføring av planen, 6. Vurdering. Ibid, ss. 85-87.

5.2.4 Sammenfatning

Manøverkrigføring: Den kvantitative tilnærmingen viser at teori omkring manøverkrigføring blir nevnt på begge nivåene, og da i form av begrepene manøverkrigføring og manøvertenkning.

Begrepet manøvertenkning blir nevnt mye mer enn manøverkrigføring, spesielt på det militær-strategiske nivået. Sammenstillingen av de antall gangene begrep omkring teoritilnærmingen ble brukt i den svenske forståelsen presenteres i tabell 5.2 nedenfor:

Nivå Grunnlag	Militær- strategiske	Operasjonelle	Sum
Manøverteori	0	1	1
Manøverkrigføring	12	16	28
Manøvermetode	0	0	0
Manøvertenkning	64	23	87

Tabell 5.2 illustrerer sammenstillingen av de antall gangene tenkningen omkring manøverkrigføring ble brukt i doktrinene. (N=116)

Kvalitativt så poengteres det at målet med manøverkrigføringen er å ødelegge motstanderens vilje til å fortsette striden. Manøverkrigføring blir sett på som den komponenten innen manøvertenkning som behandler hvordan militære styrker skal brukes i strid. De viktigste verktøyene for å nå målsettingene ved hjelp av manøverkrigføring vil være indirekte metode, initiativ, oppdragstaktikk, overraskelse og tempo. I tillegg til disse verktøyene nevnes effekt-tenkning som viktig for å kunne realisere manøvertenkningen. Det vil si en systemanalyse hvor man finner frem til motstanderens styrke og svakheter i forhold til seg selv. Ved anvendelse av analysemodellen, så påpeker den svenske forståelsen at man kan få samkjørt effektene fra alle stridskreftene for å nå målene og til slutt målsettingen.

Nettverksbasert forsvar: *Kvantitativt*, så blir teori omkring NbF kun brukt på det militær-strategiske nivået. Teoritilnærmingen blir kun omtalt ved hjelp av begrepet nettverksbasert forsvar (NbF). Sammenstillingen av de antall gangene begrep omkring teoritilnærmingen ble brukt i den svenske forståelsen presenteres i tabell 5.3 nedenfor:

Nivå Grunnlag	Militær- strategisk	Operasjonelle	Sum
Nettverksbasert Forsvar (NbF)	31	0	31
Nettverkstenkning	0	0	0

Tabell 5.3 illustrerer sammenstillingen av de antall gangene tenkningen omkring nettverksbasert forsvar ble brukt i doktrinene. (N=31)

Den kvalitative tilnærmingen viser at tenkningen omkring NbF fremtvinger seg, fordi kravet om samordning blir viktigere i fremtidige konflikter. For å øke evnen til samordning så konstaterer den svenske forståelsen at fokuset må flyttes fra enslige plattformers evne til hele systemets evne. Et slikt fokusskifte vil kreve en nettverksorganisering, som igjen kan gi mer robust nettverksbasert infrastruktur for informasjonsutveksling mellom styrkene. På grunn av økonomi og tekniske grunner vil dette kunne muliggjøres på kort sikt ved å bygge på allerede utviklede teknikker og sivil infrastruktur. NbF skal i følge den svenske forståelsen forsterke manøvertenkningens prinsipper gjennom en samordning av funksjonene, og da ved hjelp av ny teknologi. Den svenske forståelsen henviser til amerikansk litteratur når NbF omtales.

Effektbaserte operasjoner: Kvantitativt så blir teori om effektbaserte operasjoner kun nevnt på operasjonelt nivå, og da i form av begrepet effekttenkning. Sammenstillingen av de antall gangene begrep omkring teoritilnærmingen ble brukt i den svenske forståelsen presenteres i tabell 5.4 nedenfor:

Nivå Grunnlag	Militær- Strategisk	Operasjonelle	Sum
Effektbaserte operasjoner	0	0	0
Effekttenkning	0	8	8
Effektbasert tilnærming til operasjoner (EBTO)	0	0	0

Tabell 5.4 illustrerer sammenstillingen av de antall gangene tenkningen omkring effektbaserte operasjoner ble brukt i doktrinene. (N=8)

Den kvalitative tilnærmingen viser at effektbaserte operasjoner i forståelsen har et større fokus på virkning enn effekten. Det legges vekt på bekjempningsprosessen med målangivelse, der det utheves at det er sjefens ansvar å se på hvilke ønskelige effekter som virkningen skal gi.

5.3 Funksjoner

5.3.1 Kommando

I *Militärstrategisk doktrin* blir funksjonen omtalt som *ledning*, og inngår som en av basisfunksjonene. Basisfunksjonen *ledning* har en sentral rolle, fordi funksjonen blir betegnet som en forutsetning for å kunne samordne de andre funksjonene.¹⁸⁶ Da i den hensikt å oppnå en viss virkning.¹⁸⁷ Lengre frem i doktrinen under kapitlet som omhandler NbF, så poengteres det at *ledning* med beslutningsstøtte er en av funksjonene som det fokuseres på under NbF utviklingen. En bedre utnyttelse av informasjonsteknologien i ledelsesprosessen vil i henhold til doktrinen øke evnen i alle beslutningsfasene.¹⁸⁸

I *Doktrin för gemensamma operationer* blir ikke *ledning* omtalt som basisfunksjon, men som en grunnleggende evne med tanke på å beskrive, samordne og analysere militær virksomhet.¹⁸⁹

5.3.2 Informasjon og etterretning

Funksjonen omtales i *Militärstrategisk doktrin* som *underrättelse*, og betraktes som en militær basisfunksjon. Doktrinen konstaterer at basisfunksjonen *underrättelse* har til hensikt å gi de militære styrkene best mulig beslutningsunderlag for sine handlinger. I tillegg fremgår det at funksjonen kan være en støtte for de andre basisfunksjonene når det kreves informasjon om omgivelsene eller andre forhold.¹⁹⁰ *Underrättelse* er en av basisfunksjonene i det laveste trinnet *övriga basfunktioner* i den hierarkiske funksjonsoppbyggingen, og har som oppgave å støtte de andre basisfunksjonene. *Underrättelser* fremkommer som viktige når det gjelder krigføringsevnen i NbF, fordi det gir en god grunn for å skape en effektiv samordning.¹⁹¹

I *Doktrin för gemensamma operationer* fremgår det at basisfunksjonen omtales som en av de grunnleggende evnene med tanke på å analysere militær virksomhet, og da i form av begrepet *underrättelser och information*.¹⁹²

5.3.3 Ildkraft

I den svenske *Militärstrategisk doktrin* uttrykkes funksjonen i form av begrepet *verkan* (*virkning*). Hvor det fremgår at for å kunne påvirke motstanderen i en konflikt, så må det forefinnes ressurser som er tilgjengelig for å få til en *verkan*. Ressursene må avpasses det

¹⁸⁶ Dette er billedlig fremstilt i doktrinen slik som vist i figur *Sammanhanget mellan basfunktionerna*. Der funksjonene inndeles hierarkisk i trinnene: *Förutsättning för att samordna funktioner, stridens grundelement* og *övriga basfunktioner*. Försvarsmakten. (2002). *Militärstrategisk doktrin*. Stockholm: Högkvarteret, ss. 76-77.

¹⁸⁷ Ibid, s. 77.

¹⁸⁸ Ibid, ss. 128-129.

¹⁸⁹ Försvarsmakten. (2005). *Doktrin för gemensamma operationer*. Stockholm: Högkvarteret, ss. 60-61.

¹⁹⁰ Försvarsmakten. (2002). *Militärstrategisk doktrin*. Stockholm: Högkvarteret, ss. 76-77.

¹⁹¹ Ibid, s. 129.

¹⁹² Försvarsmakten. (2005). *Doktrin för gemensamma operationer*. Stockholm: Högkvarteret, ss. 60-61.

aktuelle miljøet de skal operere i.¹⁹³ Videre fremgår det at riktig avveid *verkan* kan være å bruke innsatsmidler med stor geografisk presisjon, men også at *verkan* skal være tilpasset bekjempningsmålet. Det konstateres at NbF vil være viktig med tanke på å skape en fleksibilitet omkring valg av middel for *verkan*. Dette for å kunne ta oppdukkende kritiske sårbarheter og initiativ i operasjonene. Samtidig hevdes det at rett avveid *verkan* også tillater en bedre stridsøkonomi.¹⁹⁴

I *Doktrin för gemensamma operationer* blir basisfunksjonen omtalt som en grunnleggende evne til å beskrive, samordne og beskrive militær virksomhet. Da i form av betegnelsen *verkan*.¹⁹⁵

5.3.4 Manøver

Funksjonen fremstår i den *Militärstrategisk doktrin* ved hjelp av begrepet *rörlighet* (*bevegelse*). For at virkningen skal kunne settes inn på rett plass, så må vi ha *rörlighet* slik at stridskreftene kan flyttes fra plass til plass for å kunne løse oppgaven. Derimot poengteres det at stridskreftene gjennom *rörlighet* kan formeres og kraftsamles med størst mulig effekt, samt for å kunne beskytte seg mot motpartens handlinger.¹⁹⁶ Det fremgår av doktrinen at effekten av *rörlighet* kan forbedres i et NbF, ettersom funksjoner, system og enheter lettere kan samordnes hvor de settes inn. NbF kan også redusere behovet for *rörlighet*, ettersom at stridskreftenes tilgjengelighet er mindre avhengig av fysisk tilstedeværelse og avstand.¹⁹⁷

I *Doktrin för gemensamma operationer* blir *rörlighet* betraktet som en av de grunnleggende evnene for å kunne beskrive og analysere militær virksomhet.¹⁹⁸

5.3.5 Beskyttelse

I *Militärstrategisk doktrin* uttrykkes funksjonen i form av begrepet *skydd*. Der det konstateres at i strid må militære styrker ha beskyttelse for sine ressurser. Derigjennom kan de bevare sin handlingsfrihet. Det fremgår av doktrinen at beskyttelse kan være aktiv eksempelvis gjennom villedning eller mobilitet, eller passive eksempelvis igjennom kamuflasje.¹⁹⁹ Basisfunksjonen *skydd* blir omtalt i *Doktrin för gemensamma operationer* med samme benevnelse som i den svenske *Militärstrategisk doktrin*. Da ikke som basisfunksjon, men som en av de grunnleggende evnene for å analysere militær aktivitet.²⁰⁰

¹⁹³ Försvarsmakten. (2002). *Militärstrategisk doktrin*. Stockholm: Högkvarteret, s. 76.

¹⁹⁴ Ibid, s. 129.

¹⁹⁵ Försvarsmakten. (2005). *Doktrin för gemensamma operationer*. Stockholm: Högkvarteret, ss. 60-61.

¹⁹⁶ Försvarsmakten. (2002). *Militärstrategisk doktrin*. Stockholm: Högkvarteret, s. 76.

¹⁹⁷ Ibid, s. 130.

¹⁹⁸ Försvarsmakten. (2005). *Doktrin för gemensamma operationer*. Stockholm: Högkvarteret, ss. 60-61.

¹⁹⁹ Försvarsmakten. (2002). *Militärstrategisk doktrin*. Stockholm: Högkvarteret, s. 76.

²⁰⁰ Försvarsmakten. (2005). *Doktrin för gemensamma operationer*. Stockholm: Högkvarteret, ss. 60-61.

5.3.6 Logistikk

I den svenske *Militärstrategisk doktrin* bruker man begrepet *uthållighet* (utholdenhet) som benevnelse for funksjonen. Det fremgår, i følge doktrinen, at basisfunksjonen *uthållighet* ofte setter grensene for hva som er mulig å utføre. Dette skyldes at basisfunksjonene *verkan*, *rörlighet* og *skydd* er avhengig av at funksjonen *uthållighet* er tilstrekkelig operativ for å kunne fungere optimalt. Ved at både transport, forpleining, verksted og sanitet er tilgjengelig.²⁰¹

I *Doktrin för gemensamma operationer* blir funksjonen *uthållighet* benyttet som en av de grunnleggende evnene for å beskrive, analysere og samordne militær aktivitet.²⁰²

5.3.7 Sammenfatning

Kommando: Funksjonen benevnes som *ledning*, og har en sentral rolle i forståelsen. Ved at den har en samordnings rolle ovenfor de andre funksjonene. Dette synliggjøres ved at funksjonen er øverst på den hierarkiske funksjonsinndelingen.

Informasjon og etterretning: Funksjonen omtales som *underrättelse*, og har som hensikt å gi de militære styrkene et godt beslutningsgrunnlag. Tilhører trinnet *övriga basfunktioner* i den hierarkiske funksjonsoppbyggingen.

Ildkraft: Funksjonen omtales som *verkan*, og er en av funksjonene som tilhører gruppen *stridens grundelement*. Med denne funksjonen forstås de ressursene som er nødvendig for å få til en *verkan* i det aktuelle miljøet hvor de skal brukes.

Manøver: Funksjonen blir sett på som den evnen militære styrker har til å forflytte seg fra plass til plass. I den hensikt å kunne kraftsamle for å gi maksimal effekt, samt for å kunne beskytte seg mot motstanderens handlinger. Funksjonen tilhører gruppen *stridens grundelement* og benevnes som *rörlighet* i den hierarkiske funksjonsoppbyggingen.

Beskyttelse: Funksjonen betegnes som den aktive og passive beskyttelsen som militære styrker må ha for å kunne løse sine oppdrag. Tilhører gruppen *stridens grundelement* i den hierarkiske funksjonsoppbyggingen, og benevnes som *skydd*.

Logistikk: *Uthållighet* blir funksjonen omtalt som, og tilhører gruppen *övriga basfunktioner* i den hierarkiske funksjonsinndelingen. Hensikten med funksjonen er å gjøre funksjonene *verkan*, *rörlighet* og *skydd* operative slik at de kan operere effektivt over lang tid ved hjelp av materiell, forsyninger, vedlikehold og sanitetstjeneste.

²⁰¹ Försvarsmakten. (2002). *Militärstrategisk doktrin*. Stockholm: Högkvarteret, s. 77.

²⁰² Försvarsmakten. (2005). *Doktrin för gemensamma operationer*. Stockholm: Högkvarteret, ss. 60-61.

5.4 Oppsummering av den svenske forståelsen for bruken av militære styrker

Den *kvantitative* tilnærmingen viser at begrepene tyngdepunkt, vitale punkter og operasjonslinjer blir brukt både på det militærstrategiske og operasjonelle nivået. Sekvensering blir kun brukt på det operasjonelle nivået. Når det gjelder teoritilnærmingene, så viser den kvantitative tilnærmingen at manøverkrigføring har en mer sentral plass i den svenske forståelsen enn nettverksbasert forsvar og effektbaserte operasjoner. Begrunnelsen for dette er at manøverkrigføring blir nevnt både på det militærstrategiske og operasjonelle nivået, samt at det blir nevnt flest ganger. NbF omhandles kun litt på det militærstrategiske nivået, mens EBO omtales kun litt på det operasjonelle nivået.

Kvalitativt, så er det tydelig at begrepene er blåkopi av NATO definisjonene både på det militærstrategiske og operasjonelle nivået. Teoritilnærmingene manøverkrigføring, nettverksbasert forsvar og effektbaserte operasjoner blir brukt likt i den *Militärstrategisk doktrin* og *Doktrin för gemensamma operationer*. Ulikheten er at manøvertenkningen i den militærstrategiske forståelsen beskrives med utgangspunkt i en væpnet konflikt med militære styrker, mens manøvertenkningen i den operasjonelle forståelsen baseres på en metode der militærmakt kan ses i kombinasjon med politiske og diplomatiske midler.

Når det gjelder funksjonene, så benevnes disse på militærstrategisk nivå som: *Ledning, underrättelser, verkan, rörlighet, skydd, uthållighet*. Eneste nyanseforskjellen på operasjonelt nivå er at *underrättelser* blir omtalt som *underrättelser och information*. Ellers har funksjonene en sentral plass på begge nivåene. I den militærstrategiske doktrinen omtales funksjonene som basisfunksjoner. Hvor det fremgår at basisfunksjonene kan være et verktøy med tanke på å beskrive både krigføringsevnen og virksomhetsområdene for utvikling av forsvarsmaktens samlede evne. Mens disse funksjonene i den operasjonelle forståelsen blir brukt som grunnleggende evner. Da med tanke på å være et verktøy for å kunne beskrive, samordne og analysere militær virksomhet. I den operasjonelle forståelsen underbygges funksjonenes rolle ved at disse grunnleggende evnene anvendes i en teoretisk modell, som beskriver behovet og hvilke evner som kreves for å realisere manøvertenkningen. I den hensikt å nå målsettingene.

6 Ulikheter og likheter mellom den norske og svenske forståelsen

6.1 Begrep

Kvantitativt så viser begrepene tyngdepunkt og vitale punkter å ha en sentral rolle når det gjelder planlegging og gjennomføring av militære operasjoner i begge forståelsene. Der spesielt tyngdepunkt er relativt mest vektlagt i den norske operasjonelle forståelsen. Foruten tyngdepunkt så vektlegges begrepet sekvensering i større grad i den svenske operasjonelle forståelsen (8 %) enn i den norske operasjonelle forståelsen (1 %). Man ser av tabellen 6.1 nedenfor at alle begrepene blir nevnt på det operasjonelle nivået. Når det gjelder tyngdepunkt, vitale punkter og operasjonslinjer så blir de brukt på begge nivåene i den svenske forståelsen, i motsetning til den norske der kun tyngdepunkt blir nevnt litt på det militærstrategiske nivået.

Nivå Begrep	Norsk forståelse (N=71)			Svensk forståelse (N=156)		
	Militær- strategisk	Operasjonelle	Sum	Militær- strategisk	Operasjonelle	Sum
Tyngdepunkt	3 %	79 %	82 %	17 %	29 %	46 %
Vitale punkter	0	13 %	13 %	13 %	17 %	30 %
Operasjonslinjer	0	4 %	4 %	7 %	8 %	15 %
Sekvensering	0	1 %	1 %	0	8 %	8 %

Tabell 6.1 illustrerer den relative fordelingen av de antall gangene begrepene er nevnt i de norske og svenske doktrinene (OBS! Ved avrundning "forsvant" en prosentenheter i den svenske).

Kvalitativt så er det sammenfallet mellom den norske og svenske forståelsen når det gjelder begrepene tyngdepunkt, vitale punkter, operasjonslinjer og sekvensering, ved at de bygger på NATO definisjonene. Selv med denne likheten, så viser begrepet sekvensering å bli brukt ulikt. Ved at den svenske forståelsen ser sekvensering som et viktig bidrag i utarbeidelsen av et operasjonskonsept med tanke på samordning av styrkene og effektøkning, men poengterer samtidig at sekvensering kan medføre mindre fleksibilitet og en fastlåst tenkning hos styrkene.

Mens den norske forståelsen etter min mening unngår sekvensenkingen ved å bruke ordet koordinert i større grad, som anses å være en mykere form av ordet sekvensering. En annen ulikhet er at den svenske forståelsen legger til grunn NATO definisjonene av tyngdepunkt og vitale punkter på begge nivåene. Der tyngdepunkt henspiller til evne, egenskap eller en lokalitet, mens vitale punkter henspiller seg til et punkt. I motsetning til den norske forståelsen som poengterer at tyngdepunktet i tillegg også må være situasjonsbetinget og knyttet til måloppnåelse på operasjonelt nivå. Mens tyngdepunkt i den norske militærstrategiske forståelsen forstås som de

organisasjoner og land som er sentrale for Norge. Når det gjelder vitale punkter så ses dette ikke bare som et punkt, men også som hendelser som man må lykkes med for å nå tyngdepunktet.

6.2 Grunnlag

Manøverkrigføring: Den kvantitative tilnærmingen viser at både den norske og den svenske forståelsen bruker manøverkrigføringsteori. Selv med denne likheten, så viser tabell 6.2 nedenfor at den norske forståelsen kan virke mer kompleks ved at de benytter 4 forskjellige begrep, mens den svenske forståelsen legger vekt på kun 2 begrep. Samtidig ser man at teoritilnærmingen brukes ulikt med tanke på nivå, ved at den norske forståelsen kun benytter den på operasjonelt nivå med hovedvekt på ordet manøvertenkte. Mens den svenske forståelsen benytter teori-tilnærmingen på begge nivåene med hovedvekt på ordet manøvertenkte, og da spesielt vektlagt på det militærstrategiske nivået.

Nivå Grunnlag	Norsk forståelse (N=89)			Svensk forståelse (N=116)		
	Militær- strategisk	Operasjonelle	Sum	Militær- strategisk	Operasjonelle	Sum
Manøverteori	0	21 %	21 %	0	1 %	1 %
Manøver- krigføring	0	18 %	18 %	10 %	14 %	24 %
Manøver- metode	0	43 %	43 %	0	0	0
Manøver- tenkning	0	18 %	18 %	55 %	20 %	75 %

Tabell 6.2 illustrerer den relative fordelingen av de antall gangene tenkningen omkring manøverkrigføring er nevnt i de norske og svenske doktrinene.

Kvalitativt ser man at teoritilnærmingen manøverkrigføring, i begge forståelsene, har som mål å ødelegge motstanderens vilje, dvs. den psykologiske dimensjonen ivaretas i begge. I tillegg blir manøverkrigføringen sett på som den praktiske delen for hvordan militære styrker skal brukes i strid. Når det gjelder den praktiske bruken av manøverkrigføringen, så er forståelsene sammenfallende. Den største ulikheten gjelder bruken av begrepet manøvertenkte. Først og fremst internt i den svenske forståelsen der den militærstrategiske forståelsen beskriver manøvertenkingen med utgangspunkt i en væpnet konflikt med militære styrker slik NATOs ambisjon har vært. I motsetning til den svenske operasjonelle forståelsen som beskriver manøverten-

tenkningen som en metode hvor militære styrker uansett situasjon/konflikt må ses i sammenheng med politiske og diplomatiske midler. I den norske forståelsen brukes begrepet manøvertenkning i kombinasjon med begrepet manøvermetode. Da for å videreføre manøverteoriens psykologiske utgangspunkt og manøverkrigføringens teknikker til også å gjelde strid på individnivå ettersom at man fortsatt ser manøverteorien som relevant i dagens kontekst.

Nettverksbasert forsvar: *Kvantitativt*, i følge tabell 6.3 nedenfor, ser man at den norske og svenske forståelsen bruker teoritilnærmingen, og da for det meste i form av begrepet nettverksbasert forsvar. Den kvantitative ulikheten er at den norske forståelsen bruker NbF tilnærmingen mest på operasjonelt nivå, mens den svenske omtaler NbF 100 % på militærstrategisk nivå. En annen ulikhet er at den norske forståelsen benytter begrepet nettverkstenkning når man omtaler NbF, mens den svenske forståelsen kun bruker NbF.

Nivå Grunnlag	Norsk forståelse (N=73)			Svensk forståelse (N=31)		
	Militær- strategisk	Operasjonelt	Sum	Militær- strategisk	Operasjonelt	Sum
Nettverksbasert Forsvar (NbF)	5 %	74 %	79 %	100 %	0	100 %
Nettverkstenkning	0	21 %	21 %	0	0	0

Tabell 6.3 illustrerer den relative fordelingen av de antall gangene tenkningen omkring nettverksbasert forsvar er nevnt i de norske og svenske doktrinene.

Kvalitativt så viser den norske og svenske forståelsen at NbF er ønskelig med tanke på å oppnå økt nettverksorganisering og informasjonsstyring. Da gjennom et fokusskifte fra enkelt plattformer, til hva et nettverk av plattformer kan yte. I den norske forståelsen ulikt fra den svenske er at det virker som om nettverksorganisering allerede er i bruk, og at det å inneha situasjonsbevissthet vil være sentralt for å kunne øke evnen til synkronisere handlinger uten en detaljert plan. Den svenske forståelsen tydeliggjør at man ikke er opptatt av nettverksbasert forsvar som et eget konsept slik som den norske forståelsen, men heller at NbF underbygger manøvertenkningens prinsipper. I tillegg ser man at den norske NbF forståelsen til tider bruker begrepet nettverkstenkning i stedet for NbF. Dette for å oppnå en forståelse for at nettverksbasering er en utviklingsprosess som foregår konstant mellom den menneskelige, organisatoriske og tekniske dimensjonen. I motsetning til den svenske NbF forståelsen som jeg tolker å fokusere kun på den tekniske dimensjonen.

Effektbaserte operasjoner: Den *kvantitative* tilnærmingen viser at teori omkring EBO benyttes både i den norske og svenske forståelsen, og da spesielt på operasjonelt nivå. I den norske forståelsen uttrykkes EBO i form av flere begrep i følge tabell 6.4 nedenfor. Til tross for denne ulikheten så har begrepet effekttenkning en sentral plass både i den norske og den svenske forståelsen, ved at det blir brukt mest antall ganger.

Nivå Grunnlag	Norsk forståelse (N=46)			Svensk forståelse (N=8)		
	Militær- strategisk	Operasjonelle	Sum	Militær- strategisk	Operasjonelle	Sum
Effektbaserte operasjoner	2 %	4 %	6 %	0	0	0
Effekttenkning	0	76 %	76 %	0	100 %	100 %
Effektbasert tilnærming til operasjoner (EBTO)	0	18 %	18 %	0	0	0

Tabell 6.4 illustrerer den relative fordelingen av de antall gangene tenkningen omkring effektbaserte operasjoner er nevnt i de norske og svenske doktrinene.

Den *kvalitative* tilnærmingen viser at den svenske forståelsen innehar mange av de samme hjørnesteinene som blir nevnt i den norske forståelsen med tanke på effekttenkning. Slik som: å se sine operasjoner i større sammenheng, analysere motstanderen og seg selv, samt se effektene av en operasjon. Ulikheten er at hjørnesteinene er innbakt i den svenske forståelsen slik at de kan realisere og underbygge manøvertenkningens prinsipper i motsetning til den norske forståelsen som likestiller effekttenkningen med manøvertenkningen. En annen ulikhet er hvem som skal tenke effekter. Den svenske forståelsen poengterer i beskrivelsen av bekjempningsprosessen at det er sjefen som skal formulere hvilke ønskelige effekter som operasjonen skal gi. Mens den norske forståelsen legger vekt på at det skal utvikles en kultur i Forsvaret med individer som forstår og bruker tenkemåten. I tillegg legger den svenske forståelsen større vekt på virkning av stridsmidlene enn på selve effekten av handlingen, som bekjempningsprosessen i detalj viser.

6.3 Funksjoner

Kvalitativt så blir alle funksjonene brukt på det operasjonelle nivået. Selv med denne likheten så brukes det et ulikt begrepsapparat. Ved at funksjonene i den norske forståelsen blir brukt og

omtalt som basis-, støtte- og stabsfunksjoner. I motsetning til den svenske forståelsen som omtaler funksjonene som grunnleggende evner og basisfunksjoner. Den største ulikheten er at den svenske forståelsen også benytter funksjonsbegrepet på militærstrategisk nivå, samt at funksjonene *verkan*, *rörlighet* og *skydd* blir omtalt som stridens grunnelement.

Kommando: Både den norske og den svenske forståelsen ser på hvordan man skal samordne og lede de militære styrkene. Funksjonen blir betraktet til å være den mest sentrale, med tanke på dens samordningsfunksjon ovenfor de andre funksjonene. Ulikheten er at i den norske forståelsen så omfavner funksjonen *kommando og kontroll* både organisasjonen, prosessene, prosedyrene og systemene, mens den svenske benevnelsen *ledning* omfavner kun det å lede og kontrollere styrkene i en operasjon.

Informasjon og etterretning: Begge forståelsene legger vekt på produktet som gir et beslutningsgrunnlag. Ulikheten er for det første at den norske forståelsen også ivaretar den aktiviteten frem til produktet. For det andre omtaler den norske forståelsen funksjonen på operasjonelt nivå, mens den svenske forståelsen gjør det på begge nivåene men da med forskjellig begrep. Slik som *underrättelser och information* på operasjonelt nivå og som *underrättelser* på militærstrategisk nivå.

Ildkraft: Den norske og den svenske forståelsen legger vekt på virkemidler som gir virkning, selv om de benevner funksjonen ulikt gjennom *innsatsmidler* og *verkan*. Da ikke spesifisert som ildkraft, selv om den norske forståelsen poengterer at ildkraft som virkemiddel fortsatt er viktigst.

Manøver: Funksjonen blir betraktet som militære styrkers evne til å forflytte seg, og som en forutsetning for å beskytte seg under militære operasjoner i begge forståelsene.

Beskyttelse: Begge forståelsene ser på funksjonen som å sikre og bevare egne militære styrker. Ulikheten er at den svenske forståelsen ser på beskyttelsestiltak for væpnet konflikt, mens den norske forståelsen forstår dette som beskyttelsestiltak for å kunne bevare krigføringsevnen i alle typer konflikter.

Logistikk: Funksjonen anses å bli brukt forskjellig hos forståelsene. For det første gjennom begrepene *logistikk* og *uthållighet*. For det andre ved at logistikk består av materiell, vedlikehold og forsyninger som skal understøtte de militære styrkene. Mens *uthållighet* beskriver den evnen de militære styrkene har til å operere effektivt i tid og rom. Dvs. at logistikk bidrar til å opprettholde *uthållighet* gjennom materiell, forsyninger og vedlikehold osv.

6.4 Sammenfatning av sammenligningen

6.4.1 Begrep

Begrepene tyngdepunkt, vitale punkter, operasjonslinjer og sekvensering blir nevnt på det operasjonelle nivået i begge lands forståelser. I Sverige også på det militærstrategiske nivået med unntak av begrepet sekvensering. På det norske militærstrategiske nivået nevnes kun begrepet tyngdepunkt, men da i betydningen som en sentral organisasjon eller som et sentralt land. Av begrepene viser tyngdepunkt og vitale punkter seg å være de mest sentrale, da med tyngdepunkt relativt mest vektlagt spesielt i den norske operasjonelle forståelsen. Selv om alle begrepene bygger på NATO definisjoner, så viser det seg at tyngdepunkt og vitale punkter defineres bredere og tydeligere i den norske forståelsen. I tillegg ser man at sekvensering blir mer vektlagt i den svenske forståelsen, i motsetning til den norske forståelsen som benytter andre former av ord slik som å koordinere i denne sammenheng.

6.4.2 Grunnlag

Teori angående manøverkrigføring, NbF og EBO blir brukt i begge forståelsene, men vektlagt ulikt. Der den svenske forståelsen vektlegger teori omkring manøverkrigføring på begge nivåene, NbF på det militærstrategiske nivået, og EBO på det operasjonelle nivået. Mens den norske forståelsen vektlegger alle tre teoritilnærmingene, men da hovedsakelig kun på operasjonelt nivå. På samme tid benytter den norske forståelsen flere begrep for den enkelte teori, og da spesielt under teoritilnærmingen manøverkrigføring. Av begrepene blir *manøvermetode* mest brukt i den norske forståelsen. I motsetning til begrepet *manøvertenkning* i den svenske forståelsen, og da på begge nivåene. Når det gjelder variablene NbF og EBO, så brukes begrepene *nettverksbasert forsvar* og *effekttenkning* mye i begge forståelsene, men da på forskjellige nivåer når det gjelder NbF.

Teorien omkring manøverkrigføringen ser ut til å være sammenfallende. Ved at begge lands forståelser ser på manøverkrigføring som den praktiske delen for hvordan militære styrker skal operere i strid. Den største ulikheten er bruken av begrepet manøvertenkning. Der den norske forståelsen bruker manøvertenkning i kombinasjon med begrepet manøvermetode for å få tenkningen ned på individnivå. Mens derimot den svenske bruken i større grad benytter manøvertenkningen på militærstrategisk nivå til å forklare bruken av militære styrker for små stater i en væpnet konflikt. Mens manøvertenkningen på det svensk operasjonelle nivået baseres på en metode der militære styrker kombineres med andre mulige metoder eksempelvis politiske og diplomatiske.

Når det gjelder NbF, så er likheten at man ønsker å oppnå økt nettverksorganisering, samt at informasjonsstyring anses å være viktig for å kunne oppnå NbF. Ulikheten er for det første at nettverksorganisering konstateres å allerede være i bruk hos de norske styrkene i dagens operasjoner, mens den svenske forståelsen anser dette som aktuelt for fremtiden. Her fremgår det av den norske forståelsen at det å inneha situasjonsbevissthet er meget sentralt, for å kunne synkronisere handlinger uten en detaljert plan. I henhold til den svenske forståelsen skal NbF underbygge manøvertenkningens prinsipper, i motsetning til den norske forståelsen som ser NbF som et eget konsept. Samtidig legger den svenske forståelsen vekt på teknologi i NbF tenkningen, mens den norske forståelsen ser på NbF til å gjelde både individ, organisasjonen og teknologien gjennom bruken av begrepet nettverkstenking.

Ved sammenligningen av EBO, så viser det seg at hjørnesteinene innehas i begge forståelsene. Det som skiller er at den norske forståelsen likestiller tenkningen med manøverkrigføring og NbF, mens den svenske forståelsen bruker tenkningen for å underbygge manøverkrigføringen. En annen ulikhet er at den norske forståelsen ser på effekten av handlingen, mens den svenske forståelsen ser på virkningen. Til slutt når det gjelder EBO så ser den svenske og norske forståelsen ulikt på hvem som skal tenke effekter. Ved at den svenske forståelsen fremhever dette som sjefens oppgave, mens det i den norske forståelsen skal være en kultur blant alle om å tenke effekter.

6.4.3 Funksjoner

Begge forståelsene har en inndeling i seks forskjellige funksjoner. Hvor de i hovedsak benevnes som basisfunksjoner dvs. at de er rettet mot utviklingen av militære styrker med unntak av den svenske operasjonelle forståelsen. Der funksjonene benevnes som grunnleggende evner, fordi evnene er mer rettet mot bruken av militære styrker for å realisere manøvertenkningens prinsipper. At funksjonene er rettet mot bruken av militære styrker sees også i den svenske militærstrategiske forståelsen der funksjonene *skydd*, *rörlighet* og *verkan* blir benevnt som *stridens grundelement*. Forskjellig begrepsbruk ses også i den norske operasjonelle forståelsen i form av begrepene basis-, støtte- og stabsfunksjoner.

Den største ulikheten er at den norske forståelsen omtaler funksjonene kun på operasjonelt nivå, mens den svenske forståelsen bruker funksjonene på begge nivåene. Når det gjelder den enkelte funksjon kommando og kontroll, informasjon og etterretning, ildkraft, manøver, beskyttelse, logistikk så viser de i stor grad å være sammenfallende, med unntak av logistikk. Det som er ulikt når det gjelder funksjonene er at kommando og kontroll i den norske forståelsen omfavner både organisasjonen, prosessene, prosedyrene og systemene, mens den svenske forståelsen kun

ser det i forhold til å lede en militær styrke. For funksjonen etterretning så ser den norske forståelsen i tillegg til produktet også på prosessen bak produktet (beslutningsgrunnlaget). Samt at etterretning benevnes ulikt internt i den svenske forståelsen. For funksjonen beskyttelse så ivaretar den svenske forståelsen beskyttelsestiltak for væpnet konflikt, mens den norske forståelsen viser til generelle tiltak for alle typer konflikter/situasjoner. Den største ulikheten når det gjelder den enkelte funksjon er som tidligere nevnt bruken av funksjonen logistikk. Der den norske forståelsen ser på dette som ren logistikk ved hjelp av materiell, forsyninger og vedlikehold, mens den svenske forståelsen ser på logistikken som en del av *uthållighet* for å opprettholde den operative evnen.

Sammenfatningen viser både likheter og ulikheter når det gjelder forståelsen for bruken av militære styrker. Et avsluttende spørsmål blir da: Hvilke implikasjoner vil dette ha på interoperabiliteten mellom Norge og Sverige?

7 Avslutning

I dette kapitlet vil jeg diskutere de ulike parametrene begrep, grunnlag og funksjoner basert på resultatene fra min analyse. Siktemålet vil være å kunne foreta en objektiv vurdering på hvilke implikasjoner mine funn kan få for interoperabiliteten mellom Norge og Sverige. Som sagt så fremheves interoperabiliteten som en kritisk konsekvens av et tett militært samarbeid. Da spesielt med tanke på effektiv krigføringsevne, som i dagens operasjoner ses som avgjørende for å oppnå suksess.

7.1 Begrep

Når det gjelder begrepene tyngdepunkt, vitale punkter, operasjonslinjer og sekvensering så viser analysen at begrepene brukes både i den norske og svenske forståelsen, men ulikt med tanke på hvilket nivå de benyttes på. At like begrep benyttes vil ha en klar bæring mot operasjonskunsten og til å oppnå høy effektivitet med tanke på krigføringsevnen i militære operasjoner. Et felles begrepsapparat vil skape handlingsfrihet og fleksibilitet i utførelsen av operasjonskunsten, fordi dette vil lede til en minimalisering av koordinering av begrep på forhånd av en militær operasjon. Interoperabilitet forutsetter ikke bare at samme begrep benyttes, men også at de brukes likt. Slik den norske og svenske forståelsen i utgangspunktet gjør ved å bygge på NATO definisjonene når det gjelder tyngdepunkt, vitale punkter, operasjonslinjer og sekvensering. At NATO doktriner brukes skyldes, etter mening, at man i alliansen har forsøkt å oppnå en felles forståelse innom området som omhandler tolkning av begrep gjennom dokumentet *NATO Glossary of Terms and Definitions, AAP-6*.

Siden tyngdepunkt og vitale punkter i doktrinene tillegges størst vekt er det betenkelig at definisjonene og forståelsen til dels varierer, bl.a. rundt nettopp disse begrepene. Når det gjelder tyngdepunkt så kan dette skyldes at andre ledende doktriner slik som de amerikanske har vært uklare med tanke på å definere dette de siste årene. Noe som har medført at forskjellige publikasjoner har tolket begrepet vidt forskjellig.²⁰³ Når det gjelder definisjonene som brukes i den norske og svenske forståelsen, så kan de bidra til mange misforståelser og mye forvirring til hva som egentlig utgjør et reelt tyngdepunkt. Den forvirringen omkring begrepet tyngdepunkt som er registrert, bør man så langt som mulig forsøke å klare opp i for å oppnå den interoperabilitet som er ønskelig. Det er også vesentlig å se på begrepsbruken omkring vitale punkter. Da et vitalt punkt også kan forstås som en hendelse i tillegg til et punkt slik det poengteres i den

²⁰³ Strange, J. (1996). *Centers of Gravity & Critical Vulnerabilities: Building on the Clausewitzian Foundation So That We Can All Speak the Same Language* (2.utg.). Virginia: Marine Corps War College, ss. 93-145. Her tar Strange et oppgjør med forskjellige amerikanske doktriner og publikasjoner, og påviser forskjeller i det begrepsmessige innhold.

norske forståelsen. Feil og misforstått bruk av analyseverktøyet kan i ytterste konsekvens få katastrofale følger. Et riktig definert tyngdepunkt er altså et helt avgjørende suksesskriterium i den forstand. Dette kan være en av grunnene til at den norske forståelsen tydelig benytter Joe Strange`s analysemodell som ”bygger forbindelse” mellom kritiske sårbarheter og tyngdepunkt, og som samtidig erstatter den lite konkrete definisjonen av vitale punkter. På en annen side så gjør også den svenske forståelsen dette, men da i mindre tydelig form enn den norske forståelsen. At det likevel benevnes som *decisive point* i doktrinene, tolker jeg som å være et behov for å være konsistent med NATO systemet.

At Norge nå tar i bruk en bredere og tydeligere tilnærming på begrepene tyngdepunkt og vitale punkter ved hjelp av amerikansk tenkning, kan til en viss grad være et tegn på å kunne styrke NATOs operative evne. Samt for å kunne øve innflytelse på utviklingen av alliansens doktriner slik at alle står på samme konseptplattform. For NATO-kravene til interoperabilitet i henhold til Forsvarets Forskningsinstitutt (FFI) har vært på etterskudd, og har vært preget av et ”minste felles multiplum”.²⁰⁴ Det kan ikke legges skjul på at USA har en ledende rolle teknologisk, samt at det er den eneste staten i dagens unipolare verden som vil være i stand til å yte effektiv sikkerhetsassistanse. Dette har gjort at det som er USAs standard på et område, ofte også blir NATOs standard. Dette fordi det er USA som setter kravene til total interoperabilitet på det høyeste nivå. Under diskusjonen må man ikke glemme at også britene har stor påvirkningskraft på NATO, selv om jeg ikke henviser til de i denne sammenheng.

Ved at Norge prøver å være interoperable konseptuelt med USA, så virker Sverige å være mer lojale overfor NATO-definisjonene enn hva NATO-landet Norge selv er. Jeg tolker det dit hen at Norge som medlem av NATO, har opparbeidet seg en meget stor selvtilit og innsikt innenfor NATO-samarbeidet sammenliknet med Sverige. Beviselig ved at Norge nå prøver å påvirke alliansens konseptuelle grunnlag. Dette kan selvsagt Norge gjøre fordi landet har vært med siden starten og kjenner alliansen ut og inn. Sverige har et helt annet utgangspunkt, ved at landet ikke er medlem av NATO. Jeg kan tenke meg at det er mange innenfor den militære kretsen i Sverige som gjerne ville ha hengt seg på begrepskarusellen, men siden de er utenfor har de ikke noe annet valg enn å importere fra alliansen. Det er vanskelig å tenke seg at et land som ikke er medlem skal kunne påvirke alliansens doktriner. Det samme gjelder også for Norge ift. EU. Resultatet for svenskene er at de får doktriner som henger etter. De importerer fra eksisterende NATO-doktriner mens NATO selv er i ferd med å videreutvikle sine doktriner. På en annen side

²⁰⁴ Aabakken, O. (2006). *Utenlandsoperasjoner – Ferdigpakket nisjefyll eller militærmakt i løs vekt*. (FFI-rapport 2006/01729). Kjeller: Forsvarets Forskningsinstitutt, s. 16.

så kan Norges påvirkning av NATOs konseptuelle grunnlag gjennom begrepene tyngdepunkt og vitale punkt gjøre det mulig for små stater å drive ”plug and play” med små bidrag. Dersom real ”plug and play” er mulig så kan ingen nekte for at Norges innsats de facto er til nytte, selv om den er aldri så liten.

Begrepet sekvensering viser seg å være mer vektlagt i den svenske forståelsen, og forstått som et viktig bidrag for å gjennomføre planlegging av operasjoner. Med denne forståelsen av begrepet tolker jeg at Sverige ønsker å ha muligheter til å dele inn en kampanje i faser. For dette gjør det lettere for en operativ sjef å se hele kampanjen i sammenheng, og bestemme hva som er tyngdepunktet i hver fase. Selv om sekvensering er mindre vektlagt i den norske forståelsen, så ivaretas de samme momentene ved hjelp av ord som å koordinere. Dette for å ikke virke fastlåst i sekvenser, men for i utgangspunktet ha en åpning i operasjoner under komplekse omgivelser. I tillegg benytter den norske forståelsen begrepet å synkronisere, som kan medføre en risiko for en sammenblanding med begrepet sekvensering. Dette vil øke kompleksiteten med tanke på at det blir flere begrep å holde rede på, og som vil kreve økt koordinering med tanke på å få til en effektiv krigføringsevne. Når det gjelder begrepet synkronisering så er ikke det helt ukontroversielt, spesielt i USA der begrepet har vokst frem. Boyd har blant annet hevdet at man synkroniserer klokker, ikke mennesker. Kravet på synkronisering kan fort innebære en risiko for at dette drives for langt og at mulighetene med å tilføre fienden tap eller utnytte oppdukkende muligheter ikke skjer.²⁰⁵ Dette tolker jeg som en årsak til at den svenske forståelsen i stedet for det amerikanske begrepet *synchronization* bruker begrepet ”samordning”. Som viser at den svenske forståelsen prøver å la være å bli styrt, men heller bli styrt av krigens natur. Det samme kan vi si for den norske forståelsen når de bruker begrepet koordinert i stedet for begrepet sekvensiert. Som sagt, ulik begrepsbruk kan gi implikasjoner på interoperabiliteten med tanke på at man ikke har et felles begrepsapparat som vil være funksjonelt i operasjoner, samt ukjent for enkelte.

Avslutningsvis når det gjelder begrepene tyngdepunkt, vitale punkter og operasjonslinjer er at begrepene, som tidligere nevnt, blir brukt ulikt på det militærstrategiske nivået. Dette kan synes å være et utfall på at de militærstrategiske doktrinene er underskrevet av forskjellige beslutningstakere. Som indikerer, etter min mening, at de norske politikerne har et større ønske enn svenske politikere om å styre bruken av de militære styrkene. Noe etableringen av den integrerte

²⁰⁵ William S. Lind har kritisert begrepet synkronisering: ”Something that is dominated by surprise, rapid change and friction cannot be synchronized; it is not a railway table. War demand thriving on chaos”. Lind, W. S. (1993). *The Theory and Practice of Maneuver Warfare I*: R. D. Hooker (ed). *Maneuver Warfare - An Anthology*. United States of America: Presidio Press, s. 8.

strategiske ledelsen (ISL) også kan tyde på.²⁰⁶ Derimot kan opprettelsen av den integrerte ledelsen fra militært hold ses på som et tiltak for å kunne være med på å påvirke beslutningsprosessene. Da for å sikre at de militære midlene står i stil med målsettingene. Det motsatte er tydelig tilfelle etter min mening hos svenskene, hvor et klarere skille mellom politikerne og de militære gir överbefälhavaren en større strategisk makt. Av den svenske tilnærmingen kan man skimte det Huntington jobbet frem på 50 tallet og gjennom sin bok ”*Soldier and The State*”. Der han nettopp la vekt på skillet mellom de militære og politikerne.²⁰⁷ Dette innebærer at for de enkelte lands politiske nivåer, så øker behovet for å være samstemt med tanke på de beslutningene som tas i forbindelse med samarbeidet. Både når det gjelder de rasjonale beslutningene, men også de beslutningene som tas i omgivelser uten at man tar hensyn til trusselvurderinger osv.

Når man i dag ser mer komplekse konflikter bryte frem med nye typer målsettinger, så har det fremtvunget seg et behov for en nærmere koordinering mellom de militære og politikerne av hensyn til valg av virkemidler. I den sammenheng vil det være av stor betydning at man kan ha en god dialog, som forutsetter sammenfallende begrepsbruk. Dette tolker jeg til å være en mangelvare i den norske forståelsen, der f.eks. begrepet tyngdepunkt ikke er entydig brukt mellom nivåene. Samt at begrepene vitale punkter, operasjonslinjer og sekvensering ikke er brukt på begge nivåene. En ulik bruk av fagterminologien kan under planlegging på operasjonelt og strategisk nivå være meget utfordrende, spesielt for begrepene tyngdepunkt og vitale punkt. For ved feilaktig bruk så vil man kunne sette både personell, materiell og evt. andre i fare under militære operasjoner. Kompetansedelen med tanke på en felles begrepsbruk, må bygges opp over mange år og er antakelig den viktigste. Den lar seg ikke improvisere. Her må lista legges høyt for å sikre et solid fundament for det første for å oppnå intern enighet som ISL skal være en styrkemultiplikator for i Norge. Dette er spesielt avgjørende i de forskjellige doktrinene, fordi disse styrer utviklingen av taktikk, organisasjon, trening, utdanning, øving og prosedyrer. At man ikke har et felles begrepsbruk i den norske forståelsen behøver ikke indikere annet enn at omorganiseringen til ISL krever en modningstid før begrepsbruken synker inn i organisasjonen. *Styrke og relevans* ble utgitt 1 år etter etableringen, mens *FFOD* ble utgitt 4 år etter etableringen. I Sverige kan dette etter min mening være et større problem, ved at man har et klarere skille mellom politikerne og de militære. Hvor mye diskusjonen omkring begrepsbruken, samt skille

²⁰⁶ Ved etableringen av den integrerte strategiske ledelsen (ISL) 1.august 2003 ble forsvarssjefen og de strategiske funksjonene i den tidligere Forsvarets overkommando samlet i departementet.

²⁰⁷ Huntington, S. P. (1956). *The Soldier and The State: The Theory and Politics of Civil-Military Relations*. Harvard: The Belknap Press of Harvard University Press.

mellom militære og politikerne har å si på interoperabiliteten er vanskelig å forutsi med sikkerhet. Studien indikerer likevel enkelte implikasjoner. Dette kan komplisere stabsprosessene, ved at man ikke kjenner til begrepsbruken som benyttes av motparten på det enkelte nivå i det enkelte land.

Oppsummert viser forståelsen omkring begrepene tyngdepunkt og vitale punkter å være mindre sammenfallende enn det som er tilfelle for begrepene operasjonslinjer og sekvensering. Hvis ikke kampanjeplanleggingsverktøyene som skal være med på å styre tankeprosessen til strategiske og operasjonelle sjefer er interoperable fullt ut, så kan det påvirke prosessen, samt resultatet av den. Begrepene betraktes i følge NATO som selve kjernen i operasjonskunsten og i dialogarbeidet mellom de militære og politikerne. Dette kan til og med hindre Norge og Sverige i å oppnå de felles sikkerhetsutfordringene som vi har i dag, og vi kan fort stå i fare for at våre militære bidrag kan bli betraktet mer som en bremsekloss enn et viktig bidrag.

7.2 Grunnlag

Forståelsen omkring manøverkrigføringen kan tyde på at interoperabilitet med tanke på å kommunisere effektivt, herunder språk, prosedyrer og terminologi har vært sentralt i PfP sammenheng i forbindelse med øvelser og operasjoner. Dette har tydeligvis ut fra min studie gitt resultater ved at man har skapt en felles forståelse omkring hva manøverkrigføring er. Selv om likheten er stor på det operasjonelle nivået, så viser den norske forståelsen å ta i bruk langt flere begrep som omfatter manøverkrigføring enn hva den svenske forståelsen gjør. Dette vil øke kompleksiteten med tanke på interoperabiliteten ved at det blir et større behov for koordinering med tanke på å forstå hva man legger i det enkelte begrep. Et eksempel er bruk av ordet manøvertenkning hvor man for det første ser at den svenske forståelsen ikke bruker begrepet likt internt. Der det militærstrategiske nivået ser på manøvertenkning som et alternativ for en småstat til å slå en større motstander. Kontra det operasjonelle nivået hvor tenkningen baseres på en metode der militære styrker kan kombineres med politiske og diplomatiske metoder. Mens derimot den norske operasjonelle forståelsen ser på manøvertenkningen som en generell tilnæringsmåte for å forstå det psykologiske aspektet i en konflikt.

Teori omkring manøverkrigføring er tydelig brukt både på det militærstrategiske og operasjonelle nivået i den svenske forståelsen i motsetning til den norske forståelsen som kun omhandler dette på operasjonelt nivå. Ulikheten kan på generelt grunnlag kunne sies å være et resultat av at Sverige har sett på manøverkrigføringen mer som en oppskrift for løsning av militære problemstillinger for småstater med mindre ressurser, og da på begge nivåene kontra den norske forståelsen. Men som nevnt under parametre begrep så trenger ikke dette og indikere

noe annet enn at dette til slutt kun skyldes ulike beslutningstakere. Der *Styrke og relevans* bærer preg av å være et mer politisk dokument enn hva den svenske *Militärstrategisk doktrin* er. Derfor er det ikke unaturlig at det er en ulikhet, fordi jeg tror en slik militær teoritilnærming ikke er ønsket velkommen i et politisk dokument. For man kan etter min mening være redd for å blande politisk og militær fagterminologi ut fra praktisk pedagogiske hensyn. Det viktigste argumentet er allikevel at forskjellig organisering av Forsvarets øverste ledelse også kan ha konsekvenser for dokumentene. Selv om dette krever ytterligere analyse, peker studien i retning av en mer direkte politisk styring av militærmakten i Norge. Noe som kommer til uttrykk i doktrinearbeidet. På en annen side kan dette også bety et kompetanse gap mellom de militære og politikerne i den norske forståelsen, som det vil ta tid å rette på. Dette vil ikke påvirke etter min mening interoperabiliteten i så stor grad, men at det kan skape implikasjoner under dialogarbeidet på det militærstrategiske nivået kan man ikke se bort ifra.

Den sammenfalleheten som begge lands forståelser viser når det gjelder teori omkring manøverkrigføringen, er ikke like tydelig under bruken av teorien NbF. Med NbF tenkningen ønsker begge lands forståelser å oppnå økt nettverksorganisering, men da med vekt på ulike aspekter. Den svenske forståelsen ønsker å oppnå dette gjennom teknologien, mens den norske forståelsen i tillegg til teknologien vil legge vekt på individet og organisasjonen. Dette kommer til å kreve en beslutning om hvilken tilpasning og forståelse som skal legges til grunn i samarbeidet, for å få den interoperabiliteten som er ønskelig. Det kan til og med få avgjørende betydning med tanke på utviklingen av begge lands krigføringsevne. For det er ikke å legge skjul på når det gjelder teknologien, at i et slikt samarbeid blir det en utfordring å få mange systemer til å snakke sammen. Da uavhengig av hvem som har levert systemet, så er neppe løsningen den å la kommersielle aktører få beholde det spillerommet de har i dag. Disse kommersielle aktørene vil normalt være interessert i å gjøre egne systemer så uunnværlige som mulig, og vil således kunne ha interesse av å motarbeide interoperabiliteten mellom Norge og Sverige. Det som i utgangspunktet kan fortone seg som et sterkt argument for plattform løsninger i NbF, nemlig argumentet om felles standard, blir i realiteten et argument mot å satse på plattform løsninger. Derfor blir det for Norge og Sverige viktig å bli enig om hvilket NbF grunnlag som skal legges til grunn for å oppnå den nødvendige interoperabiliteten uavhengig av leverandør og teknologi-plattform i et internasjonalt miljø. Dette vil forhåpentligvis skape en forståelse nok til de aktørene som er aktuelle for å finne akseptable systemer, da til å ivareta hensynet til interoperabiliteten.

I tillegg til nettverksorganisering, så anses også informasjonsstyringen som viktig i NbF sammenheng. Tradisjonelt har myndighet og informasjonsdistribusjonen gått gjennom de samme kanaler i et hierarkisk militært system. Dette vil helt klart endre seg i et fremtidig nettverksbasert konsept, og dette er noe både Norge og Sverige må forholde seg til. NbFs tanker omkring frakoblingen av informasjonsflyt fra den militære kommandokjeden er viktige og interessante, men det har blitt lagt alt for lite vekt på behovet for klare ansvarsforhold og kommandolinjer i begge lands forståelser. Dessuten er det også vesentlig at man mellom Norge og Sverige får til en holdningsendring med tanke på informasjonsdeling, fordi tendensen har vært at informasjon om ens egen situasjon ikke spres til andre. For selv om både den norske og den svenske forståelsen beveger seg mot et NbF der spredning av informasjon er viktig, så vil vi i et nettverk der mange nasjoner deler informasjon, kunne føle at informasjonsspredningen vil være dårlig også i fremtiden. Dette har jeg selv erfart under tjenesten i Kosovo, der det var restriksjoner på deling av informasjon mellom NATO og EU nasjoner.

Den teorien som er minst sammenfallende er EBO, selv om analysen viser at forståelsene har brukt mye av de samme aspektene som teorien består av. Den viktigste ulikheten er bruken av begrepet effekttenkning. Der den norske forståelsen ser på dette som en effekt man får av en handling, mens den svenske forståelsen tenker stridsmidlene som brukes for å oppnå en virkning. Med en slik ulik bruk av effekttenkning, så kan dette vanskeliggjøre stabsprosessene ved at man har et ulikt fokus på hva som er viktig for å oppnå den ønskede målsettingen med operasjonen. Det som studien tydelig viser er at den norske forståelsen i større grad benytter seg av denne teoritilnærmingen enn den svenske forståelsen, og dette kan etter min mening være et tegn på at nye trender raskere kommer til skudd i Norge enn i Sverige. Dette behøver ikke å indikere noe annet enn at Sverige ikke aksepterer nye trender over natten, men at man i Sverige ønsker en modningstid på nye trender før det brukes i doktriner. Dette kan bidra til forskjellige tolkninger av de nye trendene, som igjen kan gi et ulikt begrepsapparat som kan gi implikasjoner på interoperabiliteten.

Når det gjelder EBO så er det også interessant å se at den svenske operasjonelle forståelsen poengterer at det skal være sjefen som skal tenke effekter, i motsetning til den norske forståelsen som ser på effekttenkningen som et allemannseie. Om dette kan tyde på at den svenske forståelsen legger vekt på sjefsorientert ledelse kontra stabsorientert ledelse i den norske forståelsen vites ikke. På en annen side så har jeg under min tjeneste i utlandet, da før den svenske operasjonelle forståelsen ble skrevet i 2005, erfart at både Sverige og Norge i større eller mindre grad jobbet ut fra en stabsorientert ledelse. At Sverige nå i større grad fokuserer på sjefen

tolker jeg dit hen at man ønsker å vise at sjefen har det samlede ansvaret for virksomheten. Dette betyr ikke at den enkelte medarbeider fritas for ansvar, fordi ansvarsfordelingen med tanke på funksjon og arbeidsområde vil fortsatt gjelde innen staben. En viktig beslutning i denne anledning med tanke på interoperabiliteten blir å bestemme seg for hvilken ledelsesform man ser for seg i en operasjon. Da med henblikk på hvor mye myndighet sjefen vil delegere til staben. Uansett hvilke ledelsesform som blir valgt av sjefen, så vil stabens kvalitet preges av samarbeidet mellom sjefen og staben. Hvis det ikke legges til rette for dette, så vil man ikke etter min mening kunne nå målsettingene. At staben jobber med sjefen og ikke bare for sjefen vil bety mye for interoperabiliteten med tanke på å oppnå den ønskede effektivitet og kvalitet.

Min studie viser at det legges ulik vekt på den teorien som benyttes i doktrinene. Der manøvertorien er bærebjelken i den svenske forståelsen, i motsetning til den norske forståelsen som har innført nettverk og effekt som likeverdige bærebjelker ved siden av manøver. Dette tolker jeg til å være et utfall på at det norske Forsvaret ikke er interessert i å knytte seg for sterkt til enkelte konsepter, teknologiske nivåer eller prosedyrer. Mens det svenske Forsvaret tydelig har tatt et valg med tanke på bruken av de militære styrkene. Der NbF og EBO ikke ses på som egne konsepter, men at tenkningene i stedet skal underbygge manøvertenkningens prinsipper i utførelsen av konseptet *gemensamma operationer*. Jeg tolker det dit hen at de svenske doktrinene er mindre abstrakte og derav mer anvendbare og gripbare for praktisk bruk enn den norske forståelsen. At de svenske doktrinene anses mer detaljert kan etter min mening kanskje skyldes at de kan ha vært et middel for å indirekte påvirke organisasjon og materiell utviklingen under Forsvarets omformingsperiode i Sverige tidlig dette århundre. I et samarbeid kan denne ulikheten gi en positiv effekt på interoperabiliteten, ettersom at både den praktiske og den abstrakte forståelsen for bruk av militære styrker blir ivaretatt. I så henseende er de britiske doktrinene gode eksempler hvor både det abstrakte og det praktiske blir anvendt i en doktrine. Uansett vil det være av stor betydning at man i samarbeidet får en avgjørelse på hvilke visjoner man har med doktriner på de ulike nivåene. For ulik bruk av doktriner kan ha betydning på utviklingen av kapasiteter og organisasjonen i det enkelte land. Da det kan bli stilt ulike krav til de enkelte basisfunksjonene og dermed endre balansen mellom dem. Spørsmålet kan også i forbindelse med utdanning, øving og trening i et samarbeid bli at: Hva skal vi bruke doktrinene til? Hvor langt man skal dra diskusjonen omkring bruken av doktrinene er vanskelig å si, men at det har betydning for interoperabiliteten er helt sikkert.

Samlet indikerer bruken av teori spesielt i de operasjonelle doktrinene at man bygger grunnlaget på forskjellige bærebjelker. Det kan bety som tidligere nevnt at den norske forståelsen åpner opp

for et tettere samspill mellom politikerne og de militære, og ikke minst mellom militære og sivile aktiviteter i operasjonene. Nettopp dette samspillet anses på mange måter som kjernen i EBTO tenkningen. Betyr dette at den svenske doktrinen i mindre grad enn den norske legger til rette for integrerte operasjonsformer? Hvis svaret på dette er ja, og det i Sverige utvikles en kultur som er mer "Huntingtoniansk" enn i Norge, vil det kunne få store implikasjoner for de to landenes evne til å samvirke i internasjonale operasjoner type Afghanistan der nettopp integrerte operasjoner gjelder. Integrasjon går på evnen til å gjøre dette på en strategisk og målrettet måte der man kan se sammenhengen mellom de ulike midlene.²⁰⁸ For i og med at parallelliteten er så fremherskende innen integrerte operasjoner så vil behovet for et tett bånd mellom de ulike politiske midlene være stort, samt det å inneha kompetanse om de forskjellige politiske midlene være av stor betydning.

Det kan ut fra en artikkel i VG 20. april 2008 se ut til at nettopp kompetansen omkring samspillet mellom de militære og de sivile fortsatt er en mangelvare i Norge, ved at sjefen for de norske styrkene i Meymaneh fikk krass kritikk fra Utenriksdepartementet (UD) fordi han hadde gitt 10 000 dollar til mat til sultne afghanere i løpet av vinteren. Denne episoden med flere synliggjør en dyp konflikt mellom Forsvaret og UD i Afghanistan.²⁰⁹ Satt på spissen så kan konflikten mellom politikerne og Forsvaret etter min mening bidra til å sette styrkenes beskyttelse på prøve ute i misjonsområdet. At man har en uenighet internt vil helt klart gi implikasjoner på interoperabiliteten mellom Norge og Sverige, fordi det ikke finnes noen klare retningslinjer på hva som gjelder. Derfor vil det først og fremst være viktig at man deltar aktivt i denne utviklingen i FN, EU og NATO. Da for å skaffe seg kompetanse innenfor evnen til å møte utfordringer knyttet til internasjonal krisehåndtering herunder integrerte operasjoner.²¹⁰ I Afghanistan finnes det allerede erfaringer mellom Norge og Sverige i denne sammenheng, som det kan være naturlig å bygge videre på i konseptutvikling og eksperimenterings arbeid (CDE) og i forskning og utviklings arbeid (FoU).²¹¹ Der vi har hatt et geografisk naboskap, hvor de norske og svenske

²⁰⁸ Eide, E. B. (2007). Integrerte operasjoner. *Forsvarets forum*, (6), ss. 48-49.

²⁰⁹ Johansen, M. (2008, 20. april). Fikk kjeft for å gi afghanere mat. *Verdens gang*, s.15.

²¹⁰ Når det gjelder integrerte operasjoner så jobber NATO med dette innen konseptet "Concerted planning and action"; EU i sin "helhetlige" utenriks- og sikkerhetspolitikk. Imidlertid er det FN som tydeligvis har kommet lengst med å implementere konseptet integrerte operasjoner. Her har tydelig FN en stor fordel i forhold til NATO og EU ettersom at de besitter alle typer virkemidler. Eide, E. B. (2007). Integrerte operasjoner. *Forsvarets forum*, (6), ss. 48-49.

²¹¹ Konseptutvikling og eksperimentering er et begrep som har sitt opphav i det engelske begrepet Concept Development and Experimentation (CDE), og det blir i NATO definert som: "A forward looking process for developing and evaluating new concepts within an alliance framework, before committing extensive resources". CDE og Forskning og utvikling (FoU) er virkemidler for å vinne ny innsikt og utvikle nye anvendelsesområder for etablert forståelse. Forsvarsdepartementet. (2004). *Forsvarets policy for konseptutvikling og eksperimentering*. Oslo: Forsvarsdepartementet, ss. 3-5. Lokalisert 25.04.08 på Internett: http://www.regjeringen.no/upload/kilde/fd/reg/2004/0026/ddd/word/218577-cde-policy_endelig.doc

bidragene har vært og er deployert i de samme regionene i nord og nordvest. Vi deltar med styrker som utenriksminister Jonas Gahr Støre hevder skal utfylle hverandre og med en politikk som har mange likhetspunkter vedrørende forholdet mellom militær og sivil innsats.²¹² Dette tolker jeg til å være et godt utgangspunkt, selv om vi kan være ulikt komponert på hjemmebane.

Oppsummert kan man si at den norske og den svenske forståelsen ikke er fullt ut interoperable når det gjelder bruk av NbF og EBO i motsetning til manøverkrigføring. Med tanke på interoperabiliteten vil det være av stor betydning at man får et felles grunnlag, som sammen med erfaringer fra operasjoner skaffer Norge og Sverige en felles forståelse innenfor alle tre teori-tilnærmingene.

7.3 Funksjoner

Når det gjelder funksjonene *kommando og kontroll, informasjon og etterretning, ildkraft, manøver, beskyttelse og logistikk* så viser den svenske forståelsen seg å være mer rettet mot bruk av militære styrker i væpnet konflikt enn hva som er tilfelle i den norske forståelsen. Den norske forståelsen har fokuset mer rettet mot alle typer konflikter ikke bare væpnet konflikter. Dette indikerer helt klart at den svenske forståelsen tydelig er rettet mot NATOs ambisjon hvor man skulle drive krigføring mot en motstander innenfor rammen av krig i stor skala. Et ulikt utgangspunkt med tanke på funksjoner, kan gi implikasjoner i forbindelse med felles oppdrag i f.eks. Afghanistan hvor man i større grad har fokus på andre typer konflikter. Man er ikke like godt forberedt med tanke på de ulikhetene som kan oppstå.

Selv om funksjonene har et forskjellig fokus med tanke på type konflikter, så viser allikevel de en tilsynelatende sammenfallenhet med unntak av logistikk. Når det gjelder logistikk så kan en ulik forståelse gi implikasjoner på interoperabiliteten ved at Norge og Sverige kan ha ulike krav på hva de militære styrkene må eller bør tilfredsstille for å kunne løse militære oppgaver effektivt. Det kan til og med påvirke krigføringsevnen til den enkelte nasjon. Ulik forståelse i kombinasjon med forvirringen omkring begrepsbruk blir det som under parametre funksjoner trolig vil gi de største utfordringene. For man ser ut fra analysen at begge lands forståelser benytter begrepet basisfunksjoner, men da på forskjellige nivåer. Dette kan indikere at man opererer med forskjellige type dokumenter på det enkelte nivå. Der den svenske forståelsen er militært rettet allerede på militærstrategisk nivå, mens den norske forståelsen er først militært rettet på operasjonelt nivå når det gjelder bruken av militære styrker. At man vil operere med

²¹² Støre, J. G. (2007). Tale ved Oslo militære samfund den 10. oktober 2007.

Lokalisert 03.04.08 på Internett: http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/dep/Utenriksminister_Jonas_Gahr_Store/taler_artikler/2007/norden_samarbeid.html?id=485410

forskjellige dokumenter på de forskjellige nivåene vil helt klart gi implikasjoner på interoperabiliteten ved at forståelsene tydelig benytter ulikt begrepsapparat. Man ser igjen utfallet av at disse dokumentene har forskjellige beslutningstakere. Når man i tillegg ser av den norske forståelsen at de benevner funksjonene både som basis-, støtte- og stabsfunksjon. Og at den svenske forståelsen benytter begrepene ulikt mellom nivåene ved hjelp av begrepene stridens grunnelement og grunnleggende evner som etter mitt skjønn er mer rettet mot bruk av militære styrker. Så er det ikke unaturlig å tro at begrepsbruken vil gi implikasjoner på interoperabiliteten.

Fra svensk hold hevdes det at disse grunnleggende evnene skal betraktes som en tankemessig modell, som beskriver hvilke evner man må ha for å nå et sluttmaal. Samt at disse evnene ikke har en direkte kobling til funksjonsbegrepet. På svensk side kan funksjonene bestå blant annet av indirekte bekjempning, luftforsvar, tekniske tjenester, etterretningstjenesten og feltarbeid. Disse funksjonene skal på ulikt vis og i samarbeid bidra til å opprettholde en evne.²¹³ Interoperabiliteten vil helt klart bli påvirket av dette ettersom at man helt tydelig bruker begrepene forskjellig, som igjen vil få betydning på utdanning, trening, øvelser og operasjonsmønstre.

På en annen side så er likheten så stor når det gjelder de enkelte funksjonene at dette vil uansett gi gode forutsetninger for å oppnå den ønskede interoperabiliteten. Selv med begrepsforvirringen så vil den norske og svenske forståelsen omkring funksjoner og evner, etter min mening, gi gode forutsetninger til å kunne oppnå den systemlikhet som er ønskelig ut fra mulighetsstudien 2007. Det vil også legge et godt grunnlag for standardisering av doktriner, operasjonskonsepter og prosedyrer.

7.4 Konklusjon

På bakgrunn av de variablene som jeg har brukt i studien, så mener jeg at den norske og svenske forståelsen ikke danner et godt nok grunnlag for å være interoperable. Dette selv om doktrinene i Norge og Sverige viser stor sammenfallehet med tanke på de variablene som jeg valgte, ved at begge landene bygger på den samme tenkningen. Det som kan være med på å gi implikasjoner på interoperabiliteten er for det første at enkelte viktige begrep slik som tyngdepunkt og vitale punkter, som er essensielle i utførelsen av operasjonskunsten blir definert ulikt. Dette skyldes i hovedsak at Sverige benytter NATO definisjoner, mens Norge som et NATO-land har videreutviklet definisjonene for å kunne påvirke det konseptuelle grunnlaget i NATO. For det andre at doktrinene benytter ulike bærebjelker med tanke på teori, samt på hvilket nivå teorien benyttes. Dette uttrykker igjen ulik komponering av den øverste militære ledelsen, samt at det gir et

²¹³ Frisk, G., Henricsson, U., Rossander, E., Salsing, C. & Wikström, N. (2005). *Gemensam strid*. Stockholm: Gotab AB, s. 42.

inntrykk av et større skille mellom politikerne og de militære i den svenske forståelsen enn den norske. For det tredje at ulik begrepsbruk omkring funksjoner kan gi forvirring i forbindelse med utvikling og bruk av de militære styrkebidragene.

Med tanke på interoperabiliteten har jeg i studien utledet at et flernasjonalt samarbeid vil være best tjent med at det eksisterer en felles og helhetlig forståelse for bruk av militære styrker. Dette er ikke tilfelle i Norge og Sverige. Verken de militærstrategiske eller de operasjonelle doktrinene bidrar nok, etter min mening, til å skaffe den helhetlige forståelsen for bruken av militære styrker som trengs i et militært samarbeid. Noe som svekker kjerneinteroperabiliteten, ved at doktrinene ut fra min analyse er forskjellige. Analysen viser at man fra et interoperabilitetsperspektiv ikke må se bort fra det konseptuelle grunnlaget når man skal se på hvilke muligheter et militært samarbeid har. Da helheten er viktig for å få det til å fungere slik som forsvarssjefene ser for seg samarbeidet.

Jeg håper at studien av de norske og svenske doktrinene bidrar til økt fokus på doktrine-samarbeid. I første omgang for å skaffe oss en felles forståelse for det konseptuelle grunnlaget som i dag brukes med tanke på utdanning, øvelser og operasjoner. Hvis vi skal få et militært samarbeid til å fungere skikkelig i fremtiden, så tror jeg dernest at en felles innsats innen CDE og FoU blir viktig. CDE og FoU sammen med de erfaringer vi gjør oss i Afghanistan og i EU Nordic Battlegroup (NBG) vil bli et viktig virkemiddel i prosessen knyttet til koordinert doktrineutvikling. I dette ligger muligens elementer av brobygging mellom EU og NATO.

7.5 Forslag til videre forskning

Et problemområde som studien har møtt på er å kunne gi en forklaring til hvorfor det har blitt forskjeller mellom doktrinene. Da doktrineprosessene i Norge og Sverige er av relativ ny dato, så er det vanskelig å vite om forskjellene skyldes at de svenske doktrinene er skrevet i Högkvarteret, som er et militært miljø. Mens de norske, nærmere bestemt *Styrke og relevans*, ble skrevet ved FD og den operasjonelle doktrinen ble skrevet ved Forsvarets skolesenter under ledelse av Forsvarsdepartementets fjerdeavdeling og et bredt sammensatt doktrineråd. Da i et mer politisk preget miljø enn de svenske. I den sammenheng kan det være interessant å studere hvorfor det har blitt forskjell mellom doktrinene.

Et annet område er bruken av doktriner. Jeg har igjennom min tjenesteerfaring ikke brukt doktrinene i praktisk tjeneste. Det kan skyldes at doktrinene er av nyere dato, man kjente ikke til begrepet doktrine i så stor grad som vi forhåpentligvis gjør i dag. Derfor kunne det ha vært interessant å studere om hvordan man ser på *bruken* av doktriner i det enkelte land.

Avslutningsvis har studien belyst at til tross for likhetene mellom Norge og Sverige, så er det en forskjell i organiseringen av landenes øverste forsvarsledelse. Funnene i min studie peker i retning av at dette også har konsekvenser for utformingen av doktrine- og strategidokument. Forholdet mellom organiseringen og styringsprosessene bør også danne grunnlag for ytterligere studier.

8 Oppsummering

Et flernasjonalt militært samarbeid mellom Norge og Sverige har tvunget seg frem som en forutsetning og en nødvendighet for å mestre de nye omgivelsene med tanke på sikkerhetsutfordringene og økende kostnadsvekst. I tillegg er et flernasjonalt samarbeid i ferd med å bli en forutsetning for å kunne oppnå operasjonell innflytelse i de operasjonene man deltar i. Dette igjen krever styrker med en høy grad av interoperabilitet, for å oppnå den nødvendige krigføringsevnen. I den sammenheng har hensikten med studien vært å beskrive den norske og svenske forståelsen for bruken av militære styrker, for deretter å sammenligne forståelsene. Siktemålet har vært å gi en objektiv vurdering på hvilke implikasjoner dette har på interoperabiliteten mellom Norge og Sverige med tanke på løsning av militære oppdrag.

For å oppnå hensikten, valgte jeg å fokusere på de nasjonale militærstrategiske og operasjonelle doktrinene gjennom å stille spørsmålene:

- *Hva er den norske forståelsen for bruken av militære styrker?*
- *Hva er den svenske forståelsen for bruken av militære styrker?*
- *Hvilke ulikheter og likheter finnes mellom den norske og svenske forståelsen for bruken av militære styrker?*

Funnene ble deretter analysert i en modell som ivaretok viktige parametre (begrep, grunnlag og funksjoner) med tanke på å skape en effektiv krigføringsevne. Den påfølgende analysen viste både likheter og ulikheter mellom den norske og svenske forståelsen. Jeg fokuserte på ulikhetene, da dette kan forklare implikasjoner på interoperabilitet mellom Norge og Sverige.

Ved å benytte NATO inndelingen av interoperabilitet og den britiske tenkningen omkring hva som skaper en effektiv krigføringsevne som et referansepunkt, har studien kunnet fange opp at den norske og svenske forståelsen ikke danner et godt nok grunnlag for å være interoperable. For nasjonene bruker ulike begrep og teorier, som kan gi implikasjoner i forbindelse med utvikling og bruk av de militære styrkebidragene. Implikasjonene kan være med på å redusere den helhetlige forståelsen som er nødvendig i et militært samarbeid, noe som igjen svekker kjerneinteroperabiliteten.

Studien har vist at dersom et militært samarbeid virkelig skal kaste noe av seg, er det nødvendig å se nærmere på det konseptuelle grunnlaget for bruken av militære styrker. Et viktig ledd i dette arbeidet er å gjøre doktriner til et høyere prioritert område i etterarbeidet av mulighetsstudien. Ikke minst skyldes dette hensynet til interoperabilitet.

Kildeliste

Skriftlig materiale:

- Alberts, D. S., Garstka, J. J. & Stein, F. P. (2000). *Network Centric Warfare: Developing and leveraging the information superiority*. (Rev. ed.). Washington, DC: National Defence University Press. (CCRP Publication series).
- Andr en, N. (1967). Nordic Integration. *Cooperation and Conflict – Nordic Studies in International Politics I*, 2(1), s. 1-25.
- Antal, J. F. (1993). Thoughts About Maneuver Warfare I: R.D. Hooker (ed). *Maneuver Warfare - An Anthology*. United States of America: Presidio Press.
- Alvesson, M. och Sköldberg, K. (1994). *Tolkning och reflektion – Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Stockholm: Studentlitteratur.
- Arter, D. (1999). *Scandinavian Politics Today*. United Kingdom: Manchester University Press.
- Brodin, K. (1977). *Studiet av utrikespolitiska doktriner*. Stockholm: Akademisk avhandling ved Stockholm Universitet.
- Codner, M. (2003). *Hanging Together – Military Interoperability in an Era of Technological Innovation*. London: The Royal United Services Institute for Defence Studies.
- Diesen, S. (2008). Tale ved Folk og Forsvars rikskonferanse i S alen den 15. januar 2008. Lokalisert 16.02.08 p  Internett:
http://www.folkochforsvar.se/files/RK_2008/sverre_diesen.pdf
- Echevarria II, A. J. (2001). *Rapid Decisive Operations: An Assumptions-Based Critique*. Carlisle: Strategic Studies Institute, US Army War College.
 Lokalisert 18.02.08 på Internett:
<http://www.globalsecurity.org/military/library/report/2001/rapid.pdf>
- Edström, H. (2003). *Hur styrs Försvarmakten? Politisk og Milit r syn på F rsvardoktrin under 1990-talet*. Sverige: Umeå Universitet.
- Eide, E. B. (2007). Integrerte operasjoner. *Forsvarets forum*, (6).
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H. & Wängnerud, L. (2004). *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ og marknad* (2. opplag). Stockholm: Norstedts Juridik AB.
- Forsvarsdepartementet. (2004). *Styrke og relevans – Strategisk konsept for Forsvaret*. Oslo: Forsvarsdepartementet.
- Forsvarsstaben. (2007). *Forsvarets felles operative doktrine*. Oslo: Forsvarets Stabsskole.

- Forsvarsdepartementet. (2004). *Forsvarets policy for konseptutvikling og eksperimentering*. Oslo: Forsvarsdepartementet. Lokalisert 25.04.08 på Internett.
http://www.regjeringen.no/upload/kilde/fd/reg/2004/0026/ddd/word/218577-cde-policy_endelig.doc.
- Fremmedordbok og synonymer*. (2004). Oslo: Kunnskapsforlaget. (Blå ordbøker).
- Frisk, G., Henricsson, U., Rossander, E., Salsing, C. & Wikström, N. (2005). *Gemensam strid*. Stocholm: Gotab AB.
- Forsvarsdepartementet. (2004). *Den videre moderniseringen av Forsvaret i perioden 2005-2008*. Oslo: Forsvarsdepartementet. (St.prp.; nr. 42 (2003-2004)).
- Forsvarspolitisk utvalg. (2007). *Et styrket forsvar*. Oslo: Statens forvaltningstjeneste – Informasjonsforvaltning. (Norges offentlige utredninger, NOU 2007:15).
- Försvarsdepartementet. (2007). *Säkerhet i samverkan – Försvarsberedningens omvärldsanalys*. Stockholm: Regeringskansliet. (DS 2007:46).
- Försvarsmakten. (2002). *Militärstrategisk doktrin*. Stockholm: Högkvarteret.
- Försvarsmakten (2003). *Försvarsmaktens förslag avseende bidrag till internationell förmåga 2005-2008*. Stockholm: Högkvarteret. Lokalisert 22.02.08 på Internett:
http://www.mil.se/attachments/bu05_bil_14_internat.pdf.
- Försvarsmakten. (2005). *Doktrin för gemensamma operationer*. Stockholm: Högkvarteret.
- Huntington, S. P. (1956). *The Soldier and The State: The Theory and Politics of Civil- Military Relations*. Harvard: The Belknap Press of Harvard University Press.
- Jacobsen, D. I. (2005). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (2.utg.). Kristiansand: Høyskoleforlaget AS.
- Jacobsen, D. I. & Thorsvik, J. (2007). *Hvordan organisasjoner fungerer*. Kristiansand: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Jakobsen, P. (2006). Den Nordiske modellen for fredsbevarende styrker. *Sjekkposten*, 06-2006 . Lokalisert 26.02.08 på Internett:
<http://www.fnvlf.no/dok/attach/sjekkposten-06-2006-web.pdf>
- Johansen, M. (2008, 20. april). Fikk kjeft for å gi afghanere mat. *Verdens gang*, s.15.
- Kjelstadli, K. (1988). Nyttan av å sammenlikne. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 29.
- Kronvall, O. (2005). *Doctrinal Transformation*. Stockholm: Försvarshögskolan.
- Kubban, A. (2002). *Operasjonskunst – Sammenhengen operasjonskonsept – det operasjonelle nivå- Norsk forståelse?*. Oslo: Krigsskolen Linderud.
- Landman, T. (2003). *Issues and Methods in Comparative Politics* (2.utg.). London: Routledge.

- Lind, W. S. (1993). *The Theory and Practice of Maneuver Warfare I*: R.D. Hooker (ed). *Maneuver Warfare – An Anthology*. United States of America: Presidio Press.
- Mill, J. S. (1893). *System of Logic: Ratiocinative and Inductive*. London: Longmans, Green, & CO.
- Mulighetsstudien. (2007). *Ömsesidigt förstärkande försvarslösningar: Norsk-svensk studie av möjligheterna till fördjupat samarbete – Slutrapport*. [s.l]: [s.n.].
- NATO. (2007). *Allied Joint Doctrine AJP-01(C)*. Original. Brussel: NATO Standardisation Agency.
- NATO. (2007). *NATO Glossary of Terms and Definitions. AAP-6*. Brussel: NATO Standardization Agency. Lokalisert 22.02.08 på Internett: <http://www.NATO.int/docu/stanag/aap006/aap-6-2007.pdf> .Sist oppdatert 16.04.07.
- NATO Standardization Agency (2003, 20-21 mai). [Foredrag om vektlegging av standariseringsarbeidert.] (PPT-underlag fra konferanse i Praha, upubliseret materiale).
- Naveh, S. (1997). *In Pursuit of Military Excellence – The Evolution of Operational Theory*. London: Frank Cass Publishers.
- Neumann, I. B. (2001). *Mening, Materialitet og Makt: En innføring i diskursanalyse*. Oslo: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Nyhamar, T. (2001). *NATO fra Bolverk til nettverk*. (FFI- rapport-2001/05918). Kjeller: Forsvarets Forskningsinstitutt.
- Regeringen. (2004). *Vårt framtidige forsvar*. Stockholm: [s.n]. (Proposition; 2004/05:5).
- RTO studies; Analysis and simulation panel study group SAS-030. (2003). *Urban Operations in the Year 2020* (RTO-TR-71 AC/323(SAS-030) TP/35). [s.l]: RTO/NATO. Lokalisert 17.02.08 på Internett: <http://www.rta.nato.int/pubs/rdp.asp?RDP=RTO-TR-071>
- Sandvik, M., Svennevig, J. & Vagle, W. (1995). *Tilnærminger til tekst: Modeller for språklig tekstanalyse*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Sjöblom, I. (2005). *Interoperabilitet i multinationella operationer*. Stockholm: Försvarshögskolan.
- Sloan, E. C. (2002). *The Revolution in Military Affairs*. Canada: McGill-Queen's University Press.
- Smith, E. A. (2002). *Effects Based Operations: Applying Network Centric Warfare in Peace, Crisis and War*, DoD, Command and Control research Program. Washington, DC: CCRP Publication. Lokalisert 03.03.08 på Internett: http://www.dodccrp.org/files/Smith_EBO.PDF

- Strange, J. (1996). *Centers of Gravity & Critical Vulnerabilities: Building on the Clausewitzian Foundation So That We Can All Speak the Same Language* (2. utg.). Virginia: Marine Corps War College.
- Støre, J. G. (2007). Tale ved Oslo militære samfund den 10. oktober 2007.
Lokalisert 03.04.08 på Internett:
http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/dep/Utenriksminister_Jonas_Gahr_Store/taler_artikler/2007/norden_samarbeid.html?id=485410
- Svensk – Norsk ordbok*. (1981). Oslo: Kunnskapsforlaget. (Blå ordbøker).
- Syrèn, H. (2008). Tale ved Folk og Forsvars rikskonferanse i Sälen den 15. januar 2008.
Lokalisert 15.02.08 på Internett:
http://www.folkochforsvar.se/files/RK_2008/ob_anforande_080115.pdf
- Sæveraas, T. E. & Henriksen, K. (2007). *Et militært universalmiddel?* Oslo: Institutt for forsvarsstudier.
- United Kingdom Army. (1996). *Design for Military Operations – The British Military Doctrine*. London: Chief of the General Staff.
- United Kingdom Army. (1998). *The Application of Force – Army code No 71622*. London: DGD&D.
- United Kingdom Army. (2001). *British Defence Doctrine – Joint Warfare Publication 0-01*. London: Chief of Staff.
- United Kingdom Army. (2005). *Army Doctrine Publication Land Operations*. London: Chief of Staff.
- Værnø, G. (red). (1990). *Fra arvefiende til samboer: Dialog Norge – Sverige*. Oslo: Cappelen.
- Widen, J & Ångström, J. (2005). *Militärteorins Grunder*. Stockholm: Försvarsmakten.
- Aabakken, O. (2006). *Utenlandsoperasjoner – Ferdigpakket nisjefyll eller militærmakt i løs vekt*. (FFI-rapport 2006/01729). Kjeller: Forsvarets Forskningsinstitutt.
- Muntlig materiale:**
- Matlary, J. H. (2008). Innlegg om samarbeidet mellom Norge, Sverige og Finland. Notater under møte i Polyteknisk forening den 22. april 2008.